

IEAS
Thammasat University
since 1984

ISSN (Online) 2774-1125

Thai Journal of East Asian Studies

VOL. 29 NO. 2 July – December 2025

**INSTITUTE OF EAST ASIAN STUDIES
THAMMASAT UNIVERSITY, RANGSIT CAMPUS
PATHUMTHANI, THAILAND**

Thai Journal of East Asian Studies

Vol. 29 No. 2 July – December 2025

The *Thai Journal of East Asian Studies (TJEAS)* is an academic journal produced by the Institute of East Asian Studies, Thammasat University. The Journal publishes primarily in the fields of history, politics, economics, sociology, and international relations. However, it welcomes interdisciplinary works and contributions from other related fields as well.

TJEAS is published as a periodical, with two issues annually (No.1: January-June, No.2: July-December). The journal includes research articles, regular articles and book reviews that fall within its scope.

1. Research Article present data and findings from research originally conducted by the authors that are related to or with implications for East and Southeast Asia.

2. Academic Article present a critical evaluation or a new interpretation of existing literature on a particular topic related to the region of East and Southeast Asia. Regular articles share some similarities with “review articles” that draw on scholarly analysis and conceptual synthesis.

3. Book Review consist of a critical appraisal of selected books on humanities and social sciences that are related to the region of East and Southeast Asia.

The editors welcome manuscripts bearing upon issues in the humanities and social sciences related to the region of East and Southeast Asia. All manuscripts should be consistent with the author submission guidelines of TJEAS that can be found at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/easttu/>.

Copyright © 2019 by the Institute of East Asian Studies, Thammasat University

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, copied or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, and photocopying, or otherwise without proper written permission from the publisher.

ISSN 2774-1125 (Online)

Published by the Institute of East Asian Studies, Thammasat University

Klong Luang, Pathumthani 12121, Thailand

Tel: + 66 (0) 2 564 5000#401

Fax: + 66 (0) 2 564 4888

E-mail: tjeas@asia.tu.ac.th

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/easttu>

The Institute of East Asian Studies makes no representations or warranties whatsoever as to the accuracy, completeness or suitability for any purpose of the information and disclaim all such representations and warranties whether express or implied to the maximum extent permitted by law. Any views expressed in this publication are the views of the authors and are not necessarily the views of the editors, the editorial board or the Institute.

Thai Journal of East Asian Studies

Published biannually by the Institute of East Asian Studies

Editor

Dr. Ampa Kaewkumkong, Thammasat University

Associate editor

Mr. Benjamin Ivry, Thammasat University

Advisory Board

Prof. Dr. Nophadol Chartprasert, Thammasat University

Prof. Dr. Kitti Prasirtsuk, Thammasat University

Prof. Dr. Sitthiphon Kruarattikan, Thammasat University

Associate. Prof. Dr. Chaiwat Meesanthan, Thammasat University

Editorial Board

Associate. Prof. Dr. Surasit Amornwanitsak, Thammasat University

Assistant. Prof. Dr. Morragotwong Phumplab, Thammasat University

Assistant. Prof. Dr. Nithi Nuangjamnong, Naresuan University

Assistant Professor Dr. Narut Charoensri, Chiang Mai University

Assistant. Prof. Dr. Nutdhavuth Meechaiyo, Mae Fah Luang University

Assistant. Prof. Thapiporn Suporn, Khon Kaen University

Mr. Seksan Anantasirikiat, International Studies Center

Prof. Dr. Kim Dong Yeob, Busan University of Foreign Studies

Associate. Prof. Dr. Gao Huangwei, South China Normal University

Assistant. Prof. Dr. Li Yuqing, Tsinghua University

Assistant. Prof. Dr. Ying-kit Chan, National University of Singapore

Managing and Public Relations Team

Mrs. Wannisa Vaichayee, Thammasat University

Miss Katamon Thepsida, Thammasat University

Editorial Office:

The Editors, TJEAS

Institute of East Asian Studies

Thammasat University,

Rangsit Campus

Pathumthani 12121, Thailand

Tel: +66 (0) 2 564 5000

E-mail: tjeas@asia.tu.ac.th

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/easttu>

Thai Journal of East Asian Studies

Contents

Vol. 29 No. 2 July – December 2025

ปีที่ 29 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

Research Articles

- Strategic Defense Cooperation: The Evolving United States-Singapore Partnership 1
from 2004 to 2024

Truong Thi Hue

- วัฒนธรรมร่วมกันในการแสดงระหว่างไทยและกัมพูชา : กรณีศึกษาละครโนและละครพระราชทรัพย์ 15

นพปฎล กนกมนัสธารัง

- บทบาทและผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบายข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ต่อพื้นที่อ่าวไทย 35

ชวพล ช้างกลาง และสุริยะใส กตะศิลา

Academic Articles

- Return to Realism: Declining American Hegemony, Rising China, and the Future of ASEAN 59
Human Rights

William J. Jones

- Deciphering the Scarcity of Innovative Talent in China: Insights from 89
the Structure-Agency-Culture Framework

Yi Zhang

- ความกลมกลืนด้วยความเชื่อทางศาสนาฮินดู-พุทธกับวัฒนธรรมพื้นเมืองในบาห์ลี 109

สุรัตน์ คำโสภา, พระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ และเสนาะ ผดุงฉัตร

Editorial Note

Welcome to the second and final 2025 issue of the Thai Journal of East Asian Studies (TJEAS). The mission of TJEAS is to provide a platform for academics, scholars, researchers, and experts to publish findings in East and Southeast Asian social science and the humanities. The six qualitative research and academic articles in this issue span diverse perspectives and approaches, focusing on rising geopolitical tension regionally between China and the United States of America. Interactions among Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) nations are also analyzed in this issue.

Four articles offer narratives about Chinese and American impact as superpowers. Truong Thi Hue examines how security and defense cooperation between Singapore and the US in recent decades functions and has grown in significance. William J. Jones discusses the origins and development of human rights in ASEAN, amidst declining American hegemony and rising Chinese influence. Chawapon Changklang and Suriyasai Katsila investigate the maritime geopolitical impact of the Belt and Road Initiative (BRI) on the Gulf of Thailand, proposing strategic preparedness guidelines for Thailand to counterbalance Chinese influence. Exploring economic world power rivalry, Yi Zhang evaluates factors impeding Chinese schools from producing outstanding talent in science and technology.

The two remaining articles pertain to shared cultures amongst the ASEAN community. Noppadon Kanokmanuttumrong weighs similarities and differences in performing arts of Thailand and Cambodia, reflecting cultural transmission and exchange. Surat Khamsoha et al. scrutinize harmonization of Agama Hindu Dharma in Bali, Indonesia, where Hinduism and Buddhism are intertwined by long-held indigenous beliefs and cultures.

We hope this issue provides insight and knowledge in topics related to East Asian studies. We particularly thank the authors and reviewers for their contributions. And our gratitude goes to readers who have supported TJEAS from its inception. The editorial team remains committed to developing its quality and continued its reliability in the international academic sphere.

The Editorial Team of TJEAS

Thai Journal
of East Asian Studies

Strategic Defense Cooperation: The Evolving United States-Singapore Partnership from 2004 to 2024

Truong Thi Hue

School of Languages, Humanities and Social Sciences, Duy Tan University

Corresponding Author:

Truong Thi Hue

School of Languages, Humanities and Social Sciences, Duy Tan University,

No 03 – Quang Trung Street – Da Nang, Vietnam

E-mail: truongthihuedtuvn@gmail.com

Received: December 27, 2024 **Revised:** September 15, 2025 **Accepted:** October 14, 2025

Strategic Defense Cooperation: The Evolving United States-Singapore Partnership From 2004 to 2024

Abstract

Between 2004 and 2024, under Prime Minister Lee Hsien Loong, security and defense cooperation between Singapore and the United States of America (US) deepened significantly. The 2005 Strategic Framework Agreement boosted enhanced security, defense, and military collaboration, establishing Singapore as a pivotal American defense partner in Southeast Asia. This partnership comprised joint military exercises, intelligence sharing, defense capacity-building, and responses to non-traditional security threats such as terrorism and cyberwarfare. Additionally, Singapore supported the 2012 Obama Administration Pivot to East Asia strategy by providing critical infrastructure for regional operations. Amid rising geopolitical tensions in the Indo-Pacific, the Singapore-US defense relationship remains vital for regional security and stability. This qualitative research traces the evolution of strategic defense cooperation over the past two decades, highlighting how Singapore has maintained a strong alliance despite increasing US-China competition. This enduring partnership is supported by strategic hedging, institutional trust, and pragmatic diplomacy. Data is gathered by document analysis and case studies to examine key strategies and mechanisms helping Singapore achieve close defense cooperation with America while balancing its rapport with China.

Keywords: strategic defense cooperation, Singapore, United States, Indo-Pacific, hedging

1. Introduction

From 2004 to 2024, the security and defense cooperation between Singapore and the United States (US) has deepened significantly, but its theoretical implications and strategic constraints have remained underexamined. The literature describes this relationship in functional terms, but scant attention is paid to underlying tensions, such as Singapore's simultaneous accommodation of US presence and Chinese expansion. This study problematizes the notion that such cooperation is simple or conclusive to see how Singapore handles these dual challenges. The central research questions: how has Singapore prolonged robust defense cooperation with America despite the burgeoning US-China rivalry? What strategies are used to balance between alignment and autonomy? Singapore uses a hedging strategy of strategic pragmatism and institutionalized trust to advance defense cooperation while maintaining regional equidistance.

To analyze Singaporean coping with great power competition, international relations (IR) theoretical frameworks employed include realism, liberal institutionalism, and strategic hedging. Realism is a strong argument for lasting Singapore-US defense cooperation, based on national interest and power balancing logic, particularly amid growing US-China strategic rivalry. By contrast, liberal institutionalism highlights the role of multilateralism and institutional engagement in shaping Singapore's foreign policy, stemming from regional forums and rule-based cooperation.

The core concept of strategic hedging is the primary analytical lens. Especially pertinent to small states, hedging helps Singapore adopt apparently contradictory policies, simultaneously engaging and distancing from major powers without unequivocally committing to one side. Singaporean foreign policy duality relies on America for security guarantees, while strengthening economic ties with China. Strategic hedging integrates realist concerns about power dynamics with liberal expectations of institutional trust and normative engagement. The goal is to obtain a nuanced understanding of Singapore's strategic behavior during years of geopolitical uncertainty.

2. Literature Review

The literature covers strategic and operational dimensions of US-Singapore defense cooperation, but few studies explore how Singapore manages alliances in a context of systemic rivalry. Most focus on institutional outputs (agreements, training exercises), with limited attention to domestic, ideational, and normative underpinnings of Singaporean strategic calculus. The

present study offers a theoretically grounded interpretation of Singapore's hedging strategy. It applies three complementary frameworks: a) realism, explaining the pursuit of national interests and survival amid great-power competition; b) liberal institutionalism, highlighting the role of institutions, norms, and multilateral engagement in mitigating asymmetries; and c) strategic hedging theory, integrating these perspectives to evoke Singaporean pragmatic balancing between the US and China. Combining these approaches adds to ongoing debates about small-state agency, strategic autonomy, and institutionalized trust in asymmetric alliances.

From 2004 to 2024, US-Singapore security and defense cooperation became the basis of a wider strategic partnership. The evolving relationship involved collaborative commitment to regional stability, military engagement, and defense initiatives. In 2005, a strong security relationship was ratified with a Strategic Framework Agreement (SFA), codifying mutual defense ties. The US-Singapore Joint Leaders' Statement (2022) noted that the SFA granted the US military access to Singaporean facilities, boosting cooperation on joint training exercises, intelligence sharing, and rapid response mechanisms during regional crises. It also created a basis for future defense collaborations, heightening Singapore's role as an Asia-Pacific strategic partner (US Department of State, 2024).

One factor driving this cooperation is the regional security environment, which increasingly demands a proactive, multifaceted defense approach. Both nations see a shared challenge in the spreading influence of China and erratic Indo-Pacific security dynamics. Accordingly, Singapore's balanced defense policy relies on partnerships such as the one with America. As Liu and Tran (2024) note, Singapore's foreign policy centers on hedging security arrangements by maintaining strong US links to counterbalance regional precarity.

Defense cooperation comprises military exercises and joint initiatives. Since 2017, Exercise Pacific Griffin, a naval training event between US and Singaporean naval forces, has been held biennially. It builds mutual trust and military capability (US Pacific Fleet, 2023). Additionally, Exercise Valiant Mark (XVM) is a critical training exercise between Singaporean armed forces and US Marines, reinforcing shared operational integration in expeditionary and joint operations (US Marine Corps Forces, 2023). These interactions help maintain respective readiness to cope with regional security threats.

In 2015, the Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA) was signed, advancing defense technology cooperation. Technological and cybersecurity collaboration were

deepened in research and development (R&D), cyber defense, and military logistics. Singaporean purchase of US military high technology defense systems, including fighter jets and maritime surveillance equipment, has modernized its defense capabilities (Fischer, 2023). The Fiscal Year 2023 US Arms Transfers and Defense Trade Fact Sheet cited Singapore as a key purchaser of cutting-edge US defense systems.

As part of Singapore's foreign policy legacy, Barr (2022) describes the US-Singapore security partnership as a collaborative model balancing national interest with growing security challenges. In a region divided by competing superpowers, Singapore as a non-aligned, security-oriented state requires diplomatic cooperation and defense arrangements.

Trade and military agreements also reflect broader strategic US policy shifts, favoring long-term alliances and defense diplomacy. RHaass (2022) and *Defense Cooperation* (US Embassy Singapore, 2021) deem this mutual reliance as cohering with US Indo-Pacific strategy, reaffirming Washington as safeguard of regional stability in the South China Sea.

The literature clarifies that US-Singapore collaboration transcends military transactions. The dynamic cooperation reflects shared interests in maritime security, defense technology, and regional stability. The two nations share a pragmatic strategic approach to dealing with an evolving global security environment.

Between 2004 and 2024, the US-Singapore defense relationship expressed the strength of strategic partnership in a volatile global landscape; shared values and resources were leveraged to meet complex security challenges. The literature concludes that mutual trust, advanced technology, and collaborative defense strategy have endured as the basis for the alliance.

Although the literature provides details about operational dimensions of US-Singapore defense cooperation, critical analysis is lacking of underlying strategy, theoretical framing, and implications for small-state behavior in a contested Indo-Pacific. Therefore, the present research offers a theory-informed, critically engaged analysis.

3. Methodology

A synthetic approach is used to trace the evolution from 2004 to 2024 of US-Singapore security and defense cooperation. Omitting primary data such as elite interviews or fieldwork limiting the presentation of insider perspectives, the synthetic method nevertheless identifies patterns and synthesizes an array of publicly available data.

Secondary sources integrated include government reports, defense agreements, academic articles, and official documents. Key primary sources include significant treaties such as the Strategic Framework (2005) and Enhanced Defense Cooperation Agreements (2015) as well as reports from the US Indo-Pacific Command, Singapore Ministry of Foreign Affairs, and US government publications. Synthesizing these materials highlights topics related to joint military exercises, training initiatives, arms sales, and technological partnerships.

Thematic analysis identifies key trends and patterns by scrutinizing strategic partnerships, geopolitical dynamics, and regional security concerns. Although mainly relying on secondary data, the synthetic approach cohesively integrates and synthesizes data to perceive the development of the US-Singapore defense relationship and its implications.

4. Results and Discussion

This section analyzes the evolution and dynamics of Singapore–US defense and security cooperation, drawing on official documents, policy statements, and scholarly assessments. It draws findings from multiple perspectives to explain how the partnership has adapted to shifting geopolitical contexts and strategic imperatives. Each topic integrates empirical results and interpretive discussion to indicate mechanisms, motivations, and implications of the enduring bilateral relationship.

4.1 Factors Influencing US-Singapore Security and Defense Cooperation

US-Singapore security cooperation is shaped by pragmatic and structural factors rooted in the latter's small-state vulnerability and strategic dependence on an open, rules-based regional order. Barr (2022) explains that Prime Minister Lee Hsien Loong's foreign policy approach prioritized stability, autonomy, and credibility for Singaporean defense alignments. Singaporean leaders have long perceived the US presence as necessary for achieving security equilibrium in an unsettled region of major-power rivalry (Haass, 2022).

Simultaneously, Liu and Tran (2024) detail a hedging strategy in Singapore's pragmatic decision-making framework. This eschews overdependence while maintaining flexibility in foreign partnerships. Singapore's balancing act deepens US cooperation without committing to a formal alliance structure. The US Department of State (2024) counts Singapore among America's closest Southeast Asian security partners, offering access facilities, training support,

and logistical cooperation. These diverse factors of geography, vulnerability, pragmatism, and shared interest in a stable maritime order collectively explain the ongoing deepening of US–Singapore defense relations.

4.2 The Impact of the Regional and Global Security Environment on Singaporean National Security

The developing Indo-Pacific security environment with heightened US–China competition influences Singapore’s national defense. Lee (2024) asserts that Singapore’s security outlook is increasingly shaped by systemic rivalry and a need to safeguard open sea lanes from competing spheres of influence. Austin (2024) deems this environment a new Indo-Pacific convergence in which nations must strengthen multilateral defense to cooperatively manage risks.

Singapore’s response was to reinforce deterrence capabilities while expanding US and regional partner cooperative frameworks. The Ministry of Foreign Affairs Singapore (n.d.), reports the bilateral relationship as mutually interested in free navigation, counterterrorism, and defense modernization. Likewise, Haass (2022) observes that small states such as Singapore may be stabilizing agents by using principled, flexible diplomacy.

The regional context of South China Sea tensions, military assertiveness, and strategic realignments compels Singapore to continue defense engagement with America as a counteraction. By doing so, Singapore reaffirms its credible, trusted security status in the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) and steadies a wider Indo-Pacific equilibrium.

4.3 21st Century US Policy Adjustments Toward Southeast Asia

Since the 2000s, US-ASEAN policy adjustments have impacted US–Singapore defense relations. The US–Singapore Free Trade Agreement (2004) and Strategic Framework Agreement (2005) expanded military cooperation (US National Archives, 2005). These accords converged mutual economic and security interests.

Myers (2022) derives US-ASEAN engagement from episodic involvement to sustained strategic presence under the Indo-Pacific Strategy framework. The White House (2021; 2022) affirmed that Singapore was a critical security partner in defending maritime security and regional resilience. US State Department (2024) documents also recount how bilateral

cooperation implements American defense diplomacy revolving around interoperability, capacity-building, and institutional trust.

This US policy recalibration leveraged Singapore's strategic geography and defense professionalism as a reliable node for US operations and training. Such adjustments show how US regional strategies and Singaporean pragmatic diplomacy were mutually reinforced.

4.4 Singapore's Security Challenges and the US Response

Singapore's strategic vulnerabilities stemming from its size, resource limitations, and geopolitical location have necessitated security partnerships. Barr (2022) and Lee (2024) aver that Singaporean leaders have sought external equilibrium through selective US cooperation while preserving good relations with China. Liu and Tran (2024) term this dual-track strategy calibrated alignment, designed to minimize dependency while maximizing strategic gain.

The US has responded comprehensively to Singapore's security needs. The Defense Cooperation Factsheet (US Embassy in Singapore, 2021) includes a range of bilateral engagements, from counterterrorism collaboration to cybersecurity and maritime domain awareness. Austin (2024) reaffirmed that US commitments to regional security strengthen trusted partnerships with capable actors such as Singapore.

In these reciprocal arrangements, both states mutually benefit: Singapore accesses deterrence and technology, while the US obtains a reliable security partner in a turbulent region. This adaptable partnership based in pragmatism, not ideology, has sustained Singaporean resilience through decades of geopolitical transformation.

4.5 Evolving Bilateral Defense Cooperation Before and During Lee Hsien Loong's Prime Ministership

Since the 1990s, US–Singapore defense cooperation has transformed from ad hoc military access to institutionalized strategic partnership. The 1990 Memorandum of Understanding and 2005 Strategic Framework Agreement established legal bases for US military rotational access and training on Singapore (US National Archives, 2005). During Lee Hsien Loong's prime ministership, this cooperation grew with advanced technology sharing and joint exercises.

White House (2022) and US State Department (2024) documents observed that Lee's government deepened military interoperability while diversifying Singapore's defense relations

with partners such as Australia and India. However, the US remained the cornerstone of Singapore's defense modernization efforts, as reflected in the enhanced Defense Cooperation Agreement (DCA) and continued logistical support for US regional operations.

This long-term bilateral cooperation survived regime change and geopolitical cycles. Singapore's balance of autonomy and alignment gave its US defense partnership stability and adaptability.

4.6 Legal and Institutional Frameworks for Bilateral Defense Cooperation

The US–Singapore defense partnership was institutionalized by binding agreements, memoranda, and frameworks facilitating lasting cooperation. The US Embassy in Singapore (2021) identified key instruments, including a 1990 memorandum of understanding (MOU), 2005 Strategic Framework Agreement, and 2015 Enhanced DCA. These documents codified the terms of access, logistics, and training arrangements, ensuring continuous, transparent defense collaboration.

Legal frameworks were complemented by institutional mechanisms such as the annual Strategic Security Policy Dialogue and joint working groups. The Ministry of Foreign Affairs Singapore (n.d.) characterized these platforms as allowing both sides to address emerging issues of cybersecurity, counterterrorism, and maritime safety. The US Indo-Pacific Command (n.d.) represented these mechanisms as reflecting shared values of professionalism, mutual respect, and capacity-building.

By embedding cooperation in legal and institutional structures, both nations mitigated political risks and unpredictability. This institutional density explains why the US–Singapore security relationship has thrived amid global uncertainty.

4.7 Key Defense Activities: Joint Exercises, Training, and Technology Cooperation

Defining features of Singapore–US defense relations are regular joint military exercises and training programs. Pacific Griffin and Valiant Mark demonstrate interoperability and shared strategic objectives (Moore, 2023; US Marine Corps Forces, Pacific, 2023). These engagements, including air, naval, and ground components, enhance mutual readiness and trust.

Training collaboration is equally central. The Republic of Singapore Air Force's F-15SG fighter detachment in the US, inaugurated in 2009 (MINDEF Singapore, 2009), exemplifies Singapore's commitment to professional military education and technology integration.

Owens (2023) contended that the Cope Tiger and Commando Sling exercises enforced tactical cooperation, ensuring compatibility with US systems and doctrines.

Technology and defense trade complement these activities. The Bureau of Political-Military Affairs (2023) and the US State Department (2023) ranked Singapore among the top regional consumers of advanced US defense systems, reflecting trust in American technology. These operational, training, and technological links form the basis of the bilateral defense partnership.

4.8 High-Level Exchanges, Arms Trade, and Emerging Cooperative Mechanisms

High-level political and military exchange have reinforced US-Singapore strategic trust. The White House (2022) Joint Leaders' Statement and Lee Hsien Loong's dialogues with US presidents from George W. Bush to Joe Biden evidenced an ongoing collaborative commitment. Such exchanges affirm a political will behind defense cooperation, platforming policy coordination.

Arms trading further strengthens the defense relationship. The US State Department (2023) saw Singapore's purchase of advanced munitions and precision-guided systems as revealing operational sophistication meeting US standards. This cooperation expanded into new domains of cybersecurity, space situational awareness, and green defense technology.

Emerging cooperation mechanisms such as defense innovation and personnel exchange signal a forward-looking partnership. Austin (2024) and Haass (2022) predicted that sustained US-Singapore collaboration will remain central to regional stability as representing capable, principled partners. By combining political trust, technological integration, and institutional flexibility, the US-Singapore defense relationship offers an adaptive model of small-state engagement in a complex multipolar environment.

5. Conclusion

As the US-Singapore partnership institutionalized and diversified, it remained vulnerable to regional geopolitical shifts and leadership changes in both countries. Singapore must continually adapt its hedging strategy to maintain autonomy and alignment in a tempestuous Indo-Pacific. Ultimately, small states navigate security in a competitive environment through robust, flexible partnerships:

1) The SFA (2005) was a milestone, providing legal foundation for wider cooperation in diverse areas. This agreement allowed US forces to use Singaporean military facilities and expanded joint exercises and intelligence sharing, coordination, and swift emergency response capabilities.

2) The EDCA (2015) further solidified the strategic relationship, expanding defense technology, cybersecurity, and training cooperation. This boosted Singapore's defense power and reinforced American military presence and influence in Southeast Asia.

3) Cooperation Afloat Readiness and Training (CARAT) and Tiger Balm joint exercises continuously improved operational capabilities and coordination for both nations' armed forces. These exercises enhanced shared military proficiency and addressed common security challenges.

Finally, high-level Singapore and US military delegations frequently exchanged visits, building mutual trust and understanding.

In sum, during the Lee Hsien Loong prime ministership, US-Singapore defense and security cooperation strengthened both countries' maintenance of regional stability and addressed complex security challenges.

Future research might examine domestic constraints as well as strategic culture, and comparatively analyze this partnership with others regionally.

References

- Austin, L. J. III. (2024, June 4). *The new convergence in the Indo-Pacific: Remarks by Secretary of Defense Lloyd J. Austin III at the 2024 Shangri-La Dialogue (As Delivered)*. US Department of Defense.
<https://www.defense.gov/News/Speeches/Speech/Article/3793580/the-new-convergence-in-the-indo-pacific-remarks-by-secretary-of-defense-lloyd-j/>. Accessed June 8, 2024.
- Barr, M. (2022, October 23). Singapore chooses its friends for a new generation: Lee Hsien Loong's foreign policy legacy. Australian Institute of International Affairs.
<https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/singapore-chooses-friends-for-new-generation-lee-hsien-loongs-foreign-policy-legacy/>
- Bureau of Political-Military Affairs. (2023). Fiscal Year 2023 US Arms Transfers and Defense Trade. <https://2021-2025.state.gov/fiscal-year-2023-u-s-arms-transfers-and-defense-trade/>
- Fischer, B. (2023). *U.S. arms transfers and security cooperation in Southeast Asia*. Congressional Research Service.
- Haass, R. (2022, July 28). *A conversation with Singapore Prime Minister Lee Hsien Loong*. Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/event/conversation-singapore-prime-minister-lee-hsien-loong>
- Lee, T. (2024). *A small state heavyweight? How Singapore handles US-China rivalry*. United States Institute of Peace.
- Liu, C. E., & Tran, C. B. (2024). Navigating the power tides: Singapore's diplomatic dance with the United States and China. *Journal of Indo-Pacific Affairs*, (May-June), 354-366.
- Ministry of Foreign Affairs Singapore. (n.d.). About Singapore-US relations.
<https://washington.mfa.gov.sg/about-singapore-us-relations/>
- MINDEF Singapore. (2009, March 14). *Inauguration of RSAF F-15SG Fighter Detachment in US*. https://www.nas.gov.sg/archivesonline/data/pdfdoc/MINDEF_20091120001.pdf.
- Moore, R. (2023). *US and Republic of Singapore Navies conduct exercise Pacific Griffin 2023*. America's Navy. <https://www.navy.mil/Press-Office/News-Stories/Article/3438965/us-and-republic-of-singapore-navies-conduct-exercise-pacific-griffin-2023/>

- Myers, L. (2022, September 15). *Balancing acts in US Southeast Asia policy*. Asia Dispatches.
<https://www.wilsoncenter.org/blog-post/balancing-acts-us-southeast-asia-policy>
- Owens, A. (2023). *51st FW soars with allies in CS23*. Pacific Air Forces.
<https://www.pacaf.af.mil/News/Article-Display/Article/3609071/51st-fw-soars-with-allies-in-cs23/>
- The White House. (2021, August 23). *FACT SHEET: Strengthening the US-Singapore strategic partnership*. <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2021/08/23/fact-sheet-strengthening-the-u-s-singapore-strategic-partnership/>
- The White House. (2022, March 29). *Remarks by President Biden and Prime Minister Lee Hsien Loong of Singapore in Joint Press Conference*.
<https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/29/remarks-by-president-biden-and-prime-minister-lee-hsien-loong-of-singapore-in-joint-press-conference/>
- The White House. (2022). *U.S.–Singapore Joint Leaders’ Statement*. Washington, DC.
- US Embassy in Singapore. (2021). *Defense Cooperation*. <https://sg.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/20/2021/05/DefenseCooperation.pdf>.
- US Indo-Pacific Command (USINDOPACOM). (n.d.). *U.S.–Singapore security cooperation and strategic dialogue mechanisms*. United States Indo-Pacific Command.
- US Marine Corps Forces, Pacific. (2023). *Singapore Armed Forces and I Marine Expeditionary Force Begin Valiant Mark 2023*. <https://www.marforpac.marines.mil/Media-Room/Press-Release/Article/3552979/singapore-armed-forces-and-i-marine-expeditionary-force-begin-valiant-mark-2023/>
- US National Archives. (2005, July 12). *Joint statement between President Bush and Prime Minister Lee of Singapore*. <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2005/07/20050712.html>
- US Pacific Fleet. (2023). *U.S.–Singapore naval cooperation and exercise Pacific Griffin*. United States Pacific Fleet.
- US State Department. (2023). *Singapore – air-to-ground munitions kits and services*.
<https://media.defense.gov/2024/Dec/11/2003609950/-1/-1/0/PRESS%20RELEASE%20-%20SINGAPORE%2023-03%20CN.PDF>.
- US State Department. (2024). *US-Singapore Joint Leaders’ Statement*.
<https://sg.usembassy.gov/u-s-singapore-joint-leaders-statement/>

US State Department. (2024). US-Singapore relations. <https://2021-2025.state.gov/u-s-singapore-relations/>

US White House. (2022, March 29). US-Singapore Joint Leaders' Statement. <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2022/03/29/u-s-singapore-joint-leaders-statement/>

United States – Singapore. (2004). *United States–Singapore free trade agreement*. Washington, DC.

United States – Singapore. (2005). *Strategic framework agreement between the United States of America and the Republic of Singapore for a closer cooperation partnership in defense and security*. Washington, DC.

วัฒนธรรมร่วมกันในการแสดงระหว่างไทยและกัมพูชา:

กรณีศึกษาละครในและละครพระราชทรัพย์

Cultural Relations in Performing Arts of Thailand and Cambodia:

A Case Study of Lakhon Nai and Lakhon Preah Reach Troap

นพปฎล กนกมนัสสารัง

Noppadon Kanokmanuttumrong

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

Corresponding Author:

Noppadon Kanokmanuttumrong

Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Pathumwan, Bangkok, 10330 Thailand

E-mail: noppadonboat.31.01.43@gmail.com

Received: April 11, 2025

Revised: June 5, 2025

Accepted: June 30, 2025

วัฒนธรรมร่วมกันในการแสดงระหว่างไทยและกัมพูชา: กรณีศึกษาละครในและละครพระราชทรัพย์¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความเหมือนและความต่างของการแสดงนาฏกรรมราชสำนักไทยและกัมพูชา โดยศึกษากรณีละครในและละครพระราชทรัพย์ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการพรรณนาและอธิบาย ดำเนินการวิจัยด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม จากนั้นนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นสำคัญขององค์ประกอบการแสดง ได้แก่ การแต่งกาย วงดนตรีและเพลงประกอบการแสดง บทละคร กระบวนท่ารำ การเบิกโรง และพิธีไหว้ครู เพื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมร่วมกันในการแสดงระหว่างไทยและกัมพูชา ผลการศึกษาพบว่า ละครในของไทยและละครพระราชทรัพย์ของกัมพูชาเป็นศิลปะการละครในราชสำนัก โดยถือเป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ ซึ่งละครในของไทยได้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบพระราชทรัพย์ขึ้นเป็นการแสดงละคร อันมีปรากฏหลักฐานทั้งฝ่ายไทยและกัมพูชาที่ได้กล่าวไว้ตรงกัน แม้ว่าทางกัมพูชาจะพัฒนาละครพระราชทรัพย์จนเกิดอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง แต่ยังคงปรากฏลักษณะร่วมกับละครในของไทยในด้านท่ารำ เครื่องแต่งกาย เพลงและวงดนตรี และการเบิกโรง การศึกษานี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนศิลปะการแสดงของทั้งประเทศไทยและประเทศกัมพูชา

คำสำคัญ : ละครหลวง, ละครพระราชทรัพย์, ละครใน, ศิลปะการละคร, อิทธิพลการแสดง

¹ บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “นาฏกรรมสัมพันธ์ไทยและกัมพูชา” ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับทุนอุดหนุนการศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาเอกและปริญญาโท ที่เข้าศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Cultural Relations in Performing Arts of Thailand and Cambodia: A Case Study of Lakhon Nai and Lakhon Preah Reach Troap

Abstract

This qualitative descriptive research analyzes similarities and differences in content as well as performance processes and elements between court dances of Thailand and Cambodia. Case studies are done of Lakhon Nai and Lakhon Preah Reach Troap. Data is collected from documents, including books and academic publications, as well as participant and non-participant observation. Performance elements are compared, including costumes, musical ensembles, song and accompaniments, scripts, choreography, preludes, and prayer ceremonies. Results are that Lakhon Nai and Cambodian Lakhon Preah Reach Troap are royal court drama art forms employed by monarchies as royal regalia. Lakhon Nai has influenced the development of Robam Preah Reach Troap, which evolved into a distinct dramatic genre. Despite this unique Cambodian aspect, shared elements remain perceptible. Lakhon Nai is echoed in Cambodian choreography, costumes, music, ensembles, and preludes. These findings reflect cultural transmission and exchange between Thailand and Cambodia in the performing arts.

Keywords: lakhon luang, lakhon preah reach troap, lakhon nai, dramatic arts, performative influences

1. บทนำ

ปัญหาความขัดแย้งด้านศิลปวัฒนธรรมระหว่างไทยและกัมพูชาในปัจจุบันเริ่มมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยอีกหนึ่งปัญหาคือความขัดแย้งทางด้านศิลปะการแสดงระหว่างไทยและกัมพูชาซึ่งเป็นปัญหามาอย่างยาวนาน ปัญหาหลักคือประเทศใดถือเป็นต้นแบบของศิลปะการแสดง ยกตัวอย่างกรณีของโขนและละคอนโหลที่มีการถกเถียงและวิจารณ์กันอย่างมาก เนื่องจากมีลักษณะใกล้เคียงกันในด้านองค์ประกอบการแสดง และได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกจากยูเนสโก โดยโขนของไทยได้ขึ้นทะเบียนในปี พ.ศ. 2561 ส่วนละคอนโหลของกัมพูชาที่ได้ขึ้นทะเบียนคือ ละคอนโหลวัดสวายอันเต้ท (กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม, 2565) นอกจากความขัดแย้งด้านการแสดงของโขนกับละคอนโหลแล้ว ยังมีศิลปะการแสดงราชสำนักที่ทั้งไทยและกัมพูชามีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ ละครในและละครพระราชทรัพย์ ซึ่งเป็นละครโบราณในราชสำนัก ละครทั้งสองชนิดนี้มีรูปแบบ ลักษณะ และองค์ประกอบที่เหมือนกัน ซึ่งแท้จริงแล้วอาจจะเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมหรืออาจจะได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมากกว่าที่จะเป็นการลอกเลียนแบบซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ ทำให้นักวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษานาฏกรรมไทยและนาฏกรรมกัมพูชา ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ ได้เลือกศึกษาศิลปะการแสดงในราชสำนักอันประกอบด้วยระบำและละครในราชสำนักเรื่องละครในของไทยและละครพระราชทรัพย์ของกัมพูชา

ละครในของไทยและละครพระราชทรัพย์ของกัมพูชามีลักษณะเป็นละครราชสำนัก โดยถือเป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ ใช้ผู้แสดงเป็นผู้หญิงล้วน เน้นกระบวนท่ารำที่งดงามมีระเบียบแบบแผน เครื่องแต่งกายที่มีความวิจิตรงดงาม บทละครที่มีความไพเราะสละสลวย เพลงและดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงที่มีท่วงทำนองที่อ่อนหวานนุ่มนวล ล้วนแต่เป็นสิ่งที่รวมทั้งงานประณีตศิลป์ หัตถศิลป์ วรรณศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และนาฏศิลป์ โดยละครในของไทยได้ถือกำเนิดขึ้นในยุคกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย สันนิษฐานว่า ราวรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (ขวัญใจ คงถาวร, 2562, น. 7-8) โดยละครพระราชทรัพย์ ได้ถือกำเนิดขึ้นในรัชกาลของสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ (พระองค์ด้วง) ซึ่งเป็นละครหลวงในราชสำนักที่ได้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับละครในของราชสำนักไทยหลายประการ แต่ก็ยังคงมีความแตกต่าง และความงดงามไปตามวัฒนธรรมของกัมพูชา (ชัยณรงค์ ต้นสุข, 2559, น. 169)

ตามประวัติศาสตร์ของฝั่งไทย พบว่าละครพระราชทรัพย์ของกัมพูชาได้รับอิทธิพลจากละครไทยในช่วงรัชกาลที่ 3 – 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีตัวละครจากคณะละครที่มีชื่อเสียงในไทย เช่น ปรีง อีเหนา จากคณะละครเจ้าคุณจอมมารดาอม (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2468, น. 139-140) ได้ออกไปเป็นครูละครหลวงในราชสำนักกัมพูชา ส่วนประวัติศาสตร์ของฝั่งกัมพูชาได้มีการกล่าวถึงการรับอิทธิพลนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากได้นำครูละครไทยไปสอนละครหลวงจำนวนมาก สันนิษฐานว่าเป็นพระราชานิยมที่ทรงสนพระทัยในการละครของราชสำนักสยาม (เอกณัฐ วิทย์วสิน, 2563, น. 72) ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า ได้มีการกล่าวถึงสตรีไทยท่านหนึ่งที่ได้ถวายตัวเป็นพระสนมในสมเด็จพระนโรดมบรมรามเทวาวตาร มีนามว่า “คุณธาร” ซึ่งเป็นนางละครหลวงในราชสำนักมาก่อน โดยได้เรียนละครหลวงมาจากคุณครูคนไทย ต่อมาเมื่อสิ้นรัชกาล

ของสมเด็จพระบรมมหาราชวัง เทวาวตาร จึงได้เป็นผู้ดูแลและควบคุมคณะละครหลวงราชสำนักกัมพูชา ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระสุริยวงศ์ (Ministry of Culture and Fine Arts, 2008, p. 109)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ละครพระราชทรัพย์ได้รับอิทธิพลของละครไทยในระยะแรก แต่ต่อมา ได้มีการพัฒนาการจนกลายเป็นอัตลักษณ์ตามแบบของกัมพูชา แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้มีการศึกษาถึงองค์ความรู้ในการแสดงละครในและละครพระราชทรัพย์อย่างละเอียด บทความวิจัยนี้จึงนำเสนอการศึกษา วิเคราะห์ และสรุปให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ ความเหมือนและความแตกต่างในองค์ประกอบการแสดง สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่มีร่วมกันในการแสดงละครในและละครพระราชทรัพย์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความต่างของเนื้อหาและกระบวนการแสดงของนาฏกรรมไทยและกัมพูชาโดยศึกษาละครในและละครพระราชทรัพย์

3. ขอบเขตของการวิจัย

งานนี้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้กำหนดขอบเขตไว้ที่การแสดงในราชสำนักไทยและกัมพูชา โดยศึกษาละครในของราชสำนักไทยและละครพระราชทรัพย์ของราชสำนักกัมพูชา

3.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา ได้กำหนดระยะเวลาไว้ในการศึกษาและค้นคว้าในช่วงยุคกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2325 - ปัจจุบัน)

4. ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบพรรณนาและอธิบาย (Descriptive Approach) โดยจัดเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาและค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านดนตรีและการแสดง เป็นต้น

4.2 การสังเกตการณ์ การสังเกตการณ์มีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมคือการปฏิบัติ และสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมจะเป็นการสังเกตการณ์จากวิทัศน์

4.3 การวิเคราะห์และสรุปผล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อค้นหาคำตอบที่ได้จากการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาทำการสังเคราะห์และสรุปผลในรูปแบบพรรณนาและอธิบาย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการทบทวนวรรณกรรม

5.1 ละครในของไทย

ละครใน เป็นละครในราชสำนักที่เกิดขึ้นในยุคกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย สันนิษฐานว่าในช่วงรัชกาลของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 จึงได้สูญหายไปชั่วคราว แต่เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงสถาปนากรุงธนบุรีขึ้นแล้วนั้น จึงทรงโปรดให้มีการรวบรวมและฝึกหัดละครหลวงขึ้นใหม่อีกครั้ง โดยมีจัน อูชา ตัวละครหลวงครั้งกรุงเก่าเป็นผู้ฝึกหัดขึ้นใหม่ อีกทั้งมีการขอยืมตัวละครผู้หญิงของคณะละครเจ้าพระยานครศรีธรรมราชมาช่วยกันฝึกสอน โดยได้ออกแสดงครั้งสำคัญในงานสมโภชพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ต่อมาในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงโปรดให้นำตัวละครหลวงในพระเจ้ากรุงธนบุรี มาฝึกหัดละครหลวงรุ่นเล็ก เพื่อเป็นเกียรติยศแก่แผ่นดิน ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ละครในมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก โดยทรงมีรับสั่งเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรีประดิษฐ์ทำรำขึ้น เพื่อเป็นแบบแผนและใช้แสดงสำหรับละครหลวง นับได้ว่าละครหลวงในรัชกาลที่ 2 เป็นกระบวนทำรำที่งดงาม และได้รับการสืบทอดแบบแผนการแสดงมาจนถึงปัจจุบัน (ขวัญใจ คงถาวร, 2562, น. 180-181) ถัดมาในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงประกอบพระราชกรณียกิจในด้านเศรษฐกิจ รวมถึงการบูรณะและสร้างวัดวาอารามเป็นหลัก จึงทำให้พระองค์มีทรงโปรดละครหลวง ดังข้อความที่ว่า “ละครผู้หญิงก็ไม่ได้ทรง ทรงแต่พระราชกุศลและการแผ่นดิน” (พระยาทิพากรวงศ์, 2504, น. 174) แต่ทั้งนี้ตัวละครหลวงในราชสำนักยังคงอยู่ได้แสดงตามงานสำคัญเท่านั้น บางส่วนจึงพากันออกไปเป็นครูสอนละครให้แก่คณะละครอื่น ๆ จึงทำให้แบบแผนของละครในเริ่มกระจายไปสู่คณะละครที่มีชื่อเสียงและบรรดาศักดิ์ เช่น คณะละครของกรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพ คณะละครของกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ คณะละครของเจ้าพระยาบดินทรเดชา เป็นต้น (สุรัตน์ จงดา, 2564, น. 36) ต่อมาในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ละครในได้กลับมามีบทบาทอีกครั้ง โดยได้นำออกแสดงในพระราชพิธีสมโภชช้างเผือกพระวิสุทธิเจดีย์ (สุนทรมาลย์ นิมนต์พันธ์, 2543, น. 82) ทั้งนี้ พระองค์ทรงเห็นว่าการละครทำให้บ้านเมืองมีความสนุกสนาน จึงทรงอนุญาตให้สามารถมีละครผู้หญิงกันได้อย่างแพร่หลาย แต่ห้ามทำเครื่องแต่งกายลงยา พานทอง หีบทอง หัวช้างเผือก ห้ามตั้งรดเกล้ายอด นอกจากนี้ยังทรงพระราชนิพนธ์บทเบิกโรงฉุยฉายกิ่งไม้เงินทอง และบทเบิกโรงดอกไม้เงินทอง ทั้งนี้ ในช่วงเวลานี้อิทธิพลของละครผู้หญิงได้แพร่กระจายไปสู่หัวเมืองประเทศราชของสยาม เช่น กัมพูชา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีละครพระราชทรัพย์ขึ้นในราชสำนักกัมพูชา

5.2 ละครพระราชทรัพย์ของกัมพูชา

ละครพระราชทรัพย์หรือละครท่งท่าขแมร์โบราณ มีวิวัฒนาการมาจากการแสดงระบำพระราชทรัพย์หรือระบำท่งท่าขแมร์โบราณ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์เชื่อกันว่าละครพระราชทรัพย์ได้ถือกำเนิดขึ้นในคราวที่เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ได้ถวายละครผู้หญิงของท่านแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชินีในคราวที่ทรงได้ราชสมบัติครองกรุงกัมพูชา ภายหลังการสิ้นสุดสงครามอานามสยามยุทธ

ต่อมาในรัชสมัยของสมเด็จพระนโรดมบรมรามเทวาวตาร พระองค์ทรงมีความสนพระทัยในศิลปะการละครตามแบบราชสำนักสยาม จึงทรงมีพระประสงค์หาตัวละครจากสยามไปยังราชสำนักกัมพูชา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีตัวละครจากคณะละครต่าง ๆ ในสยาม มาถวายตัวเป็นครูสอนละครหลวงราชสำนักกัมพูชา เช่น ปริง จากละครเจ้าคุณจอมมารดาอม (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2468, น. 139-140) นับได้ว่า ละครหลวงในรัชกาลของสมเด็จพระนโรดมบรมรามเทวาวตาร ได้รับอิทธิพลละครในของไทยไปมาก

ต่อมาในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระสวีสวดีหรือสมเด็จพระศรีสวดี ละครหลวงชบเซาลงอย่างมาก มีการปลดผู้คนออก แต่ถึงอย่างนั้น ละครหลวงยังคงได้รับการอุปถัมภ์จาก “คุณธาร” พระสนมในสมเด็จพระนโรดมบรมรามเทวาวตาร ซึ่งท่านมีนามเดิมว่า “นวล” เป็นสตรีไทยที่ถูกถวายตัว โดยมีชื่อเสียงจากการแสดงบทบาทนางบุษบาในเรื่องอิเหนาและเป็นพระมารดาของสมเด็จพระนโรดมสุธารส (Ministry of Culture and Fine Arts, 2008, p. 109) โดยในปี พ.ศ. 2449 พระบาทสมเด็จพระสวีสวดีได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังประเทศฝรั่งเศส พร้อมนำคณะละครหลวงไปด้วย นับได้ว่าการแสดงในครั้งนั้นทำให้คณะละครหลวงของกัมพูชาได้เผยแพร่สู่สายตาของชาติตะวันตก และทำให้ต่างชาติกล่าวถึงความงามของศิลปะการแสดงของราชสำนักกัมพูชา ถัดมาในยุคของสมเด็จพระสวีสวดี มุนีวงศ์ ละครหลวงก็ยังคงเจริญรุ่งเรือง เฉกเช่นเดียวกับแผ่นดินก่อน

ต่อมา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนโรดมสีหนุ พระองค์ทรงมีพระประสงค์จะให้ละครหลวงในราชสำนักกัมพูชามีอัตลักษณ์ของตนเองโดยไม่ปนรูปแบบศิลปะแบบละครไทย ตามแบบที่เคยรับมาในรัชกาลก่อน ๆ จึงทรงริเริ่มสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง ทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงและบทละครขึ้นใหม่ เพื่อใช้ในการแสดงละครหลวง และใช้ประกอบการถ่ายทำภาพยนตร์ โดยมีสมเด็จพระสวีสวดีกุสุมนาริรัตน์ ผู้เป็นพระราชมารดา เป็นองค์อุปถัมภ์คณะละครหลวง ทั้งนี้ทรงมีสมเด็จพระเจียมนโรดม บุปผาเทวี พระราชบุตรีอันเกิดแต่นางพัต กันฮอล นางละครหลวงในราชสำนัก เป็นตัวละครเอกของคณะละครหลวง นับได้ว่าเป็นยุคทองของละครหลวง (Nut, 2014, pp.281) โดยถือเป็นจุดเปลี่ยนจากอิทธิพลละครในของไทยมาเป็นละครพระราชทรัพย์ในราชสำนักกัมพูชาแบบสมบูรณ์ นับได้ว่าในยุคนี้เป็นยุคทองของคณะละครหลวงกัมพูชา

ต่อมาในยุคการปฏิวัติกัมพูชา ได้เกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวกัมพูชา จึงส่งผลให้ศิลปินในคณะละครหลวงทั้งนักแสดงและนักดนตรีได้ถูกสังหารไปเป็นจำนวนมาก เนื่องจากละครหลวงถือเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องแสดงพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ เมื่อสถานการณ์ในประเทศเริ่มคลี่คลาย สมเด็จพระเจียมนโรดม บุปผาเทวี จึงทรงเสด็จกลับมายังกัมพูชาและทำการฟื้นฟูคณะละครหลวงขึ้นใหม่อีกครั้ง โดยร่วมมือกับนักแสดงละครหลวงที่รอดพ้นจากสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และในที่สุดการฟื้นฟูละครหลวงของราชสำนักกัมพูชาก็ประสบความสำเร็จและได้นำออกแสดงสู่สายตาของสาธารณชนทั่วโลกอีกครั้ง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2546 ละครพระราชทรัพย์ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมกันในการแสดงของไทยและกัมพูชา ถือได้ว่าเป็นประเด็นที่นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องให้ความสนใจเนื่องจากมีความแปลกใหม่และน่าสนใจ ถึงแม้ว่างานวิจัยทางด้านนาฏศิลป์ไทย จะมีการศึกษาเรื่องนาฏศิลป์กัมพูชา แต่ส่วนมากจะเป็นการมุ่งประเด็นไปที่การศึกษาท่ารำที่มาจากท่าทางของเทวรูปในศิลปะลพบุรี ซึ่งเป็นศิลปะเขมรในประเทศไทย ดังเช่นงานวิจัยของ ภูริดา เรื่องจิรายศ (2551) ศึกษาและเปรียบเทียบการออกแบบกระบวนท่ารำระบำที่ได้แนวคิดมาจากศิลปกรรมขอมโบราณจากโบราณวัตถุร่วมสมัยลพบุรีกับยุคขอมโบราณ ซึ่งงานวิจัยของ ดุสิตธร งามยิ่ง (2552) ได้กล่าวถึงศิลปะการฟ้อนรำของกัมพูชา รวมถึงการปฏิบัติท่ารำตามแบบนาฏศิลป์ไทย แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ได้เป็นการกล่าวถึงละครหลวงในราชสำนักกัมพูชา เนื่องจากมุ่งประเด็นไปที่การสันนิษฐานท่าทางการฟ้อนรำจากโบราณวัตถุเป็นหลัก ในส่วนของงานวิจัยที่กล่าวถึงการแสดงในราชสำนักกัมพูชานั้น เป็นแต่เพียงการกล่าวถึงรูปแบบลักษณะและประวัติความเป็นมา เช่น ในงานวิจัยของ Pen (2008) ได้กล่าวถึงนาฏศิลป์กัมพูชาตั้งแต่มโนคติจนถึงปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นไปที่กระบวนกรฟ้อนการแสดงในราชสำนักหรือที่เรียกว่า “พระราชทรัพย์” หลังจากยุคการปฏิวัติ ซึ่งได้สูญเสียบุคลากรไปจำนวนมาก โดยการฟ้อนในครั้งนี้ทรงมีสมเด็จพระนโรดมบุปผาเทวีเป็นองค์ประธานในการดำเนินงานในครั้งนี้ นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการแสดงในราชสำนักกัมพูชา แต่จะเป็นในเชิงของการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาเสียมากกว่า เช่น ในงานวิจัยของ ชัยณรงค์ ต้นสุข (2559) ได้มีการกล่าวถึงนาฏศิลป์กัมพูชาประเภทพระราชทรัพย์หรือระบำท่วงท่าขแมร์โบราณ โดยกล่าวว่าเป็นการแสดงที่เกิดขึ้นจากความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ ใช้ผู้แสดงเป็นผู้หญิงล้วนในราชสำนัก โดยมีทั้งรูปแบบระบำและละคร ซึ่งรูปแบบการแสดงละครได้รับอิทธิพลจากละครในของไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกณัฐ วิทยวสิน (2563) ที่ได้กล่าวถึงการรับอิทธิพลจากละครในราชสำนักสยามเนื่องจากสมเด็จพระศรีสุริเยศราชมหาอัคราธิปัตย์ ทรงลงมาพื้พระบรมโพธิสมภารของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ภายหลังเมื่อสิ้นสุดสงครามอานามสยามยุทธ จึงทรงได้รับการสถาปนาให้ขึ้นเป็นกษัตริย์และกลับไปครองราชย์สมบัติที่อุดงค์มีชัย จึงทรงโปรดให้มีการเล่นระบำและละครตามแบบราชสำนักสยามที่ทรงเคยทอดพระเนตร โดยความสัมพันธ์ในด้านการถ่ายทอดศิลปะการแสดงราชสำนักไทยไปสู่ราชสำนักกัมพูชา มีปรากฏในงานวิจัยของ ขวัญใจ คงถาวร (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องวิวัฒนาการละครใน ซึ่งได้มีการกล่าวถึงในช่วงรัชกาลที่ 3 ที่ละครในชบเซาหลง เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีทรงโปรดการละคร ทำให้มีครูละครหลวงแอบพากันออกไปเป็นครูสอนละครข้างนอกวังหลวง รวมถึงการเดินทางออกไปสอนยังประเทศราชของสยามในเวลานั้นคือ กัมพูชา

6. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์จนพบว่า แม้ว่าละครพระราชทรัพย์ของกัมพูชาจะได้รับอิทธิพลมาจากละครในของไทย แต่ยังคงมีทั้งความเหมือนและความต่างกันไปตามวัฒนธรรมของตนเอง โดยพบวัฒนธรรมร่วมกันในการแสดงละครในและละครพระราชทรัพย์ จากองค์ประกอบในการแสดงดังต่อไปนี้

1) ผู้แสดง

ละครใน จะใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน ตามจารีตของการแสดงในราชสำนัก

ละครพระราชทรัพย์ จะใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน ต่อมาในยุคของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ผู้ชายเข้ามาแสดงในบทบาทหญิงได้ เนื่องจากในเวลานั้นขาดครูผู้หญิงที่เป็นตัวลิง (Nut, 2015, p. 281) ผู้วิจัย มองว่าสาเหตุที่ละครพระราชทรัพย์สามารถให้ผู้ชายเข้ามาแสดงในบทบาทหญิงได้ เนื่องจากยังคงมีการเล่นเรื่องเรียมเกียร์ (รามเกียรติ์) ต่างจากละครในของไทยที่ไม่นิยมเล่นเรื่องรามเกียรติ์มากเท่าการแสดงโขน จึงทำให้คงยึดขนบจารีตการใช้ผู้แสดงหญิงล้วนอย่างเคร่งครัด

2) การแต่งกาย ละครในและละครพระราชทรัพย์ จะแต่งกายในลักษณะเลียนแบบเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์และนางในราชสำนัก แต่ละครทั้งสองชนิดนี้ก็มีข้อที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังนี้

ละครใน ตัวพระจะสวมเสื้อแขนยาว ต่อมาจึงได้มีการปรับเปลี่ยนมาสวมเสื้อแขนสั้นได้ สวมขลุ่ยทัดดอกไม้มือซ้ายและถืออุบะด้านขวา ส่วนตัวนางจะสวมผ้าห่มนาง โดยศิราภรณ์ของตัวนางมีความแตกต่างกันไปตามยศศักดิ์ของตัวละคร เช่น รัตเกล้ายอดจะใช้สำหรับตัวนางสูงศักดิ์ และรัตเกล้าเปลวจะใช้สำหรับตัวนางที่มีศักดิ์รองลงมา ส่วนการสวมมงกุฏนางนั้น จะสวมเฉพาะตัวละครที่เป็นนางฟ้า เช่น การแสดงระบำย่องหงิจจากละครในเรื่องอุณรุท ตอนศุภลักษณ์ว่าดรูป และกระบังหน้า สำหรับตัวละครนางที่มีบทบาทสำคัญโดยตัวนางจะทัดดอกไม้มือซ้ายและถืออุบะด้านซ้าย

ภาพที่ 1 การแต่งกายยืนเครื่องพระ นาง ในการแสดงละครใน

ที่มา : <https://www.facebook.com/100064605735357/photos/784936680336516/>

ละครพระราชทรัพย์ ตัวพระ แต่งกายยืนเครื่องพระแขนยาว สวมชฎาหรือสวมปันจุเหรีจ ในบางตอน ซึ่งพระจะตัดดอกไม้ฝั่งซ้าย ตีดอกบะข่างขวา ในส่วนของตัวนางจะสวมเสื้อในนาง ห่มสไบชายเดียว สวมมงกุฏนาง ส่วนตัวนางที่มีศักดิ์รองลงมา จะสวมรัดเกล้าเปลว และกระบังหน้า โดยตัดดอกไม้ฝั่งขวา และตีดอกบะข่างซ้าย

ทั้งนี้ ในการศึกษา ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสาเหตุที่ละครพระราชทรัพย์ไม่มีการใช้รัดเกล้ายอด เนื่องจากในเวลานั้นกัมพูชายังเป็นประเทศราชของสยาม จึงไม่สามารถมีรัดเกล้ายอดได้ตามอย่างละครหลวงของราชสำนักสยาม ทั้งนี้ ลักษณะการตัดดอกไม้ของละครพระราชทรัพย์ก็เป็นการตัดดอกและดอกไม้ทัด ตามแบบคณะละครเจ้าคุณจอมมารดาेम ซึ่งตามหลักฐานพบว่า มีตัวละครในคณะละครนี้เข้าไปสอนละครในราชสำนักกัมพูชาชื่อว่า ปริง จึงอาจจะเป็นการนำรูปแบบการตีดอกบะข่างและตัดดอกไม้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการแต่งกายในการแสดงละครพระราชทรัพย์

ภาพที่ 2 การแต่งกายยืนเครื่องพระ นาง ในการแสดงละครพระราชทรัพย์

ที่มา : <https://in.pinterest.com/pin/460844974376350161/>

3) เรื่องที่ใช้ประกอบการแสดง

ละครใน เรื่องที่ใช้ในการแสดงละครในจะมีด้วยกัน 3 เรื่อง ได้แก่ รามเกียรติ์ อิเหนา และอุณรุท แต่เดิมมีเรื่องดาหลังหรืออิเหนาใหญ่ แต่ไม่ได้รับความนิยมเท่าอิเหนา จึงทำให้มีเพียง 3 เรื่องดังกล่าวข้างต้น

ผู้วิจัยมองว่า เรื่องที่ใช้แสดงละครในมีเพียง 3 เรื่อง เป็นเพราะว่าทั้ง 3 เรื่อง มีคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับคติในศาสนาพราหมณ์และฮินดู อย่างเช่น เรื่องรามเกียรติ์หรือรามายณะ เป็นการอวตารของพระนารายณ์ลงมาเป็นพระราม อันเป็นปางที่ 7 เพื่อปราบทศกัณฐ์ซึ่งแพร่หลายในแถบดินแดนอุษาคเนย์ สอดคล้องกับการปกครองในระบอบลัทธิเทวราช เรื่องพระมหากษัตริย์คือ พระนารายณ์อวตารลงมา ต่อมาคือเรื่องอุณรุท สันนิษฐานว่ามาจากเรื่องอนิรุทในยุคกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย อันมีต้นเรื่องมาจากเรื่องราวในวิษณุปุราณะ

ศิวปูลานะ และหริวงค์ ของคัมภีร์มหาภารตะ รวมทั้งจากเรื่องอุษาหรณของชาวอินดี โดยเป็นเรื่องราวของ อนุรุธ พระราชนัดดาในพระบรมจักรกฤษณ์ อันเป็นการอวตารของพระนารายณ์ โดยได้ปราบท้าวกรุงพาน ที่ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่โลกมนุษย์ ส่วนเรื่องอิเหนา ได้เข้ามาสู่ราชสำนักไทยในยุคกรุงศรีอยุธยา ตอนปลาย โดยเชื่อกันว่ามาจากนางข้าหลวงชาวมลายูที่ได้มาเป็นพระพี่เลี้ยงในเจ้าฟ้าหญิงกษัตริย์ และ เจ้าฟ้าหญิงมกุฎ ได้เล่าเรื่องนิทานปันทิยาว่าทั้งสองพระราชธิดา อันเป็นตำนานพงศาวดารที่แพร่หลายใน หมู่เกาะชวา โดยเป็นเรื่องราวของอิเหนา เจ้าชายหนุ่มรูปงาม ผู้มีความเก่งกาจและกล้าหาญ ทั้งนี้ องค์ปะตาระกาหลา (บาตารากาหลา) ต้นวงศ์อัสสัมแดหวาหรือวงศ์เทวาในเรื่องอิเหนา เชื่อกันว่าคือ พระศิวะ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เรื่องอิเหนามีความเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์และฮินดู

ละครพระราชทรัพย์ เรื่องที่ใช้ในการแสดงละครพระราชทรัพย์มีความหลากหลายกว่าการแสดง ละครในของไทย โดยส่วนมากบทละครที่นำมาแสดงละครพระราชทรัพย์จะนำบทที่มาจากศาสตราแลง (วรรณคดีสำหรับอ่านเล่นเพื่อความบันเทิง) เช่น พระชิงวงค์ (หญิงประจักษ์) พระสุธนนางแก้วมโนห์รา (พระสุธน นางเกษมเสกข์) ทั้งนี้ มีการได้รับอิทธิพลบทละครในของสยาม เช่น อิเหนา เรียมเกศ (ภรรยา) และพระสมุทรนาง บุษมาลี (พระสมุทร-นางบุษมาลี) (ศานติ ภัคดีคำ, 2554, น. 477)

ผู้วิจัยมองว่า สาเหตุที่ละครพระราชทรัพย์ สามารถแสดงได้ทุกเรื่อง อาจจะเป็นเพราะพระราชนิยม ของกษัตริย์กัมพูชาที่ทรงเห็นว่าละครในของราชสำนักสยามมีการจำกัดเรื่องที่ใช้แสดง อาจจะทำให้เกิด ความเบื่อหน่ายได้ จึงสามารถแสดงได้ทุกเรื่องเพื่อให้เกิดความหลากหลายในการแสดงมากยิ่งขึ้น แต่บทละคร หลาย ๆ เรื่องได้สูญหายไปในคราวปฏิวัติเมื่อปี พ.ศ. 2518

4) วงดนตรีและเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง

ละครใน วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงละครใน จะใช้วงปี่พาทย์ไม้นวม เนื่องจากมีความไพเราะ และนุ่มนวลอ่อนหวาน โดยวงปี่พาทย์ไม้นวมจะเป็นลักษณะการปรับให้ระนาดเอก ระนาดทุ้ม และฆ้องวงจะตี ด้วยไม้หุ้มนวม ใช้ชลุ่ยเพียงออแทนปี่ และเพิ่มซออู้เข้าไปอีกคันหนึ่ง จึงทำให้มีเสียงทุ้มนุ่มนวล บางครั้งก็เพิ่ม กลองแขก หรือบางครั้งเปลี่ยนกลองทัด เป็นกลองตะโพน 2 ลูก (ปัญญา รุ่งเรือง, 2546, น. 139) ส่วนบทเพลง ที่ใช้ในการแสดงละครในจะเป็นเพลงสองชั้นหรือเพลงที่มีอัตราจังหวะพิเศษ มีท่วงทำนองที่ไพเราะ เช่น เพลง ซำปึน ใช้ในการเปิดตัวละครเอก เพลงโอโลมโน ใช้ในการเกี่ยวพาราสีของตัวพระและตัวนาง เพลงชมดวงใน ใช้ในการชมธรรมชาติ เป็นต้น โดยจะไม่ใช้เพลงในละครนอกทั้งสิ้น เช่น เพลงซำปึนนอก เพลงปิ่นดลิ่งนอก เพลงชมดวงนอก

ผู้วิจัย ได้ศึกษาเรื่องการบรรจุเพลงประกอบการแสดงละครในและสร้างสรรค์การแสดงรำเดี่ยว มาตราฐานจากการแสดงละครเรื่องอิเหนา พบว่า ลักษณะเพลงประกอบการแสดงละครในจะเป็นเพลงที่มี ทำนองช้าแต่แฝงไปด้วยความสง่างามและนุ่มนวล เสมือนดนตรีที่ใช้สำหรับการพระราชพิธีและการขับกล่อม พระมหากษัตริย์ รวมถึงการเลือกใช้เพลงที่เหมาะสมกับบทละครและคำร้อง

ภาพที่ 3 วงปี่พาทย์มโหรีประกอบการแสดงละครใน

ที่มา : <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=972217801455939&id=100060031846270&>

ละครพระราชทรัพย์ วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงละครพระราชทรัพย์คือ วงพิณเพ็ชต์ ซึ่งเป็นวงดนตรีในราชสำนัก นิยมใช้ในงานพระราชพิธีและนิยมประกอบการแสดงนาฏศิลป์ประเภทพระราชทรัพย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการสังเกตการณ์จากวิทัศน์ ผู้วิจัยมองว่า วงพิณเพ็ชต์มีลักษณะคล้ายกับวงปี่พาทย์เครื่องคู่ในทางดนตรีไทย โดยผู้วิจัยจะขอนำเสนอผ่านรูปแบบตาราง เพื่อให้เห็นความเหมือนของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์เครื่องคู่และวงพิณเพ็ชต์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เครื่องดนตรีวงปี่พาทย์ของไทยกับวงพิณเพ็ชต์ของกัมพูชา

เครื่องดนตรีไทย	เครื่องดนตรีกัมพูชา
ระนาดเอก	รสาทะฆก (โรเนียดเอก)
ระนาดทุ้ม	รสาทะฆก (โรเนียดทุ้ม)
ฆ้องวงใหญ่	ฆ้องวงใหญ่ (โกงวงธม)
ฆ้องวงเล็ก	ฆ้องวงเล็ก (โกงวงโต)
ปี่ใน	โสร่ง (สรอไพธม)
ตะโพน	ตะโพน (ซ็อมโก)
กลองทัด	(สรง) (สโกธม)
ฉิ่ง	ฉิ่ง (ฉิ่ง)

จากตารางข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า วงพิณเพ็ชต์มีลักษณะคล้ายกับวงปี่พาทย์เครื่องคู่ในทางดนตรีไทย โดยอาจจะแตกต่างกันที่ชื่อเรียกและบันไดเสียง ความแตกต่างของวงดนตรีประกอบการแสดงละครในและละครพระราชทรัพย์คือ การปรับวง ละครในเป็นการปรับวงจากไม้แข็ง มาเป็นไม้ฉิ่ง มีการเพิ่มเครื่องดนตรี

คือ ซอฮู้ กลองแขก และปรับเปลี่ยนเครื่องดนตรี แต่ละครพระราชนิพนธ์เลือกใช้วงพิณเพียตตามแบบที่มีมา โดยไม่ได้ปรับวงเพิ่มเติมเครื่องดนตรีเข้าไป

ภาพที่ 4 วงพิณเพียตประกอบการแสดงละครพระราชนิพนธ์
ที่มา : <https://www.cambodianlivingarts.org/en/>

บทเพลงในละครพระราชนิพนธ์ ส่วนมากจะเป็นการได้รับอิทธิพลเพลงในการแสดงละครในของไทย ทั้งนี้ มีปรากฏการใช้เพลงในการแสดงละคร เช่น เพลงเชิด เพลงเสมอ เพลงโอด เพลงฉุย เพลงนาคราช (ศานติ ภักดีคำ, 2552, น. 60-61) นอกจากนี้ยังมีเพลงร้อง เช่น เพลงสืนวน เพลงพระทอง เพลงไฉ่ยานี และเพลงอีกเป็นจำนวนมากมาย โดยมีประมาณถึง 109 เพลง ก่อนที่จะสูญหายไปพร้อมกับการสูญเสียนักดนตรีและนักแสดงของละครหลวงในคราวยุคลปฏิวัติ ทั้งนี้ ละครหลวงในยุคของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้มีการปรับเปลี่ยนครั้งสำคัญคือ ได้มีการนำนักร้องชายเข้ามาร้องเพลงประกอบการแสดงละครหลวง จากที่เพียงแต่เดิมมีเพียงนักร้องหญิงล้วน (Ministry of Culture and Fine Arts, 2008, pp. 89-90)

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องบทเพลงและดนตรีในการแสดงละครพระราชนิพนธ์ ผู้วิจัยพบว่า บางเพลงในการแสดงละครพระราชนิพนธ์ ได้มีการกำหนดใช้สำหรับบทบาทของตัวละครที่คล้ายกับการบรรจุเพลงในการแสดงละครใน เช่น Cheut chhing น่าจะหมายถึงเพลงเชิดฉิ่ง ใช้กับการเดินทางเหาะไปของนางมุนีเมขลา โดยใช้ในการแสดงเบิกโรงระบำพระราชนิพนธ์มุนีเมขลา คล้ายกับการใช้เพลงเชิดฉิ่ง สำหรับการเดินทางของนางเมขลา ในเบิกโรงเมขลา รามสูร

5) กระบวนท่ารำ

ละครใน กระบวนท่ารำละครใน เป็นกระบวนท่ารำที่มีความงดงามและวิจิตรสอดประสานไปกับท่วงทำนองที่ไพเราะอ่อนหวาน มีกระบวนท่ารำตีบทตามคำร้อง การรำเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง รวมถึงกระบวนท่ารำเดี่ยว รำคู่ รำหมู่ และระบำ อันต้องผ่านการฝึกปฏิบัติจนมีความชำนาญ ซึ่งกระบวนท่ารำที่งดงามของ

ละครใน สันนิษฐานว่าเป็นผลงานในสมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี โดยสืบทอดผ่านมายังคณะละครวังสวนกุหลาบ แล้วลงมาสู่วิทยาลัยนาฏศิลป์ตามลำดับ

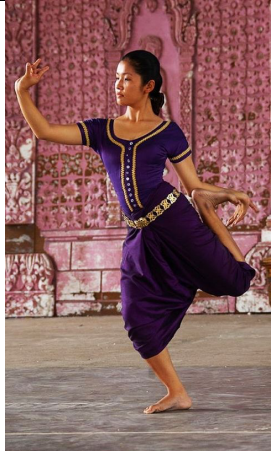
ทั้งนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้มีประสบการณ์โดยตรง จากการได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำในการแสดงละครใน เรื่องอิเหนา ตอนลานางจินตะหราไปจนถึงตอนอิเหนาเข้าเฝ้าท้าวดาห ในขณะที่เป็นนิสิตหลักสูตรปริญญาตรีปีที่ 3 ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า กระบวนท่ารำในละครใน จะมีความนิ่งและสง่างาม การรำลงทรงเครื่อง การรำเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง แต่ทั้งนี้จะต้องผ่านการเรียนเพลงพื้นฐานนี้ ในระดับชั้นปริญญาตรีปีที่ 1 คือรำเพลงช้า เพลงเร็ว รำแม่บทใหญ่ รำแม่บทนางนารายณ์ รำเพลงเชิด เพลงเสมอ และเพลงหน้าพาทย์ใน จึงจะสามารถปฏิบัติท่ารำตามรูปแบบของละครในออกมาได้อย่างถูกต้องและสวยงามตามแบบแผนของละครใน

ละครพระราชทรัพย์ จากที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสชมวิดิทัศน์และสังเกตการณ์การแสดงละครพระราชทรัพย์ พบว่า มีลักษณะกระบวนท่ารำเป็นการรำตีบทตามคำร้อง การรำเพลงหน้าพาทย์ มีกระบวนท่ารำเดี่ยว รำคู่ รำหมู่ และระบำ แต่ก็จุดที่แตกต่างที่ผู้วิจัยสังเกตได้ในกระบวนท่ารำ เช่น การทรงตัว ที่เป็นการดันหน้าอกขึ้นเป็นแอ่ง การดันกันไปด้านหลังจนมีความงอนขึ้น ต่อมาคือการวาดมือ จะวาดมือในลักษณะที่ค่อย ๆ ประดิษฐ์ท่า การหักข้อมือให้มีความงอนมากกว่าปกติ และการใช้เท้า การก้าวเท้า จะตะแคงเท้าลงในการก้าวเสมอ การกระดกเท้าที่มีการถีบหน้าขาไปด้านหลังให้สูง การประเท้าแล้วยกขึ้นให้นิ่ง และสูง ท้ายสุด คือ การเอียงในลักษณะเบือนหน้าไปด้วย โดยต้องผ่านการเรียนเพลงพื้นฐาน กระบวนท่ารำของละครพระราชทรัพย์ในปัจจุบันเป็นผลงานการฟื้นฟูขึ้นใหม่หลังพันยุคการปฏิวัติ โดยสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จฯ ทรงร่วมมือกับศิลปินละครหลวงที่รอดจากสงคราม ช่วยกันรื้อฟื้นกระบวนท่ารำขึ้นใหม่ และมีที่สูญหายไปจำนวนมาก

ทั้งนี้ผู้วิจัย พบว่า ละครในและละครพระราชทรัพย์ มีความคล้ายคลึงกันในด้านการฝึกหัดเพลงพื้นฐาน คือ เพลงช้า เพลงเร็ว เพลงเชิด เพลงเสมอ และเพลงระบำสี่บท โดยสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ฉันทนา เอี่ยมสกุล ซึ่งเคยได้มีโอกาสเดินทางไปทัศนศึกษาการเรียนการสอนนาฏศิลป์ของกัมพูชา ได้กรุณาเล่าไว้ว่า “การเรียนการสอนของนาฏศิลป์กัมพูชา มีการรำเพลงช้า เพลงเร็ว แต่ร้องเป็นภาษากัมพูชา การฝึกรำเพลงเชิด เพลงเสมอ การดัดตัวและทรงตัวที่แตกต่างจากของไทย จึงทำให้ท่ารำมีลักษณะคล้ายกัน แต่แตกต่างกันที่การทรงตัวอย่างเห็นได้ชัด” (ฉันทนา เอี่ยมสกุล, สัมภาษณ์, 6 มิถุนายน 2568)

โดยผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างท่าเมขลา ซึ่งมีปรากฏทั้งในการแสดงละครในและละครพระราชทรัพย์ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของท่ารำ โดยเป็นท่าที่แสดงอัตลักษณ์ของนางเมขลา (ตามแบบไทย) ส่วนละครพระราชทรัพย์จะเรียกนางเมขลาว่า “นางโมนิเมขลา” โดยพบว่าการปฏิบัติท่าทั้งสองมีลักษณะเป็นท่าเดียวกัน แต่แตกต่างกันด้วยสัดส่วนของสรีระ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการปฏิบัติท่าเมขลาในละครในและละครพระราชทรัพย์

ละครใน	ละครพระราชทรัพย์	คำอธิบาย
 ภาพที่ 5 ที่มา : https://www.pinterest.com/pin/851391504595508136/	 ภาพที่ 6 ที่มา : https://www.pinterest.com/pin/851391504595508060/	ภาพซ้าย : ละครใน (ไทย) การปฏิบัติท่าเมขลาในการแสดงละครใน จะมีลักษณะของการกระดกเสี้ยว มือซ้ายตั้งวงบนมือขวาหงายมือจอแขนระดับไหล่ ศีรษะเอียงขวา หนำรับกับมือซ้ายที่ตั้งวงบน ก้าวข้างซ้ายแล้วกระดกเสี้ยว ดึงไหล่แล้วกตเอียงด้านขวา ลง เพื่อให้การทรงตัวมีความสมดุล ที่สำคัญคือ การกระดกเสี้ยวแล้วมือขวาที่หงายมือจะต้องสามารถวางไว้บนเท้าที่กระดกไว้ได้ ภาพขวา : ละครพระราชทรัพย์ (กัมพูชา) การปฏิบัติท่าเมขลาในละครพระราชทรัพย์ มือขวาจะถือลูกแก้วในระดับวงบนหงายมือซ้าย ก้าวข้างซ้าย และกระดกเท้าหลัง โดยมีมือซ้ายที่หงาย จะต้องขัดเท้าซ้ายที่กระดกไว้ แต่ถีบหน้าขาไปด้านหลังที่สูง ศีรษะเป็นการเบือนหน้าออกมองมือขวาที่ถือแก้วตั้งวงบน การทรงตัวจะดันช่วงอกและหน้าท้องออกมา ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของการรำที่งดงามแบบละครหลวงของกัมพูชา

6) การเบิกโรง ประเพณีการเบิกโรงเป็นธรรมเนียมที่ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา เชื่อว่าเพื่อความ เป็นสิริมงคล คำว่า “เบิกโรง” เป็นภาษากัมพูชา โดยคำว่า “เบิก” แปลว่าเปิดทาง คำว่า “โรง” หมายถึง โรงละคร เมื่อนำมารวมกัน จึงได้ความหมายว่า “การเปิดโรงละคร” (อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2568) โดยการแสดงเบิกโรงที่เก่าแก่ที่สุดของละครในคือ การรำเบิกโรงประเลง และเบิกโรงเมขลา รามสูตร ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์บทเบิกโรงนางฉุยฉาย กิ่งไม้เงินทอง และบทเบิกโรงพระดอกไม้เงินทอง เนื่องจากในเวลานั้นได้มีเครื่องราชบรรณาการที่เป็นต้นไม้เงินทอง ดอกไม้เงินทอง จำนวนมาก จึงทรงมีพระดำรินำมาทำการแสดงเบิกโรงละครในราชสำนักและนิยมแสดงเบิกโรงมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนเบิกโรงละครพระราชทรัพย์ จากหลักฐานที่พบคือ การเบิกโรงด้วยระบำพระราชทรัพย์ชุดผกามาศ และผกาปรีศ หรือระบำดอกไม้เงินทอง การแสดงชุดนี้เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระศรีสุวัถ์ มุนีวงศ์ ดังที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงได้ทอดพระเนตรระบำชุดนี้ก่อนการแสดงละครพระราชทรัพย์

เรื่องพระสมุทร ความว่า “กระบวนที่เล่นนั้นตั้งต้นมีเทพบุตรออกรำดอกไม้เงินทองสี่คู่เบิกโรงก่อน” (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2468, น. 123 - 124) จากข้อความดังกล่าว ทำให้เราพบว่าก่อนการแสดงละครพระราชทรัพย์ เรื่องพระสมุทร ได้มีการรำเบิกโรงดอกไม้เงินทอง โดยใช้ผู้แสดงตัวพระ จำนวน 4 คู่ ทั้งนี้ พบว่า ได้มีการจัดบันทึกการแสดงชุดนี้มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2474 และได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2522 (Ministry of Culture and Fine Arts, 2008, pp. 71) แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การแสดงชุดนี้น่าจะมีมาก่อนการจัดบันทึก เนื่องจากมีปรากฏในเรื่องนิราศนครวัดของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ที่พระองค์ทรงพระนิพนธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2468

ผู้วิจัยมองว่า ระเบียบพระราชทรัพย์ชุดผสมกามาศผกาปรีศอาจจะได้รับอิทธิพลมาจากการรำเบิกโรงดอกไม้เงินทองของละครในราชสำนักสยาม เนื่องจากมีลักษณะการแสดงที่คล้ายคลึงกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันใน ด้านของผู้แสดง การแต่งกาย บทร้อง ดนตรี และกระบวนท่ารำ ดังนี้ เบิกโรงดอกไม้เงินทองของละครใน ผู้แสดง แต่งกายยืนเครื่องพระ 1 คู่ กระบวนท่ารำสื่อถึงการเดินทางมาอำนวยการพรเพื่อความ เป็นสิริมงคล เพลงที่ใช้ ประกอบการแสดง ประกอบด้วย เพลงกลม ร้องเพลงเชิดฉิ่ง และจบลงที่เพลงเชิดเงินตัวที่สาม ส่วนระเบียบ พระราชทรัพย์ชุดผสมกามาศผกาปรีศของละครพระราชทรัพย์ ผู้แสดงแต่งกายยืนเครื่องพระจำนวน 4 คู่ สวมปันจู่หรือชฎา กระบวนท่ารำสื่อถึงการเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงจะ ใช้เพลงร่ำ เพลงโอย่านี เพลงกลม และเพลงเชิด

7) พิธีไหว้ครู คติความเชื่อประเพณีการไหว้ครูในแขนงศิลปะการแสดง สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่โบราณ โดยเชื่อว่าเป็นการรำลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ที่ล่วงลับไปแล้ว และเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้ศึกษา การไหว้ครูและครอบครูของละครใน สันนิษฐานกันว่ามีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา โดยตำราไหว้ครูที่เก่าแก่และ เป็นระเบียบแบบแผนที่ใช้มาจนถึงปัจจุบันเป็นตำราไหว้ครูโขนและละครหลวงของครูเกษ พระราม ในสมัย รัชกาลที่ 4 โดยสืบทอดมาทางสายพระยานุภานุรักษ์ (ทองดี สุวรรณภารต) ในปัจจุบันได้มีการดัดทอน พิธีกรรมออกไปจำนวนมาก เพื่อความกระชับเวลา โดยมีการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ที่สื่อความหมายถึง การเสด็จเดินทางมาของเทพเจ้าและครูบาอาจารย์ที่ล่วงลับไปแล้ว มีการครอบครูและรับมอบอาวุธเพื่อเป็น ตัวแทนถึงการให้นำสรรพวิชาความรู้ไปถ่ายทอดสืบต่อไป

ส่วนพิธีไหว้ครูของการแสดงละครพระราชทรัพย์จะเรียกว่า “พิธีชมเปรียะครู” นิยมจัดในวันพฤหัสบดี โดยสามารถจัดได้ตามความเหมาะสม แต่จะนิยมจัดก่อนจะทำการแสดงครั้งสำคัญ (Ministry of Culture and Fine Arts, 2008, p. 30) ทั้งนี้ มีความแตกต่างกันในด้านเพลงบรรเลงประกอบในพิธีกรรม โดยพิธีชมเปรียะครู จะบรรเลงชุดของเพลงบวงสรวง ประกอบด้วย สาธุการ ตระ ร่ำสามลา ด้นเข้าม่าน เข้าม่าน ปฐม ลา เสมอ ร่ำ เชิด กลม ชำนาญ กราวโน ด้นเข้าม่าน และลา (เขาว์ การวิชา, 2557, น. 76-78)

จากที่ผู้วิจัยได้สังเกตการจากวิทัศน์ พบว่า มีการจัดพิธีไหว้ครูที่คล้ายคลึงกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกัน ไปในด้านองค์ประกอบ เช่น มีการเรียกเพลงหน้าพาทย์บรรเลง การจัดวางเครื่องสังวายเป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันยัง พบข้อมูลเกี่ยวกับการทำพิธีชมเปรียะครูคงเหลือข้อมูลไม่มาก เนื่องจากได้สูญหายไปในยุคปฏิวัติ

9. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาละครในของไทยและละครพระราชทรัพย์ของกัมพูชา พบว่า แม้ละครทั้งสองประเภทจะมีจุดร่วมกันในฐานะที่เป็นศิลปะการแสดงในราชสำนัก ซึ่งถือเป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์และมีรูปแบบการแสดงที่ใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน โดยมีหลักการรำที่คล้ายคลึงกัน อาทิ การรำตีบทตามคำร้อง การรำเดี่ยว รำคู่ รำหมู่ และระบำ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นต่าง ๆ จะพบความแตกต่างที่สำคัญหลายประการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบริบททางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของชาติและการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของแต่ละประเทศ ในด้านกำเนิดและพัฒนากละครในของไทยเกิดขึ้นในราชสำนักช่วงปลายกรุงศรีอยุธยา และได้รับการฟื้นฟูในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก่อนจะพัฒนาอย่างรุ่งเรืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ละครในได้กลายมาเป็นรากฐานสำคัญของนาฏศิลป์ไทย ด้วยรูปแบบที่งดงามและระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน ส่วนละครพระราชทรัพย์ของกัมพูชา สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและได้รับอิทธิพลจากละครในของไทย เนื่องจากในสมัยสมเด็จพระนโรดมบรมรามเทวาวตาร มีครูละครจากไทยเข้าไปเป็นครูสอนการแสดงในราชสำนักกัมพูชา ส่งผลให้รูปแบบการแสดงละครพระราชทรัพย์มีลักษณะใกล้เคียงกับละครในของไทยในระยะแรก แต่ต่อมาได้พัฒนาจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง

ด้านการแต่งกายของนักแสดง แม้จะมีรูปแบบ “ยืนเครื่องพระ นาง” เช่นเดียวกัน แต่ละครในของไทยมีการหม่นางด้วยผ้าผืนใหญ่ ขณะที่ละครพระราชทรัพย์จะใช้การหม่สไบแบบชายเดี่ยว และไม่มีการสวมรัดเกล้ายอด ซึ่งคาดว่าเป็นผลมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงห้ามไม่ให้ละครนอกวงใช้รัดเกล้ายอด ทำให้เมื่อครูละครข้างนอกวงของไทยเข้าไปสอนในกัมพูชา จึงไม่สามารถใช้รัดเกล้ายอดได้ ทั้งนี้ในเวลานั้นกัมพูชายังคงเป็นประเทศราชของไทย ในส่วนของบทละคร ละครในของไทยนิยมแสดงเพียง 3 เรื่อง ได้แก่ อิเหนา รามเกียรติ์ และอุณรุท แตกต่างจากละครพระราชทรัพย์ที่สามารถดัดแปลงบทละครได้อย่างหลากหลาย โดยในช่วงแรกนิยมแปลบทจากไทยเป็นภาษาเขมร เช่น เรื่องเรียมเก้ (รามเกียรติ์) ก่อนที่ในสมัยสมเด็จพระนโรดมสีหนุจะเริ่มมีการสร้างบทละครต้นฉบับภาษาเขมรโดยไม่อิงต้นแบบไทยอีกต่อไป

ในด้านดนตรีประกอบการแสดง ละครในของไทยใช้วงปี่พาทย์ไม้มวม ซึ่งให้เสียงที่นุ่มนวลอ่อนหวาน และเหมาะสมกับลีลาการแสดงที่ละเอียดอ่อนของละครใน ส่วนละครพระราชทรัพย์ใช้วงพิณพิศ ซึ่งเป็วงดนตรีราชสำนักของกัมพูชา โดยมีลักษณะคล้ายกับวงปี่พาทย์เครื่องคู่ของไทย แต่มีความแตกต่างกันที่การบรรเลงและบันไดเสียง ในส่วนของเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงหลายเพลงได้รับอิทธิพลจากเพลงไทย เช่น เพลงเชิด เพลงเสมอ เป็นต้น

สำหรับลักษณะของกระบวนท่ารำ แม้ทั้งสองแบบจะเน้นการรำตีบทตามคำร้องเป็นหลัก แต่การปฏิบัติท่ารำ เช่น การจีบ การตั้งวง การก้าวเท้า และการเคลื่อนไหวของร่างกายมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความงามตามคติของวัฒนธรรมไทยและกัมพูชามีลักษณะที่เฉพาะตน ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดท่ารำที่ต่างกัน ต่อมาคือการเบิกโรงก่อนแสดงละครในและละครพระราชทรัพย์ ที่มีความคล้ายคลึงกันคือ การรำกิ่งไม้เงินทอง โดยละครในใช้ผู้แสดงพระ 1 คู่ ส่วนละครพระราชทรัพย์มีการเบิกโรงที่เรียกว่า “ระบำพามาต

ผกาปรีศ” เป็นการรำห่ม โดยมีผู้แสดง 4 คู่ แต่งกายยืนเครื่องพระ และสามารถสวมขญาหรือปันจุเหรี้งได้ ถือกิ่งไม้เงินทองร้ายรำ

สุดท้าย ในประเด็นของพิธีไหว้ครูซึ่งนิยมจัดในวันพฤหัสบดีเช่นเดียวกัน ถึงแม้จะมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการรำลึกถึงครูบาอาจารย์ แต่ก็มี ความแตกต่างกันในด้านรายละเอียดของพิธี เช่น การเรียกเพลงหน้าพาทย์ที่บรรเลงประกอบพิธีไหว้ครู การจัดพิธีครอบครูและรับมอบอาวุธ ซึ่งปรากฏอยู่ในฝั่งพิธีไหว้ครูของไทย แต่ไม่พบในฝั่งของกัมพูชา

จากการวิเคราะห์ทั้งหมด จะเห็นได้ว่าแม้ละครพระราชทรัพย์จะได้รับอิทธิพลจากละครในของไทยในระยะแรก แต่ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้มีอัตลักษณ์เฉพาะของกัมพูชา ทั้งในด้านบทละคร เครื่องแต่งกาย ท่ารำ และรูปแบบการแสดง สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการสร้างตัวตนทางศิลปวัฒนธรรมของกัมพูชาในบริบทของการฟื้นฟูอัตลักษณ์ชาติ

รายการอ้างอิง

- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2468). *นิราศนครวัด*. โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- กรมศิลปากร. (2564). *ภาพการแต่งกายรำฟรังค์*.
<https://www.facebook.com/100064605735357/photos/784936680336516/>
- กรมศิลปากร. (2567). *วงปีพาทย์ไม้นวม*.
<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=972217801455939&id=100060031846270&set=a.254245789919814>
- กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. (2565, 25 กรกฎาคม). *โซน วัฒนธรรมร่วมอุษาคเนย์ ยูเนสโกตัดสิน วิน-วิน ทั้งไทยและกัมพูชา*. https://www.silpa-mag.com/history/article_23733
- ขวัญใจ คงถาวร. (2562). วิวัฒนาการละครใน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี*, 10(1), 175-187.
- ขวัญใจ คงถาวร. (2562). อิเหนา : ละครในของหลวงในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(1), 1-10.
- ชัยณรงค์ ต้นสุข. (2559). *นาฏศิลป์ไทย-กัมพูชา : การประยุกต์และออกแบบสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงเพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เชาว์ การวิชา. (2557). *การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีพื้นเพียดในประเทศกัมพูชา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดุสิตธร งามยิ่ง. (2552). *ศึกษาเปรียบเทียบทำรำนานาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์กัมพูชาจากหลักฐานทางโบราณคดี* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2546). *ประวัติการดนตรีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- พระยาทิพากรวงศ์. (2504). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 เล่ม 2*. โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค.
- ภริตา เรืองจิรายศ. (2551). *แนวคิดการสร้างละครระบำจากข้อมูลศิลปกรรมขอมโบราณ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศานติ รักดีคำ. (2552). *บทละครเรื่องรามเกียรติ์และบทละครเรื่องอิเหนาภาษาเขมร : กับความสัมพันธ์วรรณคดีการแสดงไทย-กัมพูชา*. *วารสารดำรงวิชาการ*, 8(1), 51-67.
- ศานติ รักดีคำ. (2554). *ศาสตร์และศิลป์ : วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ พัฒนาการและความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเขมร*. สมาคมมิตรภาพไทย – กัมพูชา.
- สุนนมาลย์ นิมเนตพันธ์. (2543). *การละครไทย*. บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.

สุรัตน์ จงดา. (2564). อิทธิพลละครวังหน้าในนาฏศิลป์กำมพูชา. *วารสารพิพิธพัฒนศิลป์ บัณฑิตศึกษา*, 1(2), 33-50.

เอกณัฐ วิทย์วสิน. (2563). *นาฏกรรมโขงอุษาคเนย์ : อัตลักษณ์ที่แตกต่างในมิติทางประวัติศาสตร์และความเป็นชาติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

CAMBODIAN LIVING ARTS. (2025). *pinpeat band*.

<https://nl.pinterest.com/pin/498773727453835981/>

ljewelry99. (2018). *Moni Mekhala*. <https://www.pinterest.com/pin/851391504595508060>

Ministry of Culture and Fine Arts. (2008). *Royal Ballet*. Ministry of Culture and Fine Arts.

Nut, S. H. (2014). Lokhon Luang, the Cambodian Court Theatre: Toward a Decline of Women's. *Asian Theatre Journal*, 32(2), 417–439.

Nut, S. H. (2014). The legend of Apsara Mera: Princess Norodom Buppha Devi's choreography for the royal ballet of Cambodia. *Asian Theatre Journal*, 31(1), 279-289.

Pen, H. (2008). *The revival of Cambodian classical dance after 1979* [Unpublished master dissertation]. Chulalongkorn University.

The Land of Arts. (2018). *Mekhala*. <https://www.pinterest.com/pin/851391504595508136/>

บทบาทและผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบายข้อริเริ่ม
หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ต่อพื้นที่อ่าวไทย

Geopolitical Impacts of the Belt and Road Initiative
on the Gulf of Thailand

ชวพล ช้างกลาง

Chawapon Changklang

สุริยะใส กตะศิลา

Suriyasai Katasila

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Corresponding Author:

Chawapon Changklang

College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

52/347 Muang-Ake, Phaholyothin Road, Lak-Hok, Muang, Pathumthani 12000 Thailand.

E-mail: Chawaponchangklang@gmail.com

Received: July 23, 2025

Revised: August 7, 2025

Accepted: August 27, 2025

บทบาทและผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบายข้อริเริ่ม หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ต่อพื้นที่อ่าวไทย¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบายข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ในพื้นที่ทางทะเล 2) ศึกษาบทบาทของนโยบาย BRI ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน 3) ศึกษาผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทยและแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทย ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มตัวแทนภาคธุรกิจ จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลเกิดขึ้นจาก 1) กลุ่มปัจจัยที่ผลักดันการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีน ประกอบด้วย 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านการแข่งขันระหว่างรัฐมหาอำนาจ ลักษณะเฉพาะของยุทธศาสตร์จีน และปัจจัยทางประวัติศาสตร์ 2) กลุ่มแรงผลักดันเบื้องหลังการเกิดนโยบาย BRI ได้แก่ แรงผลักดันทางเศรษฐกิจ และแรงผลักดันทางยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ นโยบาย BRI มีบทบาทเป็นเครื่องมือยุทธศาสตร์สำคัญของจีนในการขยายอิทธิพลและช่วงชิงอำนาจในภูมิภาค โดยเน้นการสร้างเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานทางบกและทะเลเพื่อลดการพึ่งพาเส้นทางที่ควบคุมโดยตะวันตก ตอบโต้การปิดล้อมของสหรัฐอเมริกา และส่งเสริมบทบาทของจีนผ่านเศรษฐกิจการเมือง ทั้งยังช่วยยกระดับความชอบธรรมของจีนในเวทีระหว่างประเทศในนามของความร่วมมือและการพัฒนา ทั้งนี้ นโยบาย BRI ของจีนส่งผลให้พื้นที่อ่าวไทยกลายเป็นเวทีการแข่งขันเชิงภูมิรัฐศาสตร์ โดยจีนเพิ่มบทบาทผ่านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางคมนาคมทางทะเล ส่งผลต่อดุลอำนาจในภูมิภาคและเพิ่มความเสี่ยงต่อการพึ่งพิงจีนในด้านเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ สำหรับประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมในการดำเนินนโยบายสมดุลทางการทูต เสริมสร้างศักยภาพภายใน และร่วมมือกับภูมิภาคอย่างรอบคอบเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ

คำสำคัญ : ภูมิรัฐศาสตร์, นโยบายข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI), อ่าวไทย

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์เรื่อง บทบาทและผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบายข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ต่อพื้นที่อ่าวไทย หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Geopolitical Impacts of the Belt and Road Initiative on the Gulf of Thailand

Abstract

This qualitative research explores geopolitical dynamics associated with the Belt and Road Initiative (BRI) in maritime domains, focusing on the Gulf of Thailand. To propose strategic preparedness measures for Thailand, three key objectives are to analyze: 1) motivations behind expanded Chinese BRI-related influence; 2) the BRI component in China's geopolitical competitiveness; and 3) geopolitical impacts of BRI operations in the Gulf of Thailand. Data is gathered by in-depth interviews from 20 informants, including academics, government officials, and business sector representatives. Results are that the Maritime Silk Road, an integral BRI component, is influenced by several factors beyond initial geopolitical motivations. The BRI has emerged as a multifaceted strategy enhancing China's geopolitical presence through economic initiatives and extending military and energy-related security power. In the Gulf of Thailand, BRI-associated infrastructure and connectivity projects have elevated regional strategic significance as a logistical and energy corridor for China, while serving as a potential platform for maritime security expansion. This has prompted diverse regional and global actors to adopt responsive strategies to counterbalance Chinese influence; they include the United States of America; India; Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) member countries; and neighboring littoral states. These findings suggest that Thailand should balance its foreign policy by hedging strategies and proactively implementing protective political, economic, and security measures to safeguard national interests amid intensifying geopolitical competition.

Keywords: geopolitics, Belt and Road Initiative (BRI), the gulf of Thailand

1. ที่มาและความสำคัญ

ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก เป็นภูมิภาคที่ตกอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ของมหาอำนาจที่สำคัญคือจีนและสหรัฐอเมริกา โดยมีพื้นที่ทางทะเลเป็นพื้นที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ทั้งในด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจในภูมิภาค (พินทุสุตา ชัยนาม, 2567) ทั้งนี้ ความพยายามในการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนได้ส่งผลกระทบต่อระเบียบโลกที่อเมริกาวางไว้ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจโลกความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมหาอำนาจเดิมกับรัฐที่กำลังก้าวขึ้นมามากไม่ราบรื่นและมึนงงรุนแรง มหาอำนาจเดิมจะปกป้องระเบียบโลกที่ตนสร้างขึ้นและที่ตนได้ประโยชน์มาโดยตลอด ในขณะที่รัฐที่กำลังก้าวขึ้นมารู้สึกว่าตนถูกตีกรอบจำกัดหรือกระทั่งถูกเอาเปรียบจากมหาอำนาจเดิม (Friedberg, 2011) ทั้งนี้ “อ่าวไทย” ถือเป็นส่วนสำคัญของภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกจึงเป็นเรื่องยากที่สถานการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ในอ่าวไทยจะแยกตัวออกจากความตึงเครียดอื่น ๆ ที่กำลังก่อตัวและเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก

ภายใต้การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากความพยายามในการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนภายใต้ระเบียบโลกที่อเมริกาวางไว้นั้น หากพิจารณายุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีน จะพบว่าจีนได้วางยุทธศาสตร์เชิงรุกในการส่งเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเล ทั้งด้านการสร้างกฎระเบียบ บรรทัดฐานและโครงสร้างพื้นฐานอย่างเป็นระบบและสอดคล้องประสานกันผ่านการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 (Maritime Silk Road in the 21st Century) (พินทุสุตา ชัยนาม, 2567) ซึ่งนโยบาย BRI ของประเทศจีนนั้น ได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในปี ค.ศ. 2013 เมื่อประธานาธิบดีสีจิ้นผิงได้พยายามผลักดันความร่วมมือกับต่างประเทศที่อยู่ในแนวเส้นทางสายไหม Silk Road ในระยะแรก จีนผลักดันความร่วมมือนี้ภายใต้ชื่อเรียกว่า One Belt, One Road หรือ ยี่ได้อี้ลุ่ (Yi Dai, Yi Lu) Belt หมายถึง Silk Road Economic Belt ผ่านการเยือนเอเชียกลางของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง เมื่อเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 2013 ส่วนคำว่า Road มาจากคำเต็มว่า Maritime Silk Road in the 21st Century ผ่านการเยือนประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนเมื่อเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2013 ทั้งนี้ ในปัจจุบันจีนได้ปรับคำเรียกขึ้นใหม่โดยใช้คำว่า ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (The Belt and Road Initiative: BRI) ขึ้นมาแทนเพื่อสะท้อนให้เห็นว่าเส้นทางสายไหมใหม่นี้ไม่ใช่ของจีนประเทศเดียว หากแต่จีนเป็นเพียงเป็นผู้ริเริ่มเพื่อผลักดันความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทางดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ได้กลายเป็นหนึ่งในกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของจีนในการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงระดับโลก ทั้งนี้ นโยบาย BRI ได้รับการนำเสนอจากจีนว่าเป็นโครงการเพื่อการพัฒนาและความร่วมมือที่ตั้งอยู่บนหลักการ “Win-Win” ทว่าในอีกด้านหนึ่ง นักวิชาการจำนวนมากกลับมองว่าโครงการนี้เป็นเครื่องมือเชิงภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Tool) ที่จีนใช้ในการปรับโครงสร้างอำนาจโลกตามวิสัยทัศน์ของตน ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าวหากพิจารณาไปยังเส้นทางตามยุทธศาสตร์การขยายอำนาจของจีนนั้น นอกจากเส้นทางเศรษฐกิจสายไหมทางบก (Silk Road Economic

Belt) อันประกอบด้วยเส้นทางการคมนาคมทางบกหลายสายทางหลักที่เชื่อมโยงผ่านโครงสร้างพื้นฐานด้านถนน รถไฟ พลังงานแล้ว เส้นทางการค้าทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Maritime Silk Road) ยังเป็นเส้นทางทางทะเลที่เชื่อมโยงจีนเข้ากับภูมิภาคต่าง ๆ ผ่านการพัฒนาท่าเรือ โครงสร้างพื้นฐานทางทะเล และเส้นทางการค้าทางทะเล โดยแบ่งออกเป็นสองเส้นทางหลัก เส้นทางแรก เริ่มต้นจากชายฝั่งจีนผ่านทะเลจีนใต้ไปยังมหาสมุทรอินเดียแล้วต่อไปยุโรป และเส้นทางที่สองเริ่มต้นจากชายฝั่งจีนผ่านทะเลจีนใต้ไปยังมหาสมุทรแปซิฟิกได้

ในส่วนของอ่าวไทยเป็นทะเลกึ่งปิดที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย กัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซีย พื้นที่ดังกล่าวเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญซึ่งไม่ถือเป็นพื้นที่ที่มีความขัดแย้งทางทะเล (Srivatsav, 2024) อย่างไรก็ตาม ภูมิภาคดังกล่าวอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์การขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนผ่านเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 อันเป็นส่วนสำคัญของนโยบาย BRI จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่พื้นที่อ่าวไทยจะอยู่ภายใต้ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระหว่างประเทศของชาติมหาอำนาจและรัฐที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ภายใต้การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจเดิมและประเทศมหาอำนาจใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ซึ่งมีพื้นที่ทางทะเลเป็นพื้นที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ทั้งในด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อพื้นที่อ่าวไทย การศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลของจีนผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ “อ่าวไทย” จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าใจบริบทการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน บทบาทในการดำเนินการเพื่อสนองเป้าหมายที่แท้จริงรวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่ออ่าวไทย เพื่อแสวงหาแนวทางการเตรียมความพร้อมในการป้องกันไม่ให้อ่าวไทยกลายเป็นพื้นที่ซึ่งความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ปะทุขึ้น (Flash Points) อันส่งผลกระทบต่อสันติภาพของพื้นที่อ่าวไทยในอนาคต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ซึ่งเป็นนโยบายเชิงรุกในพื้นที่ทางทะเลของจีน บทบาทของนโยบาย BRI ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน และผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทยและแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

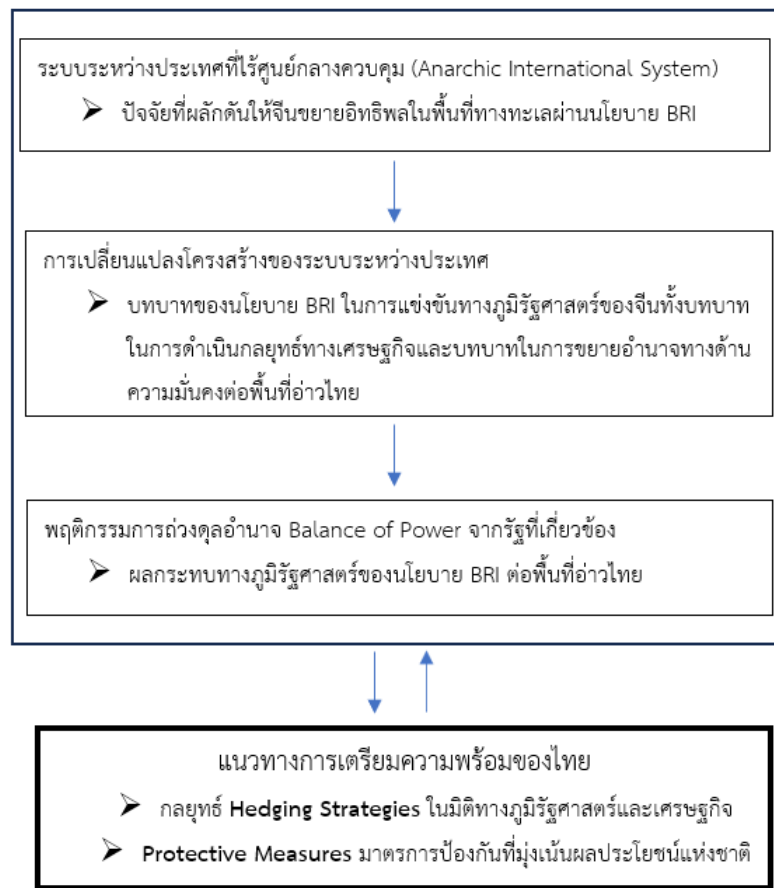
- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเล
- 2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของนโยบาย BRI ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน
- 2.3 เพื่อศึกษาผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทยและแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทย

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ ประยุกต์จากทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) ซึ่งมีหลักการพื้นฐานสำคัญ 5 ประการประกอบด้วย 1) Anarchy ระบบระหว่างประเทศไม่มีผู้มีอำนาจสูงสุด

(Sovereign) จึงไม่มีผู้ค้ำประกันความมั่นคง 2) Survival รัฐต้องการความอยู่รอดเป็นเป้าหมายสูงสุด 3) Offensive Capabilities รัฐมีขีดความสามารถในการทำลายรัฐอื่น 4) Uncertainty รัฐไม่สามารถทราบเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐอื่นได้ และ 5) Rational Actors รัฐเป็นผู้มีเหตุผลและวิเคราะห์ผลได้ผลเสียอย่างมีประสิทธิภาพ (Mearsheimer, 2001) ภายใต้ทฤษฎีดังกล่าวรัฐจึงเป็นปัจเจกที่แสวงหาอำนาจในระบบระหว่างประเทศที่ไร้ศูนย์กลางควบคุม (Anarchic International System) โดยรัฐไม่เพียงแต่ต้องการความอยู่รอด (Survival) เท่านั้นแต่ยังต้องการเพิ่มอำนาจอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถครอบงำระบบระหว่างประเทศและลดความเสี่ยงจากการถูกคุกคามในอนาคต ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงต้องแสวงหาอำนาจให้มากที่สุด เพราะไม่มีสิ่งใดรับประกันว่าเมื่อรัฐอื่นมีอำนาจมากขึ้นแล้วจะไม่กลายเป็นภัยคุกคาม ทั้งนี้ ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุกสามารถผสานกับแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) และแนวคิดภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะแนวคิดดังกล่าวต่างมีเป้าหมายคล้ายกันในการแสวงหาอำนาจของรัฐ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการอธิบายพฤติกรรมของรัฐที่มุ่งขยายอิทธิพลผ่านนโยบายด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงเพื่อใช้ในการควบคุมพื้นที่ยุทธศาสตร์และความพยายามเป็นเจ้าในภูมิภาค รวมถึงในระบบระหว่างประเทศดังเช่นนโยบาย BRI ของจีน นอกจากนี้ ภายใต้ทฤษฎีดังกล่าวเมื่อโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลง การถ่วงดุลอำนาจ (Balance of Power) ของประเทศมหาอำนาจหรือรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อพฤติกรรมการขยายอิทธิพลนั้นจึงเกิดขึ้นตามมา ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพของผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์อันเป็นผลจากนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทย

จากความสัมพันธ์ของปัจจัยภายใต้ทฤษฎีรวมถึงแนวคิดต่าง ๆ ดังกล่าวได้นำไปสู่กรอบแนวคิดการวิจัยที่ใช้ในการอธิบายการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจผ่านนโยบาย BRI ของจีนในพื้นที่ทางทะเล ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อ่าวไทย และการเตรียมความพร้อมของไทยต่อผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป ดังรูป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย, 2568

ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้น เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปตามแนวทางนิติการศึกษาด้านภูมิรัฐศาสตร์ ผู้วิจัยจึงเลือกนำเอาทฤษฎีและแนวคิดในการวิเคราะห์ผลทางภูมิรัฐศาสตร์เป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบในประเด็นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1. ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) 2. แนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) และ 3. แนวคิดทางภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ดังสรุปต่อไปนี้

1. ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) เป็นฐานในการอธิบายภาพความขัดแย้งและการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาคอินโดแปซิฟิก ซึ่งอ่าวไทยถือเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ดังกล่าว ภายใต้ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก ปรากฏการณ์ดังกล่าวจะถูกอธิบายผ่านทั้งในมิติด้านความขัดแย้งแข่งขันภายใต้สภาวะอนาธิปไตย (Anarchy) ซึ่งรัฐแต่ละรัฐต้องแสวงหาอำนาจเพื่อความอยู่รอด และมิติด้านการถ่วงดุลอำนาจ (Balance of Power) ซึ่งช่วยให้เข้าใจการขับเคลื่อนของประเทศมหาอำนาจในการพยายามกำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายต่าง ๆ เพื่อใช้ในการถ่วงดุล ในเกมการแข่งขันระหว่างประเทศมหาอำนาจในพื้นที่นั้น ๆ รวมถึงภูมิภาคอินโดแปซิฟิกอันส่งผลกระทบต่อพื้นที่อ่าวไทย (Mearsheimer, 2001)

2. กรอบแนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ช่วยในการอธิบายให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของภูมิศาสตร์ที่มีต่อการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และดุลอำนาจระหว่างประเทศในพื้นที่ทางทะเลอันส่งผลกระทบต่อพื้นที่อ่าวไทย ภายใต้กรอบคิดดังกล่าวทฤษฎีสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาใช้ศึกษาคือทฤษฎีสมุทธานุภาพ (Sea Power Theory) ซึ่งอธิบายว่าประเทศที่สามารถประสบความสำเร็จทางการเมืองระหว่างประเทศ และความมั่งคั่งทางด้านการค้าได้นั้นต้องเป็นประเทศที่มีแสนยานุภาพทางทะเลและสามารถครอบครองอำนาจทางทะเลได้ นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีดินแดนริมขอบหรือ รีมแลนด์ (Rimland Theory) ซึ่งอธิบายว่าดินแดนริมขอบเป็นพื้นที่ซึ่งมีทรัพยากรที่หลากหลาย และมีการเข้าถึงทะเลจึงส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวมีข้อได้เปรียบกว่าพื้นที่ที่ลึกเข้าไปในภาคพื้นทวีปและไม่ติดทะเล ทั้งนี้ หากประเทศใดสามารถครอบครองพื้นที่ดังกล่าวได้ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญทางภูมิศาสตร์ที่จะส่งผลต่อการครองโลกได้ (ปิติ ศรีแสงนาม, 2565)

3. กรอบแนวคิดทางภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ช่วยอธิบายการดำเนินนโยบาย BRI ของประเทศจีนซึ่งมีมิติของเศรษฐกิจมหภาคอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ภายใต้กรอบคิดดังกล่าว การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์จึงเป็นได้ทั้งปัจจัยในการขับเคลื่อนนโยบายทางเศรษฐกิจ และขณะเดียวกันปัจจัยทางเศรษฐกิจก็สามารถเป็นตัวแปรที่กำหนดนโยบายทางการทหารและนโยบายการต่างประเทศได้ด้วยเช่นกัน (Blackwill & Harris, 2016)

4. วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

4.1 การรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้มีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลขั้นต้น และข้อมูลขั้นรอง ดังนี้

1) ข้อมูลขั้นรอง (Secondary Data) โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งหนังสือและเอกสารวิชาการ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมถึงศึกษาผลการวิจัยในรูปแบบบทความวิจัยสารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการและเอกสารจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) แนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) แนวคิดอำนาจแบบอ่อน (Soft Power) แนวคิดกลยุทธ์การถ่วงดุลความเสี่ยง (Hedging Strategies) และแนวคิด Protective Measures เพื่อใช้กำหนดแนวคำถามให้เป็นไปอย่างตรงประเด็น

2) ข้อมูลขั้นต้น (Primary Data) โดยทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ผ่านการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key-In formants) จำนวน 20 คน โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักผ่านการพิจารณาจากลักษณะของการมีข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกระบวนการสัมภาษณ์ เพื่อที่จะตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก โดยผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย กลุ่มตัวแทนนักวิชาการ กลุ่มตัวแทนภาครัฐ และกลุ่มตัวแทนภาคธุรกิจ

4.2 การตรวจสอบข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลตามหลักการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลในช่วงเวลา สถานที่และบุคคลที่ต่างกันเพื่อตรวจสอบให้ทราบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับในช่วงเวลาต่าง ๆ นั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลโดยตลอด กล่าวคือ ในทุกครั้งที่มีการเก็บข้อมูลจากแหล่งใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นคำสัมภาษณ์ เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะนำมาทำการบันทึกและจัดระเบียบหลังได้ข้อมูล โดยวิเคราะห์ตามขั้นตอนเมื่อได้ข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วจึงนำเสนอรายงานผลการวิจัยแบบบรรยาย

5. ผลการศึกษา

5.1 ปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเล

จากการศึกษาพบว่า การที่จีนดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเลโดยการขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลนั้นเกิดขึ้นท่ามกลางบริบทที่หลากหลายและซับซ้อนแต่ก่อตัวออกมาในรูปของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ภายใต้นโยบาย BRI ทั้งนี้ ท่ามกลางความซับซ้อนและหลากหลายของบริบทในการเกิดขึ้นของเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีนนั้น สามารถอธิบายปัจจัยผลักดันออกได้เป็น 2 ส่วนอันมีที่มาที่แตกต่างกันแต่มีความเกี่ยวข้องสอดคล้องซึ่งกันและกันดังนี้ ในส่วนแรกคือปัจจัยที่ผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลในพื้นที่ทางทะเล และส่วนที่สองคือแรงผลักดันเบื้องหลังนโยบาย BRI

ปัจจัยที่ผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลในพื้นที่ทางทะเล สามารถสรุปองค์ประกอบที่มีปัจจัย 4 ส่วนเกื้อหนุนกันให้จีนต้องการขยายอิทธิพลในพื้นที่ทางทะเลประกอบด้วย

1) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และความสำคัญของพื้นที่ทางทะเลภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก กล่าวคือในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พื้นที่ทางทะเลเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของภูมิภาคและมีความสำคัญทางอำนาจการเมืองและเศรษฐกิจ ทั้งทรัพยากรทางทะเลและเส้นทางขนส่งค้าขายทางทะเลก็เป็นช่องทางในการเติบโตและทรงอำนาจขึ้นของรัฐ ทั้งนี้ ตามทฤษฎีอำนาจทางทะเล (Sea Power) ของ Mahan (1890) พื้นที่ทางทะเลในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกยังมีลักษณะเป็นช่องทางยุทธศาสตร์ทางทะเล ทั้งช่องแคบมะละกา (Strait of Malacca) และช่องแคบฮอร์มุซ (Strait of Hormuz) ซึ่งเชื่อมโยงต่อเนื่องกับพื้นที่ในภูมิภาคอันส่งผลต่อความมั่นคงทางพลังงานอันเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งของเศรษฐกิจของประเทศจีนอีกด้วย

2) ปัจจัยด้านการแข่งขันในการขยายอำนาจรัฐในพื้นที่ทางทะเล กล่าวคือการแข่งขันกันขยายอำนาจของรัฐต่าง ๆ เพื่อต้องการครอบครองทรัพยากรและพื้นที่ทางทะเล ถือเป็นปัจจัยสำคัญลำดับต่อมาในการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน ทั้งนี้ การปฏิรูปเมจิหลังการปิดประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นเป็นชาติเอเชียชาติแรกที่มีนโยบายขยายอำนาจในพื้นที่ทางทะเล โดยมีคู่แข่งที่สำคัญคือรัสเซียที่ขยาย

อำนาจทางทะเลมายังฝั่งเอเชียแปซิฟิกด้วยเช่นกัน ชัยชนะของญี่ปุ่นส่งผลให้ญี่ปุ่นเป็นชาติเอเชียชาติแรกที่เป็นมหาอำนาจทางทะเลภายหลังการรุกรานของชาติตะวันตก ความต้องการสร้างวงศ์ไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพาเป็นสิ่งนำญี่ปุ่นให้ก้าวเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง ความพ่ายแพ้ต่อสงครามส่งผลให้ชาติตะวันตกเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ทะเลเอเชียแปซิฟิกอีกครั้งและประเทศที่เข้ามามีบทบาทในครั้งนี้คืออเมริกา ซึ่งเป็นการเข้ามาอย่างนักยุทธศาสตร์ อเมริกาได้เข้ามามีบทบาทในด้านความมั่นคงทั้งในญี่ปุ่นและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรูปแบบขององค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ SEATO (Southeast Asia Treaty Organization) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็น (Office of the Historian, U.S. Department of State, n.d.)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาที่อเมริกาได้เข้ามามีบทบาทในพื้นที่ทางทะเลของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกนี้ ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญ 2 เหตุการณ์ที่ส่งผลทำให้ประเทศจีนดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเล เหตุการณ์แรกคือ สงครามเกาหลี ในปี ค.ศ. 1950–1953 และอีกเหตุการณ์สำคัญคือ วิกฤติช่องแคบไต้หวัน ซึ่งทั้งสองเหตุการณ์ส่งผลให้จีนตระหนักได้ว่าความมั่นคงทางทะเลมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อจีนมากเพียงใด บริบทการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีนจึงผูกโยงกับความต้องการขยายอำนาจของรัฐในแต่ละรัฐให้มากที่สุดจนสามารถขึ้นมาเป็นเจ้าแห่งภูมิภาคนั้น ๆ ได้ การแข่งขันกันแสวงหาอำนาจของรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้เอง จึงนับเป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลผ่านนโยบาย BRI ของจีน

3) ปัจจัยอันเป็นผลจากยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศของจีน ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยของการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน เหตุเพราะจีนมียุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายระหว่างประเทศที่เป็นลักษณะเฉพาะที่ผสมผสานระหว่างการตั้งรับเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Restraint) กับการรุกตอบโต้ (Counter-offensive) โดยจีนมักเริ่มต้นจากการประเมินข้อจำกัดของตนเอง และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับมหาอำนาจโดยตรงในช่วงที่ยังไม่พร้อม แต่เมื่อสามารถเสริมสร้างขีดความสามารถของตนได้ถึงระดับหนึ่งแล้ว จึงเริ่มดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อตอบโต้หรือแย่งชิงอิทธิพลในเวทีระหว่างประเทศ กลยุทธ์นี้อาจเรียกได้ว่าเป็นนโยบายตั้งรับก่อนรุก (Strategic Patience with Counterattack Capability) ภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง เมื่อจีนได้ประเมินสถานการณ์ความพร้อมของตนเองหลังเป็นฝ่ายตั้งรับมาก่อนหน้านั้นแล้วจีนจึงดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเลผ่านเส้นทางสายไหมทางทะเลภายใต้นโยบาย BRI

4) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์สู่นโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน ปัจจัยสุดท้ายที่มีความสำคัญภายใต้บริบทที่ซับซ้อนของการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลผ่านนโยบาย BRI ของจีนคือความต้องการแก้ไขความทรงจำทางประวัติศาสตร์ของประเทศจีนเอง ทั้งนี้ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงได้มีแนวคิดในการนำความทรงจำทางประวัติศาสตร์มาเป็นพลังขับเคลื่อนนโยบายเชิงรุก เขาได้นำแนวคิดการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของชาติเชื่อมโยงที่มากับประวัติศาสตร์ความทรงจำผ่านเรื่อง 100 ปีแห่งความอัปยศ (Century of

Humiliation) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ต้องจำยอมดำเนินนโยบายตั้งรับจากการรุกรานของประเทศตะวันตกมากกว่า 100 ปี ทั้งนี้ บทบาทของประวัติศาสตร์ภายใต้ความทรงจำ 100 ปีแห่งความอับยศ ได้ถูกนำมาใช้เป็นพลังขับเคลื่อนพัฒนาประเทศในรูปแบบนโยบายต่าง ๆ ภายใต้แนวคิดเรื่องการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของชาติจีน (Chinese National Rejuvenation หรือ Great Rejuvenation of the Chinese Nation) ทั้งนี้ นโยบายภายในและนโยบายภายนอกประเทศ และในส่วนมิติภายนอกประเทศนี้เองที่ความทรงจำนี้ถูกใช้เพื่อชี้แจงการขยายตัวของอำนาจจีนว่าเป็นการ “ฟื้นคืน” สถานะที่ถูกต้องตามประวัติศาสตร์ อันส่งผลให้เกิดการสนับสนุนการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีนผ่านการเกิดขึ้นของนโยบาย BRI ซึ่งเป็นนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน

ส่วนที่สองคือ แรงผลักดันเบื้องหลังนโยบาย BRI กล่าวคือขณะที่องค์ประกอบทั้ง 4 ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นเป็นส่วนสำคัญซึ่งผลักดันให้จีนมีนโยบายเชิงรุกในพื้นที่ทางทะเล รูปแบบในการดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีนซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบของเส้นทางสายไหมทางทะเลนั้น การเกิดขึ้นของนโยบาย BRI ก็เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ซึ่งมีแรงผลักดันสำคัญสองประการคือ แรงผลักดันทางด้านเศรษฐกิจและแรงผลักดันทางด้านยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ แรงผลักดันทางเศรษฐกิจนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ประการ ส่วนแรกคือแรงผลักดันซึ่งเกิดจากวิกฤตการณ์ด้านกำลังการผลิตส่วนเกิน (Industrial Overcapacity) และส่วนที่สองคือแรงผลักดันที่เกิดจากยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันตกของจีน (Western Development Strategy) ซึ่งต้องการเชื่อมโยงเส้นทางการค้าทั้งทางบกและทางทะเลเพื่อการพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ฝั่งภาคตะวันตก นอกจากนี้ ยังมีแรงผลักดันทางด้านยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งจีนมองว่าการกลับเข้ามาของอเมริกาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกผ่านโครงการหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership: TPP) ในยุคประธานาธิบดีโอบามา เป็นสัญญาณซึ่งจีนจะต้องแสดงบทบาทเชิงรุกในรูปแบบของเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ผ่านนโยบาย BRI ทางทะเล

5.2 บทบาทของนโยบาย BRI ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน

จากการศึกษาพบว่านโยบาย BRI มีลักษณะเป็นนโยบายที่เพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนผ่านบทบาทในการดำเนินการสองลักษณะคือบทบาทในการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจและบทบาทในการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคง

สำหรับบทบาทในด้านการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์นั้น นโยบาย BRI มีรูปแบบในการดำเนินงานดังนี้

การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การเสริมสร้างห่วงโซ่อุปทานในการปฏิรูปเศรษฐกิจจีน การพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เชื่อมโยงสู่ประเทศจีน และการขยายบทบาทให้แก่รัฐวิสาหกิจจีน ซึ่งบทบาทในการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเหล่านี้สุดท้ายแล้วล้วนส่งผลต่อการเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีน ภายใต้การดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้ปรากฏโครงการก่อสร้างในประเทศพื้นที่บริเวณอ่าวไทยที่สำคัญ เช่น ในประเทศไทย ประกอบด้วยโครงการรถไฟความเร็วสูงไทย-จีน และโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) โดยปัจจุบันมีบริษัทจีน

กว่า 100 แห่งที่เข้ามาดำเนินการในนิคมอุตสาหกรรมภายในพื้นที่ดังกล่าว ในด้านการลงทุนด้านดิจิทัล บริษัท Alibaba Group ซึ่งเป็นบริษัทเทคโนโลยีรายใหญ่ของจีนได้เข้ามาลงทุนในศูนย์กลางอีคอมเมิร์ซและโลจิสติกส์ดิจิทัลภายในเขต EEC ด้วยมูลค่ากว่า 320 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย BRI กับการขยายบทบาทของจีนในห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลของภูมิภาค (CGTN, 2018) นอกจากนี้พบว่ายังมีโครงการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางทะเล ซึ่งมีการพัฒนาท่าเรือสัตหีบเป็นโครงการสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการลงทุนของจีนในโครงสร้างพื้นฐานทางทะเลของไทย (CGTN, 2018) รวมถึงความพยายามในการเข้ามาลงทุนในโครงการสะพานบก (Land Bridge) ของไทย เป็นต้น

ในประเทศกัมพูชาจากรายงานของสำนักงานสารนิเทศแห่งรัฐจีน (State Council Information Office: SCIO) (2022) พบว่า โครงการสำคัญภายใต้นโยบาย BRI ที่ดำเนินการในกัมพูชาครอบคลุมในหลายมิติ อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษสีหนุวิลล์ (Sihanoukville Special Economic Zone: SSEZ) โรงไฟฟ้าพลังน้ำ สนามบินนานาชาติแห่งใหม่ในจังหวัดเสียมราฐ สนามกีฬาแห่งชาติโมโรตคเตโซ ระบบถนนและสะพาน โรงพยาบาล และโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขปโภค เช่น ระบบประปาชนบท นอกจากนี้ยังปรากฏโครงการพัฒนาท่าเรือและศูนย์กลางโลจิสติกส์กำปอต (Kampot Logistics and Port Project) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่สำคัญของกัมพูชาในช่วงทศวรรษนี้ รวมถึงฐานทัพเรือเรียม (Ream Naval Base) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งจังหวัดพระสีหนุ ใกล้เมืองท่าสำคัญอย่างสีหนุวิลล์ และโครงการคลองฟุนันเตโช (Funan Techo Canal) เพื่อเชื่อมโยงกับอ่าวไทยในประเทศกัมพูชา เป็นต้น

ในประเทศเวียดนามปรากฏโครงการรถไฟใต้ดิน Cat Linh-Ha Dong ในกรุงฮานอย ซึ่งแม้จะถูกนำมาอ้างอิงในฐานะโครงการภายใต้นโยบาย BRI แต่ในความเป็นจริงแล้ว โครงการดังกล่าวได้เริ่มต้นขึ้นก่อนการประกาศนโยบาย BRI โดยมีการลงนามข้อตกลงระหว่างรัฐบาลเวียดนามและจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 เช่นเดียวกับโครงการโรงไฟฟ้า Vinh Tan ที่มีการลงนามในปี ค.ศ. 2007 (Grossman, 2024) ส่วนประเทศมาเลเซียพบว่าโครงการรถไฟชายฝั่งตะวันออกของมาเลเซีย East Coast Rail Link (ECRL) เป็นโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่และถูกจัดให้เป็นหนึ่งในโครงการหลักของนโยบาย BRI ในมาเลเซีย โดยเริ่มต้นในปี ค.ศ. 2017 ตัวโครงการมีความยาวรวม 665 กิโลเมตร มีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยงรัฐชายฝั่งตะวันออก ได้แก่ กลันตัน ตรังกานุ และปาหัง กับศูนย์กลางทางเศรษฐกิจบนฝั่งตะวันตกของประเทศ จากการศึกษาพบว่าโครงการ BRI ในประเทศมาเลเซียไม่ได้เป็นโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกับอ่าวไทยโดยตรงแต่มีความเชื่อมโยงกับการขนส่งส่วนต่อเนื่องกับอ่าวไทย โดยเฉพาะโครงการรถไฟชายฝั่งตะวันออก (ECRL) ที่อาจเชื่อมต่อกับเครือข่ายการขนส่งในอ่าวไทยในอนาคต

ภายใต้การดำเนินนโยบาย BRI พื้นที่อ่าวไทยไม่เพียงแต่อยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน หากแต่อ่าวไทยยังมีแนวโน้มอาจจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ของจีน ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าภายใต้การดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจของจีน อ่าวไทยได้ถูกจัดวางให้อยู่ในเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมที่รองรับและเอื้ออำนวยกับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

นอกจากนั้น ภายใต้โครงข่ายตามยุทธศาสตร์ของนโยบาย BRI อ่าวไทยได้กลายเป็นพื้นที่บนเส้นทางเพื่อลดความเสี่ยงด้านการขนส่งพลังงานของจีน เห็นได้จากการที่จีนได้ลงทุนในโครงข่ายพลังงานซึ่งรวมถึงโรงไฟฟ้า ท่อส่งน้ำมัน และคลังน้ำมันในหลายประเทศรอบอ่าวไทย โดยเฉพาะในกัมพูชาและมาเลเซีย โครงสร้างเหล่านี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการพลังงานของประเทศเจ้าบ้าน แต่ยังมีบทบาทเป็นสถานีขนถ่าย (Transshipment Hubs) สำหรับการลำเลียงน้ำมันหรือก๊าซในกรณีฉุกเฉินหรือต้องเปลี่ยนเส้นทาง ทั้งนี้ โครงการ BRI ในอ่าวไทยได้ทำให้จีนสามารถกระจายจุดยุทธศาสตร์ในการเข้าถึงพลังงาน (Strategic Redundancy) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของความมั่นคงพลังงานสมัยใหม่ กล่าวคือ ไม่ขึ้นกับเส้นทางหรือแหล่งจัดหาพลังงานเพียงจุดเดียว อีกทั้งยังช่วยลดอำนาจการต่อรองของประเทศมหาอำนาจที่อาจใช้ช่องแคบมะละกาเป็นเครื่องมือในทางภูมิรัฐศาสตร์ได้ (Kaplan, 2010)

สำหรับบทบาทในการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคง พบว่านโยบาย BRI ยังมีบทบาทในการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคงเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนทั้งในรูปแบบของการทำให้พื้นที่อ่าวไทยมีแนวโน้มในการเป็นพื้นที่หนุนเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเลในด้านความมั่นคงให้แก่จีนผ่านการเกิดขึ้นของฐานทัพเรือเรียม (Ream Naval Base) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งจังหวัดพระสีหนุ ใกล้เมืองท่าสำคัญอย่างสีหนุวิลล์ และโครงการคลองฟูนันเตโช (Funan Techo Canal) ในประเทศกัมพูชา ซึ่งสามารถเชื่อมโยงจีนผ่านแม่น้ำโขงเข้าสู่อ่าวไทยเพื่อเชื่อมต่อกับระบบเส้นทางเดินเรือทางทะเลได้ รวมไปถึงแนวโน้มที่จะทำการขยายบทบาทของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People's Liberation Army: PLA) ในอ่าวไทยทั้งการฝึกซ้อมและปฏิบัติการในน่านน้ำโดยรอบอ่าวไทย ซึ่งสอดคล้องกับในภูมิภาคอื่นภายใต้โครงการ BRI ซึ่งปรากฏการเพิ่มขึ้นของทั้งขนาดและบทบาทของกองทัพ PLA เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่โครงการก่อสร้างต่าง ๆ ภายใต้นโยบาย BRI (Asia Society Policy Institute, 2020) ในขณะเดียวกันก็ทำให้กองกำลังของกองทัพ PLA ใช้เป็นเหตุในการเข้าไปมีบทบาทในพื้นที่ต่าง ๆ ในภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งในยุโรป แอฟริกาและพื้นที่ตะวันออกกลางของชาติอาหรับภายใต้โครงการ BRI ที่เกิดขึ้นอันเป็นภาพสะท้อนอิทธิพลเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนในเวลาเดียวกัน

นอกจากนี้ นโยบาย BRI ยังปรากฏการขยายความมั่นคงทางด้านพลังงานเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนอีกด้วย โดยการเพิ่มอิทธิพลในการสำรวจแหล่งพลังงานจากพื้นที่ภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งพลังงานฟอสซิลและพลังงานทางเลือกล้วนอยู่ภายใต้โครงข่ายของนโยบาย BRI ของจีนอันนำไปสู่อิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่ประเทศจีนเห็นได้จากการมีส่วนร่วมของจีนภายใต้โครงการ BRI ในภาคพลังงานถือเป็นสัดส่วนที่ใหญ่ที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคส่วนอื่น ๆ โดยในปี ค.ศ. 2024 มูลค่าการมีส่วนร่วมในการลงทุนของจีนในภาคพลังงานอยู่ในระดับประมาณ 40 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งนับเป็นระดับสูงสุดนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา

ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในการลงทุนของจีนในภาคพลังงานในปี ค.ศ. 2024 ได้สร้างสถิติใหม่โดยการเป็นปีที่มีการลงทุนในพลังงานสีเขียวหรือพลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากที่สุดนับตั้งแต่การริเริ่มนโยบาย BRI กล่าวคือ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และพลังงานจากขยะ (waste-to-energy) มีมูลค่าประมาณ

11.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นประมาณร้อยละ 30 ของการมีส่วนร่วมทั้งหมดของจีนในภาคพลังงาน ภายใต้โครงการ BRI นอกจากนี้ ยังมีการลงทุนเพิ่มเติมในพลังงานน้ำ (hydropower) อีกจำนวน 639 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม จีนยังคงมีบทบาทอย่างต่อเนื่องในการลงทุนในพลังงานฟอสซิล โดยเฉพาะ ก๊าซธรรมชาติ รวมถึงถ่านหินผ่านการดำเนินโครงการเหมืองถ่านหิน การมีส่วนร่วมในระบบกระจายพลังงาน เช่น สถานีแปลงไฟฟ้าและสายส่งไฟฟ้ายังคงคิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 11 ของการลงทุนทั้งหมดของจีนในภาคพลังงานภายใต้โครงการ BRI (Wang, 2025)

5.3 ผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่ อ่าวไทยและแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทย

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ของจีนได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญต่อพื้นที่อ่าวไทยดังที่ได้กล่าวมาในข้อ 5.2 อันส่งผลให้เกิดผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ขึ้นตามมา เห็นได้จากยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของอเมริกาที่เข้ามาตอบโต้โดยตรงต่อนโยบาย BRI ของจีนในภูมิภาคนี้ โดยยุทธศาสตร์นี้ของสหรัฐมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทำให้ประเทศอเมริกาเป็นพันธมิตรที่เป็นที่ต้องการของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค (Preferred Partner) (Kuok, 2025) อเมริกายังคงมีความพยายามในการรักษาบทบาทผู้นำในภูมิภาคนี้ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถพัฒนาและมีส่วนร่วมในการเติบโตและเปลี่ยนแปลงของภูมิภาคนี้ในศตวรรษที่ 21 ได้ ทั้งนี้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของอเมริกามีมาตรการตอบโต้ต่อนโยบาย BRI ของจีนที่สำคัญ เช่น การตอบโต้โครงสร้างพื้นฐานที่ครอบงำโดยจีนซึ่งอเมริกาและประเทศพันธมิตรรวมถึงสิงคโปร์และอินเดียคัดค้านการก่อสร้างคลองกระที่ที่เกิดจากแนวคิดของจีนโดยการต่อต้านนี้เกิดจากความกังวลว่าคลองดังกล่าวจะลดความสำคัญของสิงคโปร์ในฐานะศูนย์กลางการขนส่งและเพิ่มเส้นทางทางทะเลของจีนให้ใกล้กับมหาสมุทรอินเดียจนเกินไป ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้จีนสามารถควบคุมห่วงโซ่อุปทานและความมั่นคงทางทะเลได้มากยิ่งขึ้น (Aguilar, 2025)

ในขณะเดียวกันอเมริกาก็ให้การสนับสนุนระเบียบการค้าทางเลือกเพื่อเป็นมาตรการตอบโต้โดยตรงต่อผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของจีน อเมริกาได้ให้การสนับสนุนแนวคิดในโครงการสะพานทางบก (Land Bridge Project) ระยะทาง 90 กิโลเมตรที่ประเทศไทยเสนอ โครงการนี้ออกแบบมาเพื่อเชื่อมต่อทะเลอันดามันกับอ่าวไทย ซึ่งอเมริกามองว่าเป็นการสร้างเส้นทางการค้าทางเลือกที่ไม่ให้ประโยชน์โดยตรงต่อวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ของจีน ในส่วนของประเทศไทยยังคงมีความพยายามในการแสวงหาเงินลงทุนที่หลากหลายสำหรับการสร้างสะพานดังกล่าวจากประเทศพันธมิตรอย่างเช่นซาอุดีอาระเบีย เพื่อหลีกเลี่ยงการพึ่งพาเงินทุนสนับสนุนจากแหล่งเดียวมากเกินไป อันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของอเมริกาในการรักษาเอกราชทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคนี้ไว้ (Mark, 2025) เป็นต้น

นอกจากนี้อเมริกายังมีมาตรการทางด้านเศรษฐกิจและนโยบายการขึ้นภาษีนำเข้าของอเมริกาเพื่อใช้ในการตอบโต้ ทั้งนี้ พบว่านโยบายการขึ้นภาษีนำเข้าของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์เป็นหัวใจสำคัญของ

สงครามการค้าที่ปะทุขึ้นระหว่างอเมริกาและจีน ในขณะที่อเมริกาเป็นฝ่ายเริ่มต้นด้วยการขึ้นภาษีสินค้าจีนหลายรายการโดยอ้างถึงการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาและการบังคับถ่ายทอดเทคโนโลยีของจีน ฝั่งจีนก็ได้ตอบโต้ด้วยการขึ้นภาษีสินค้าอเมริกาในลักษณะเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่าเบื้องหลังการตอบโต้จีนของทรัมป์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ประเด็นการค้า แต่ยังสะท้อนถึงความกังวลที่มีมากขึ้นเกี่ยวกับอิทธิพลที่เพิ่มขึ้นของจีนในเวทีโลก ทั้งนี้ อเมริกามองว่าโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่เน้นการอุดหนุนรัฐวิสาหกิจ การควบคุมตลาด และการขยายอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น นโยบาย BRI กำลังท้าทายความเป็นผู้นำของอเมริกา การใช้ภาษีจึงเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ที่ใหญ่กว่าในการสกัดกั้นการผงาดขึ้นของจีนในฐานะมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและการทหาร (Council on Foreign Relations, 2021)

ผลการศึกษายังพบว่าประเทศอินเดียก็ได้มีนโยบายมุ่งตะวันออก (Act East Policy) ซึ่งเปิดตัวหลังนโยบาย BRI ของจีนเพียงหนึ่งปี นโยบายดังกล่าวของอินเดียเป็นกรอบยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างบูรณาการทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพในภูมิภาค และความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านทางตะวันออก นโยบายนี้ไม่ได้มุ่งเพียงแค่การตอบโต้หรือถ่วงดุลอิทธิพลของจีนเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลขึ้นของอินเดียในการเป็นผู้เล่นหลักในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของอ่าวไทยซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ (Observer Research Foundation, 2025) ทั้งนี้ พบว่านโยบายดังกล่าวมีลักษณะของการดำเนินนโยบายการทูตทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นมาตรการตอบโต้นโยบาย BRI ในอ่าวไทย โดยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทางเลือกที่เน้นการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพในภูมิภาค และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม รวมถึงส่งเสริมการเติบโตที่ยั่งยืนในภูมิภาค (Sangtam, 2025)

การศึกษาค้นคว้าสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (ASEAN) มีท่าทีที่ตอบรับต่อการเข้ามาของนโยบาย BRI ของจีน ด้วยเหตุที่การดำเนินโครงการ BRI ของจีนนั้นมีแนวทางที่สอดคล้องและสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการพัฒนาภายใต้แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันของอาเซียน (Master Plan on Connectivity – MPAC 2025) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนเข้าด้วยกันในทุกด้าน รวมถึงการเชื่อมโยงทางกายภาพของเส้นทางการคมนาคม และการเชื่อมโยงทางโลจิสติกส์ ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับโครงการ BRI ของจีนอาจทำให้อาเซียนได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจากจีนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคนี้ (Shoji, 2021) ในขณะเดียวกัน อาเซียนก็มีความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการเลือกข้างระหว่างจีนและอเมริกา ด้วยการรักษาสอดคล้องทางด้านการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจสองประเทศนี้ซึ่งถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของอาเซียน

ในที่สุดแม้ว่านโยบาย BRI มุ่งหวังที่จะส่งเสริมและเชื่อมต่อเส้นทางการค้าและเศรษฐกิจ แต่ขณะเดียวกันการดำเนินนโยบายของจีนในอ่าวไทยก็ส่งผลทำให้เกิดผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์อันนำไปสู่การแข่งขันของมหาอำนาจที่รุนแรงขึ้นในพื้นที่อ่าวไทยด้วยเช่นกัน สุดท้ายผลการศึกษาพบว่าการเตรียมความพร้อมของไทย ควรดำเนินการโดยอาศัยกรอบแนวทางการรักษาสอดคล้องภายใต้แนวคิดกลยุทธ์การถ่วงดุลความเสี่ยง (Hedging Strategies) และแนวทางการใช้มาตรการป้องกัน (Protective Measures) เพื่อรักษา

ผลประโยชน์แห่งชาติ สำหรับกรอบแนวทางการรักษาสมดุลภายใต้แนวคิดกลยุทธ์การถ่วงดุลความเสี่ยงนั้น พบว่าสามารถกำหนดออกมาเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของไทยได้ดังนี้ 1) การรักษาความมั่นคงทางทะเลและพลังงานในอ่าวไทย เช่น การพัฒนาท่าเรือและเส้นทางเดินเรือใหม่ ๆ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง ลดระยะเวลาการเดินทางของเรือ และเสริมสร้างบทบาทของไทยในฐานะศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาค เป็นต้น 2) แนวทางความมั่นคงด้านพลังงาน เช่น การพัฒนาโครงข่ายท่อส่งก๊าซและน้ำมัน รวมถึงการขยายขีดความสามารถของท่าเรือสำหรับขนถ่ายพลังงานภายใต้นโยบาย BRI อาจช่วยเพิ่มความหลากหลายของเส้นทางและแหล่งที่มาของพลังงาน ทำให้ไทยมีทางเลือกมากขึ้นและลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาเส้นทางเดินเรือเดียวผ่านช่องแคบมะละกา เป็นต้น 3) การบริหารจัดการพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลในอ่าวไทย เช่น การเจรจาทำความเข้าใจโดยคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ และพยายามอยู่เหนือแรงกดดันจากสองข้างประเทศมหาอำนาจซึ่งจะเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนคู่เจรจาในแนวทางที่ประเทศของมหาอำนาจจะได้รับประโยชน์ เพราะสาเหตุเหล่านี้อาจเป็นปัจจัยสำคัญทำให้การเจรจาในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ทับซ้อนในอ่าวไทยยังคงไม่คืบหน้า

สำหรับแนวทางการใช้มาตรการป้องกัน (Protective Measures) เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ ผู้วิจัยพบว่าภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์บริเวณอ่าวไทย ประเทศไทยควรมีการเตรียมความพร้อมภายใต้มาตรการตามกรอบแนวทางการใช้มาตรการป้องกัน ดังนี้ 1) การกระจายความเสี่ยงและการไม่พึ่งพาเงินมากเกินไป 2) การสร้างความโปร่งใสและเงื่อนไขที่เป็นธรรม 3) การเสริมสร้างกรอบกฎหมายและระเบียบภายในประเทศ 4) การส่งเสริมความร่วมมือระดับภูมิภาค (ASEAN Centrality) และ 5) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายใน เป็นต้น

6. อภิปรายผล

6.1 ปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเล

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่านโยบาย BRI ของจีนผ่านเส้นทางสายไหมทางทะเล มีลักษณะของการเป็นนโยบายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นนโยบายเชิงรุกในพื้นที่ทางทะเลของจีนอันส่งผลสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งสอดคล้องกับพินทุ์สุตา ชัยนาม (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าจีนได้วางยุทธศาสตร์เชิงรุกในการส่งเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเล อย่างเป็นระบบและสอดคล้องประสานกันผ่านการดำเนินการตามนโยบาย BRI เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21

หากพิจารณาส่วนแรกคือปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลในพื้นที่ทางทะเล ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ประการคือ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และความสำคัญของพื้นที่ทางทะเลภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปัจจัยการแข่งขันในการขยายอำนาจรัฐในพื้นที่ทางทะเล ปัจจัยทางยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศของจีน และปัจจัยทางประวัติศาสตร์สู่นโยบายเชิงรุกทางทะเลของประเทศจีนนั้น ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ ทรัพยากร

ทางทะเลรวมถึงเส้นทางขนส่งค้าขายทางทะเลซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอำนาจทางทะเล (Sea Power) ของ Mahan (1890) (อ้างถึงใน ปิติ ศรีแสงนาม, 2565) ซึ่งเชื่อว่าการที่ประเทศมีแสนยานุภาพทางทะเลและสามารถครอบครองอำนาจทางทะเลได้จะเป็นปัจจัยส่งผลให้สามารถประสบความสำเร็จทางการเมืองระหว่างประเทศ และความมั่งคั่งทางด้านการค้าได้ ทั้งนี้ ทะเลภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีลักษณะเป็นช่องทางยุทธศาสตร์ทางทะเล ทั้งช่องแคบมะละกา (Strait of Malacca) และช่องแคบฮอร์มุซ (Strait of Hormuz) จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน

อย่างไรก็ตาม แรงผลักดันเบื้องหลังนโยบาย BRI ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนที่ 2 ของปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลซึ่งปรากฏทั้งแรงผลักดันด้านเศรษฐกิจ และแรงผลักดันด้านยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์นั้น ต่างก็ส่งผลทำให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลด้วยเช่นกัน ทั้งแรงผลักดันจากวิกฤตการณ์ด้านกำลังการผลิตส่วนเกิน (Industrial Overcapacity) และแรงผลักดันจากยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันตกของจีน (Western Development Strategy) ปัจจัยส่วนนี้มีความแตกต่างจากแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์อย่างทฤษฎีอำนาจทางทะเล (Sea Power) ของ Mahan (1890) หรือทฤษฎีดินแดนใจกลาง (Heartland Theory) ของ Mackinder (1904) หากแต่ปัจจัยดังกล่าวเกี่ยวข้องกับประเด็นทางเศรษฐกิจซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านภูมิเศรษฐศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญที่ร่วมอยู่ด้วยในการขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลนี้

เมื่อเป็นเช่นนั้นนโยบาย BRI ของจีนผ่านเส้นทางสายไหมทางทะเลจึงมีลักษณะของการเป็นนโยบายเชิงรุกในพื้นที่ทางทะเลของจีนอันส่งผลสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัจจะนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) ของ Mearsheimer (2001) หากแต่ปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเพียงปัจจัยเดียวตั้งแต่เริ่มต้นแต่ยังมีปัจจัยภายในซึ่งเป็นแรงผลักดันด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนสำคัญ

6.2 บทบาทของนโยบาย BRI ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน

จากผลการวิจัยพบว่าบทบาทในการเพิ่มอิทธิพลเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนของนโยบาย BRI มี 2 ลักษณะคือการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจและการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคงซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Ahmed and Lambert (2021) ที่เสนอว่านโยบาย BRI เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจีนที่มีเป้าหมายทางภูมิรัฐศาสตร์โดยการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทั่วโลก เช่นเดียวกับ Curtis and Klaus (2024) ที่วิเคราะห์บทบาทโครงการ BRI ของจีนว่าเป็นนโยบายที่มีเป้าหมายในมิติของภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์โดยเน้นถึงการพัฒนาเมืองและโครงสร้างพื้นฐานเป็นเครื่องมือในการสร้างระเบียบโลกใหม่และจีนได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเมืองต่าง ๆ ทั่วโลกผ่านโครงการ BRI โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเชื่อมโยงและขยายอิทธิพลของจีนในระดับสากล โดยการลงทุนในโครงการต่าง ๆ เช่น ถนน รถไฟ ท่าเรือ และโครงข่ายดิจิทัล ไม่เพียงแต่เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นการวางรากฐานสำหรับระเบียบโลกใหม่ที่จีนมีบทบาทสำคัญ

สำหรับในพื้นที่อ่าวไทย นโยบาย BRI ของจีนได้ส่งผลให้เกิดเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นระบบครอบคลุมทั้งท่าเรือ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ระบบการขนส่งทางบก ทางราง และทางน้ำ ซึ่งล้วนเป็นการเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีน ทั้งการปรับให้พื้นที่อ่าวไทยมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนในรูปแบบของการดำเนินงานตามโครงการก่อสร้างต่าง ๆ ภายใต้นโยบาย BRI เพื่อให้อ่าวไทยอยู่ภายใต้เครือข่ายโครงสร้างคมนาคมที่รองรับเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 ของจีน และการดำเนินโครงการให้อ่าวไทยอยู่ภายใต้โครงข่ายเส้นทางการลดความเสี่ยงด้านการขนส่งพลังงานอันเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้แก่จีนรวมถึงทำให้พื้นที่อ่าวไทยมีแนวโน้มในการเป็นพื้นที่หนุนเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเลในด้านความมั่นคงให้แก่จีน ผ่านการเกิดขึ้นของฐานทัพเรือเรียม (Ream Naval Base) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งจังหวัดพระสีหนุ ใกล้เมืองท่าสำคัญอย่างสีหนุวิลล์ อันถือเป็นหนึ่งในพื้นที่ซึ่งได้รับความสนใจทางยุทธศาสตร์มากที่สุดในภูมิภาคอ่าวไทย โดยเฉพาะในบริบทของการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจตะวันตก และโครงการคลองฟุนันเตโช (Funan Techo Canal) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเชื่อมต่อกับระบบการค้าทางทะเลในภูมิภาค รวมไปถึงแนวโน้มของการขยายบทบาทของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (PLA) ในอ่าวไทย

ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทในการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีลักษณะของการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การเสริมสร้างห่วงโซ่อุปทานในการปฏิรูปเศรษฐกิจจีน การพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เชื่อมโยงสู่ประเทศจีน และการขยายบทบาทให้แก่รัฐวิสาหกิจจีน ซึ่งบทบาทในการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ของ Luttwak (1990) ซึ่งอธิบายว่าคือตรรกะของสงครามในรูปแบบของวิธีการทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายความถึงการที่รัฐใช้กลยุทธ์ทางเศรษฐกิจในลักษณะที่คล้ายกับการใช้ยุทธศาสตร์ทางทหารเพื่อขยายอำนาจและอิทธิพลในระดับโลก นอกจากนี้ ยังพบว่านโยบาย BRI ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างห่วงโซ่อุปทานในการปฏิรูปเศรษฐกิจจีนอีกด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงสามารถยืนยันได้ว่านโยบาย BRI ของจีนเป็นนโยบายที่มีบทบาทต่อการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีนในเวทีระหว่างประเทศโดยการดำเนินการทั้งตามแนวคิดภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ในรูปแบบของการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจและการดำเนินการตามแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) โดยตรงในรูปแบบของการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคง ซึ่งการดำเนินการทั้ง 2 แนวทางล้วนมุ่งเพิ่มอิทธิพลในการเป็นนโยบายเชิงรุกเพื่อใช้ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่ประเทศจีน

6.3 ผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทยและแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทย

ผลการวิจัยพบว่านโยบาย BRI ของจีนได้สร้างผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์อย่างลึกซึ้งโดยได้ทำให้การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจทวีความรุนแรงมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นอเมริกา อินเดีย รวมถึงอาเซียน และประเทศใน

พื้นที่อ่าวไทยจากความพยายามรักษาสสมดุลให้เกิดขึ้นในภูมิภาค การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประเทศดังกล่าวเพื่อรักษาสสมดุลของอำนาจ (Balance of Power) อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นในอ่าวไทยสอดคล้องกับทฤษฎีสัจจะนิยมเชิงรุกของ Mearsheimer (2001) ซึ่งอธิบายว่าโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐที่เกี่ยวข้องในการถ่วงดุลอำนาจ ดังนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ อันเป็นผลจากการเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนของระบบระหว่างประเทศ (Pattern of Behavior) พฤติกรรมของรัฐจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง

ด้วยเหตุนี้เมื่อนโยบาย BRI ของจีนเข้ามามีอิทธิพลในพื้นที่อ่าวไทยจึงส่งผลให้เกิดผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ขึ้นตามมานั้นก็คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประเทศต่าง ๆ เพื่อทำการรักษาดุลของอำนาจ (Balance of Power) ให้แก่ประเทศตนอันจะเห็นได้จากยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิกของอเมริกา ที่เข้ามาตอบโต้โดยตรงต่อนโยบาย BRI ของจีนที่เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้ อเมริกายังมีมาตรการทางด้านเศรษฐกิจ และนโยบายการขึ้นภาษีนำเข้าของอเมริกา พฤติกรรมดังกล่าวผ่านมาตรการต่าง ๆ ของอเมริกา เป็นไปอย่างสอดคล้องกับทฤษฎีสัจจะนิยมเชิงรุกของ Mearsheimer (2001) ซึ่งมองว่าชาติมหาอำนาจต้องดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อความปลอดภัยของชาติตน ชาติมหาอำนาจจะไม่ยอมให้ชาติอื่นมีอำนาจจนสามารถเป็นเจ้าในภูมิภาคขึ้นมาได้ (Mearsheimer, 2001) ด้วยเหตุนี้ อเมริกาจึงมีนโยบายเชิงรุกภายใต้ยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิก มาตรการทางด้านเศรษฐกิจและนโยบายการขึ้นภาษีนำเข้าเพื่อป้องกันไม่ให้จีนเข้ามามีบทบาทในอ่าวไทยและภูมิภาคอินโดแปซิฟิกนี้ได้

ผลการศึกษายังปรากฏนโยบายมุ่งตะวันออกของอินเดียเพื่อมาตอบโต้นโยบาย BRI ของจีน ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นการใช้การทูตทางวัฒนธรรมเป็นมาตรการตอบโต้นโยบาย BRI ในอ่าวไทย โดยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทางเลือกที่เน้นการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพในภูมิภาค และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมรวมถึงส่งเสริมการเติบโตที่ยั่งยืนในภูมิภาค นโยบายที่ใช้ในการตอบโต้ดังกล่าวของประเทศอินเดีย สอดคล้องกับแนวคิดอำนาจแบบอ่อน (Soft Power) ของ Nye (2004) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าเป็นความสามารถในการทำให้ผู้อื่นต้องการสิ่งเดียวกับเราผ่านการดึงดูดใจมากกว่าการบังคับหรือการใช้เงินซื้อ โดยชี้ว่า Soft Power มีแหล่งกำเนิดจากวัฒนธรรม ค่านิยมทางการเมืองและนโยบายต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับ ตรงกันข้ามกับ Hard Power ซึ่งเน้นการใช้กำลังทางทหารหรือแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ซึ่งแนวทางในการดำเนินนโยบายมุ่งตะวันออกของอินเดียนั้นได้ดำเนินไปโดยเน้นการใช้วัฒนธรรมผูกความสัมพันธ์แตกต่างจากจีนที่เน้นการใช้แรงจูงใจทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

นอกจากนี้ยังพบว่าสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (ASEAN) มีท่าทีที่ตอบรับการเข้ามาของโครงการ BRI ของจีน อีกทั้งประเทศในพื้นที่อ่าวไทยก็มีพฤติกรรมและนโยบายในการกำหนดท่าทีต่อผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทย ซึ่งเป็นไปอย่างสอดคล้องกับทฤษฎีสัจจะนิยมเชิงรุกของ Mearsheimer (2001) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงสามารถยืนยันได้ว่าการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ของจีนที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทยได้ส่งผลให้เกิดผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์อันนำไปสู่การแข่งขันของมหาอำนาจที่รุนแรงขึ้นในพื้นที่อ่าวไทย

สอดคล้องกับการศึกษาของ Grossman (2024) ที่ว่าพื้นที่อ่าวไทยอาจกลายเป็นพื้นที่แห่งความขัดแย้งและกลายเป็นจุดปะทะเชิงยุทธศาสตร์พื้นที่ถัดไประหว่างอเมริกาและจีนที่อาจเกิดขึ้น

7. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

นโยบาย BRI เป็นเครื่องมือสำคัญในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน โดยเป็นนโยบายเชิงรุกที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพลทางทะเล ซึ่งมีปัจจัยผลักดันที่สำคัญเกิดขึ้นจาก 1) กลุ่มปัจจัยที่ผลักดันการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีน ประกอบด้วย 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านการแข่งขันระหว่างรัฐมหาอำนาจ ลักษณะเฉพาะของยุทธศาสตร์จีน และปัจจัยทางประวัติศาสตร์ และ 2) กลุ่มแรงผลักดันเบื้องต้นหลังการเกิดนโยบาย BRI ได้แก่ แรงผลักดันทางเศรษฐกิจ และแรงผลักดันทางยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ โดยมีบทบาทสำคัญ 2 ประการคือ 1) การดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์และการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคงเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ ประกอบด้วย การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การเสริมสร้างห่วงโซ่อุปทานในการปฏิรูปเศรษฐกิจจีน พัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เชื่อมโยงสู่ประเทศจีน และการขยายบทบาทให้แก่รัฐวิสาหกิจจีน 2) บทบาทในการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคงเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ ประกอบด้วยบทบาทของการขยายความมั่นคงทางด้านทหารและความมั่นคงทางด้านพลังงานเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์

ทั้งนี้ นโยบาย BRI ของจีนส่งผลให้พื้นที่อ่าวไทยกลายเป็นเวทีการแข่งขันเชิงภูมิรัฐศาสตร์เนื่องจากทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่อ่าวไทยใน 2 ลักษณะสำคัญประกอบด้วย 1) การปรับให้พื้นที่อ่าวไทยมีสภาพภูมิศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีน และ 2) การปรับให้พื้นที่อ่าวไทยมีแนวโน้มในการเป็นพื้นที่หนุนเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเลในด้านความมั่นคงให้แก่จีน สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับมหาอำนาจอย่างอเมริกา อินเดีย อาเซียนและประเทศที่มีพื้นที่ติดต่อกับอ่าวไทย ทั้งนี้ ภายใต้อาณัติการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว แนวทางการรักษาสมดุลภายใต้แนวคิดกลยุทธ์การถ่วงดุลความเสี่ยง (Hedging Strategies) และการใช้มาตรการป้องกัน (Protective Measures) เพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ จึงเป็นหลักการสำคัญของแนวทางการเตรียมความพร้อมของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม นโยบาย BRI ของจีนได้นำเสนอทั้งโอกาสและความท้าทายต่อประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อ่าวไทย การที่ไทยจะสามารถใช้ประโยชน์จากนโยบาย BRI ในขณะที่ยังคงรักษาสมดุลทางภูมิรัฐศาสตร์และปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้อาณัติดังกล่าว งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ 3 ประเด็นสำคัญดังนี้

1. เนื่องจากนโยบาย BRI ของจีนโดยเฉพาะเส้นทางสายไหมทางทะเลเกิดขึ้นบนปัจจัยที่หลากหลาย ดังนั้นการจะกำหนดท่าทีต่อนโยบายดังกล่าวจึงควรเป็นไปอย่างชาญฉลาดและสอดคล้องกับผลประโยชน์เฉพาะเรื่องโดยไม่ควรปิดกั้นหรือเปิดรับความร่วมมือโดยขาดความระมัดระวังต่อผลด้านอื่น ๆ ที่ตามมา และ

เพื่อเป็นการป้องกันผลประโยชน์แห่งชาติ ไทยจึงควรสร้างกลไกการวิเคราะห์เชิงลึกก่อนการกู้ยืมเงินสำหรับดำเนินโครงการ BRI เพื่อพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้ป้องกันปัญหากับดักนี้ โดยอาจใช้มาตรการการหาแหล่งทุนที่หลากหลายในการดำเนินการตามโครงการขนาดใหญ่ เพื่อป้องกันการพึ่งพาประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป

2. เนื่องจากบทบาทของนโยบาย BRI มีลักษณะเป็นไปเพื่อเพิ่มอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่ประเทศจีน ด้วยเหตุนี้การกำหนดท่าทีของไทยต่อนโยบายดังกล่าวจึงควรเป็นไปในลักษณะของการรักษาความยืดหยุ่นโดยไม่ยึดติดกับมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งมากเกินไป ทั้งนี้ นอกเหนือจากจีนไทยควรกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนกับประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ นอกจากนี้การสนับสนุนความสัมพันธ์ในระดับพหุภาคีและระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการเพิ่มบทบาทเชิงรุกในเวทีอาเซียน (ASEAN Centrality) เพื่อสร้างจุดยืนร่วมและอำนาจต่อรองที่เข้มแข็งในการเจรจากับจีนและมหาอำนาจอื่น ๆ เกี่ยวกับโครงการ BRI

3. จากผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทย ซึ่งประเทศที่เกี่ยวข้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อเข้ามาถ่วงดุลอำนาจจีนในพื้นที่นี้ นั้น การพัฒนาช่องทางและกลไกทางการทูตเชิงป้องกันโดยการสร้างและใช้ประโยชน์จากช่องทางและวิธีการทางการทูตที่หลากหลาย เพื่อจัดการกับความตึงเครียด ความเข้าใจผิด หรือข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นกับมหาอำนาจอย่างจีนและสหรัฐอเมริกา หรือแม้กระทั่งกับประเทศเพื่อนบ้านโดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุนี้อันบานปลายกลายเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงและกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ เนื่องจากอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบาย BRI ในโครงการขนาดใหญ่ต่าง ๆ ในพื้นที่อ่าวไทยนั้นมีความอ่อนไหวทางเศรษฐกิจและความมั่นคง ซึ่งอาจถูกมองจากประเทศมหาอำนาจอื่นในมุมที่แตกต่าง การใช้กลไกทางการทูตในการสื่อสารกับประเทศต่าง ๆ จะสามารถป้องกันความเสี่ยงอันอาจเกิดขึ้นจากความเข้าใจผิด ไทยจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการทางการทูตในการอธิบายถึงท่าทีและวัตถุประสงค์ของตนเองอย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้ถูกมองว่าเลือกข้างหรือเป็นส่วนหนึ่งของวาระซ่อนเร้นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ทั้งนี้ ควรส่งเสริมบทบาทของนักวิชาการและภาคประชาสังคมในการจัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับนโยบาย BRI โดยเปิดโอกาสให้ผู้แทนอิสระจากหลายประเทศเข้าร่วมอย่างไม่ผูกพันกับท่าทีในลักษณะที่เป็นรูปแบบทางการของรัฐซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจร่วมและยังถือเป็นรูปแบบกลไกทางการทูตเชิงป้องกันได้ด้วยเช่นกัน

รายการอ้างอิง

- พินทุ์สุตา ชัยนาม. (2567). แนวทางเชิงนโยบายต่อการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยต่อผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจด้านความมั่นคงทางทะเลต่อ อ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง. *วารสารรัฐศาสตร์*, 66(1), 17–29.
- ปิติ ศรีแสงนาม. (2565). *Midst the new world order: ไทยในระเบียบโลกใหม่*. มติชน.
- Aguiar, D. (2025). Geostrategic implications of the Kra Canal and China's maritime outreach. *Geopolitical Insight Review*, 12(2), 55–71.
- Ahmed, F., & Lambert, A. (Eds.). (2021). *The Belt and Road Initiative: Geopolitical and geoeconomic aspects*. Routledge.
- Asia Society Policy Institute. (2020). Weaponizing the Belt and Road Initiative. https://asiasociety.org/sites/default/files/2020-09/Weaponizing%20the%20Belt%20and%20Road%20Initiative_0.pdf
- Blackwill, R. D., & Harris, J. M. (2016). *War by other means: Geoeconomics and statecraft*. Harvard University Press.
- China Global Television Network. (2018, August 27). BRI five years on: Cooperation, connectivity and shared benefits. <https://news.cgtn.com/news/3d3d514f3241444e79457a6333566d54/index.html>
- Council on Foreign Relations. (2021, March). China's Belt and Road: Implications for the United States (Independent Task Force Report No. 79). <https://www.cfr.org/report/chinas-belt-and-road-implications-for-the-united-states>
- Curtis, S., & Klaus, I. (2024). *The Belt and Road City: Geopolitics, Urbanization, and China's Search for a New International Order*. Yale University Press.
- Friedberg, A. L. (2011). *A contest for supremacy: China, America, and the struggle for mastery in Asia*. W. W. Norton & Company.
- Grossman, D. (2024, September 2). *The Gulf of Thailand may be the next U.S.-China flashpoint*. Nikkei Asia. <https://asia.nikkei.com/Opinion/The-Gulf-of-Thailand-may-be-the-next-U.S.-China-flashpoint>
- Kaplan, R. D. (2010). *Monsoon: The Indian Ocean and the future of American power*. Random House.

- Kuok, L. (2025, March 20). *Engaging Southeast Asia: Crossroads of competition: China in Southeast Asia and the Pacific Islands [Testimony before the U.S.-China Economic and Security Review Commission]*. U.S.-China Economic and Security Review Commission. https://www.uscc.gov/sites/default/files/2025-03/Lynn_Kuok_Testimony.pdf
- Luttwak, E. N. (1990). From geopolitics to geo-economics: Logic of conflict, grammar of commerce. *The National Interest*, (20), 17–23.
- Mackinder, H. J. (1904). The geographical pivot of history. *The Geographical Journal*, 23(4), 421–437. <https://doi.org/10.2307/1775498>
- Mahan, A. T. (1890). *The influence of sea power upon history, 1660–1783*. Little, Brown and Company.
- Mark, E. (2025). *Thailand's land bridge: Navigating geopolitical and investor concerns (ISEAS Perspective No. 13)*. ISEAS – Yusof Ishak Institute. https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/2025/01/ISEAS_Perspective_2025_13.pdf
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. W. W. Norton & Company.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs.
- Observer Research Foundation. (2025, January 20). *India's evolving Indo-Pacific strategy: Priorities and partnerships*. <https://www.orfonline.org/expert-speak/indias-indo-pacific-strategy-2025/>
- Office of the Historian, U.S. Department of State. (n.d.). *The Southeast Asia Treaty Organization (SEATO), 1954*. <https://history.state.gov/milestones/1953-1960/seato>
- Sangtam, A. (2025, July 18). *India's Act East Policy: Engagement with ASEAN and infrastructure challenges*. 9DashLine. <https://www.9dashline.com/article/southeast-asias-shifting-geopolitics-a-challenge-for-indias-act-east-policy>
- Shoji, T. (2021). “Belt and Road” vs. “Free and Open Indo-Pacific”: Competition over regional order and ASEAN's responses. *Security & Strategy*, 1, 3–24.
- Srivatsav, D. M. (2024, July 26). *The Gulf of Thailand: Its relevance in the current geopolitical landscape*. Indian Council of World Affairs. https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=1&ls_id=11597&lid=7066

State Council Information Office of the People's Republic of China. (2022). *China's international development cooperation in the new era*.

http://english.scio.gov.cn/whitepapers/2022-01/10/c_105539.htm

Wang, C. N. (2025). *China Belt and Road Initiative (BRI) investment report 2025 H1*. Griffith Asia Institute & Green Finance & Development Center.

<https://greenfdc.org/category/belt-and-road-initiative-bri/>

Return to Realism: Declining American Hegemony, Rising China, and the Future of ASEAN Human Rights

William J. Jones

Mahidol University International College

Corresponding Author:

William J. Jones

Mahidol University International College

999 Buddhamongkorn 4 Road, Nakorn Pathom, Salaya, 73170, Thailand

E-mail: William.jon@mahidol.ac.th

Received: March 10, 2024

Revised: November 28, 2025

Accepted: December 3, 2025

Return to Realism: Declining American Hegemony, Rising China, and the Future of ASEAN Human Rights

Abstract

In the late 1980's, the institutionalization of human rights began in the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). As Western states promoted progressive values internationally, ASEAN states began liberalizing. In 2009, the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR) was inaugurated. Since then, the AICHR has failed to intervene during many human rights abuses. This article studies the origins of AICHR, noting that with declining American hegemony and rising Chinese influence, Western-style human rights has lost regional promotion. United States (US) realism and Southeast Asian regionalism may leave human rights dependent on ASEAN member states.

Keywords: ASEAN, ASEAN human rights, realism, American hegemony

1. Introduction

The establishment of the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR) may be seen in a post-Cold War historical context. By 1991, Western great power international ideology, values, and normative approach to domestic and foreign policy saw liberalism as ascendant and hegemonic (Czempiel, 1992; Fukuyama, 1992; Owen, 1994). In a liberal Western hegemonic world, small and medium-sized Southeast Asian states lacked leeway, having to adopt liberal values, at least rhetorically, in internal and external governance.

However, Western hegemony did not advance in isolation. In 2001, after China joined the World Trade Organization (WTO), new economic growth ensued. Within two decades, the People's Republic of China (PRC) was the world's second largest economy by gross domestic product (GDP) and largest by GDP purchasing power parity (PPP) (Yao, 2024). China's ascent coincided with the decline of American hegemony.

AICHR's creation may be attributable to two conditions: external geopolitical pressures and internal regional developments. The end of the Cold War in 1991 inaugurated a unipolar system led by the United States in which liberal internationalism based on democratization, human rights, and the rule of law comprised the core of global governance. From 1991 to 2010, ASEAN member states increasingly experienced normative pressures from Western-led institutions. Their strategic responses legitimized regimes and preserved sovereignty. Chary of external intervention, particularly as humanitarianism or democratization, ASEAN elites created a regional human rights mechanism to serve as shield and symbol.

Internally, the original ASEAN members Indonesia, Malaysia, Thailand and Philippines provided political space to formalize regional human rights architecture. But globally, the AICHR context had shifted. Liberal internationalism eroded during the US retreat from normative leadership under Donald Trump's America First regime (Wittes, 2017). This policy minimized multilateralism, democratization, and human rights, emphasizing instead transactionalism, national sovereignty, and strategic unilateralism. Executive Order (EO) 14169, "Reevaluating and Realigning United States Foreign Aid," initially froze funding for foreign development assistance to meet policy goals. Section 1 noted that American foreign aid industry and bureaucracy was often used to destabilize territories. American non-governmental organizations (NGOs) and quasi-autonomous non-governmental organizations (QUANGOs) supported revolutionary groups opposing governments antithetical to US foreign policy interests. Section 2 noted that all foreign development assistance would be predicated upon

administration goals (National Archives, 2025). After a 90-day funding pause, Secretary of State Marco Rubio announced the formal closure of the United States Agency for International Development (USAID) and halting of most American foreign development assistance; all remaining programming would be administered by the State Department (Anderson, 2025).

Concurrently, China's geopolitical rise highlights a vision of global governance and human rights diverging from Western liberal universalism. Instead of promoting civil and political rights, China's values approach emphasizes economic development, social stability, and collective wellbeing as indicators of human rights progress (Chen & Hsu, 2020). This model downplays individual autonomy and political pluralism, offering states a foreign policy framework meeting ASEAN non-interference, sovereignty, and national governance norms. In the Asian values tradition, China's international stance on humanitarianism promotes development-related socioeconomic benefits rather than individual civil and political rights.

So the future of ASEAN human rights will depend less on external normative pressure and more on the internal political will of member states. The liberal internationalist aura surrounding AICHR's founding has been replaced by a transactional global order of strategic balancing, rival value systems, and reasserted state sovereignty. To understand AICHR's origins and trajectory, institutional legacies of the liberal moment and geopolitical realism of today must be examined.

Rather than sanctifying or demonizing Western influence, unipolarity may be weighed in international relations (IR) and its diffusion effect in the ASEAN community. Abandoning unipolarity shifts human rights responsibilities to ASEAN member states as Western hegemony becomes multimodal and multipolar. Last, one must take a secular view of unipolarity. Moral arguments in Western unipolarity also included some ambiguities and self-interest cloaked in human rights and advocacy rhetoric. But unipolarity catalyzed rhetoric, advocacy, and financial support for human rights groups.

2. Literature Review

Scholarship on the historical development of human rights regionalism in ASEAN may be categorized by three main philosophies: liberal diffusion, mimetic, and descriptive.

The external-internal liberalist approach sees the evolution of ASEAN human rights mechanisms as Western liberalism combined with domestic democratization. It posits that ASEAN engagement with human rights was endogenous and shaped by diffusion of Western

liberal ideas. Acharya (2003; 2010) contends that AICHR's formation paralleled ASEAN democratization and the global post-Cold War liberal turn, during which domestic elites accepted liberal ideals amidst international normative pressures. Ryu and Ortuoste (2014) propose that democratizing ASEAN states produced a critical transition, normalizing human rights in the regional political lexicon. This viewpoint contains two assumptions: the original ASEAN-5 (Indonesia, Malaysia, Thailand, Singapore, and the Philippines) had sufficient normative and institutional influence to encourage the remaining authoritarian members—Cambodia, Laos, Myanmar, and Vietnam—to engage in human rights discourse; and that further democratization would eventually allow AICHR to evolve beyond its promotional mandate. This framework assumes a teleological progression, with human rights development twinned with liberal democratic consolidation.

The main limit of this attitude is in ambiguity of any critical transition in ASEAN member states. ASEAN is governed by consensus decision-making rather than weighted qualified majority voting. Insofar as ASEAN states prioritize sovereignty and non-intervention, a state may not be externally pressured on issues of core national interests.

The mimetic or emulation-based criticism is that ASEAN's human rights institutionalization strategically conformed to global expectations, rather than normative internalization. Katsumata (2009) and Manea (2008; 2009) contend that ASEAN elites were insufficiently socialized with liberal human rights norms, but responded to the normative dominance of unipolar Western power. So human rights language and institutions reflected institutional mimicry instead of real human rights commitment. Davies (2021) and Poole (2015) further see ASEAN human rights engagement as performative or ritualistic, with regional leaders adopting liberal norms mainly for international legitimacy. By perfunctorily echoing human rights discourse, ASEAN leaders avoided marginalization in global forums. Similarly, Jones and Jenne (2015) assert that ASEAN states—lacking structural power and often functioning as rule-followers rather than rule-creators, strategically engaged with human rights agendas to negotiate international policies. Therefore, liberal order engagement was about managing external expectations and safeguarding strategic autonomy rather than norm adoption. Essentially, ASEAN human rights emerged from a need to engage with Western-dominated global standards instead of any commitment to liberalism.

The mimetic explanation normatively and rhetorically explains human rights institutionalization. But mimetics no longer pertains to states socialized with human rights

norms integrated in national governance structures supported by civil society. For example, in the early 2000s, early in its democratization, Indonesia mimicked Western normative thought. Two decades later, Indonesia propounds ASEAN human rights protection.

The descriptive category focuses on intra-regional dynamics influencing national elites, particularly on domestic actors such as civil society organizations, NGOs, and sub-state networks. Researchers highlight the significance of former government officials in the Working Group for an ASEAN Human Rights Mechanism, in creating a regional discourse (Muntarbhorn, 2003; 2005; Petcharamesree, 2013). Tan (2011) includes a wider array of actors in a region gradually opening to liberal influences, such as regional think tanks, the ASEAN Institute of Strategic and International Studies (ASEAN-ISIS network), and human rights advocates. Likewise, Phan (2008) underscores transnational advocacy by internationally linked NGOs in leveraging the United Nations system to pressure ASEAN governments to introduce human rights into local agendas.

While listing diverse contributions to ASEAN human rights, the descriptive perspective overlooks external actors and the international currency of power relations. Some scholars may overemphasize non-state and sub-state actors in forming AICHR. ASEAN is an intergovernmental, state-based regional organization prioritizing state sovereignty above other concerns in internal decision-making. The descriptive outlook fails to account for powerful external actors and the larger contextual framework of international relations.

3. Unipolarity, Western Hegemony and Human Rights in ASEAN

This section names two central motivators for the creation of AICHR: external geopolitical economic considerations; and internal institutional strategy. ASEAN states are mainly small to medium-sized, of different development levels. Indonesia alone has a large area and population, while Singapore has as the sole high-income economy. ASEAN's economic configuration has long been outward-facing, reliant on trade with external partners rather than intra-regional commerce. Only the Lao People's Democratic Republic (LPDR) trades mostly within the bloc (ASEAN, 2021). This shows how ASEAN economic entanglement with external actors—North America, Europe, Japan, and most recently, China—shapes regional political behavior and strategy.

Internally, ASEAN leaders saw a growing need to maintain regional diplomatic relevance and credibility with external powers. Remaining strategically significant was a key motivation for founding AICHR. Internal-external concessions recur in ASEAN institutional

evolution; almost every regional integration initiative has been impacted or caused by events outside Southeast Asia. So ASEAN regionalism may be seen as reactive and externally conditioned, prioritizing international legitimacy over internal convergence.

AICHR was not a spontaneous, isolated development, but the result of almost two decades of negotiation, ideological strife, and normative compromise. More than an offshoot of the global unipolar moment, the AICHR was legitimized and influenced by the liberal international order. Western hegemonic dominance was the normative framework for ASEAN states variously calibrating foreign policy and institutional commitments. The West-advocated human rights agenda was a normative credibility benchmark, which ASEAN half-accepted to avoid diplomatic consequences.

The ASEAN human rights debate paradox is that protecting citizens from state abuse often overrides state sovereignty. This dilemma became particularly visible during the 26th ASEAN Ministerial Meeting (AMM), held in 1993, that reaffirmed regional commitment to human rights and fundamental freedoms in support of the Vienna Declaration and Programme of Action. The ministers agreed to explore a local human rights mechanism, but with several caveats. Human rights should be sought in an apolitical way that respected each member state's cultural, socioeconomic, and political traditions. (ASEAN, 1993). These cautions reflect longstanding ASEAN fear of external interference and perceived Western use of human rights for ideological dominance.

Shaik (2013, p. 4) duly observes that the resistance to external pressure partly derives from a supposed Western moral imperialism due to the dominance of liberal ideology. Additionally, among repressive Asian regimes, global human rights is sometimes rejected as reflecting Western values. So ASEAN human rights engagement was strategic as well as aspirational, balancing international recognition with safeguarding national autonomy and political discretion.

To grasp the motives for founding the AICHR, it must be placed in the post-Cold War era geopolitical context. In 1991, the dissolution of the Soviet Union launched what Krauthammer (1990) termed a unipolar moment when the US emerged as the world's sole unrivaled superpower. America and its Western European allies dominated global political, economic, and security domains. This inflection point impacted Southeast Asia through a geopolitical order restructured around American and European priorities, with Western values as global norms. Mearsheimer (2018) observes that liberal democracies, especially the US,

strategically promoted liberalism abroad for peace and stability by globally expanding democratic governance, as well as for ethical reasons.

Ikenberry and Mastanduno (2003) describe post-Cold War American hegemony as a liberal framework through which global and regional politics and economics were structured. Johnston (2003) diagnoses this as a time of normative ASEAN transition, with states increasingly exposed to, and influenced by, Western liberal ideals. Johnston argues that ASEAN underwent a socialization process, internalizing norms that contradicted traditional realist paradigms. This trajectory was reinforced by Fukuyama (1992), who claimed that the post-Cold War era marked an end of history, in which liberal democracy and market capitalism would be universally accepted governance principles.

This normative environment had a twofold effect on the ASEAN community. First, Western governments exerted political, economic, and diplomatic pressure on Southeast Asia, conditioning foreign aid, trade relations, and security cooperation on adherence to human rights standards (Ba, 2009, p. 90). Western critiques of ASEAN human rights records became increasingly vociferous. Acharya (2013) notes that the West, particularly the US, regularly condemned ASEAN member states for human rights violations as a central tenet of bilateral and multilateral diplomatic engagement. Reflecting this prioritization, Richardson (1993) characterizes American foreign policy as obsessed with promoting human rights and democracy, which extended into the Barack Obama presidency. Indeed, the Congressional Research Service (2010) documents how the US Congress routinely introduced legislation and resolutions concerning ASEAN human rights.

Myanmar was the most contentious flashpoint in ASEAN-Western relations of the time. From 1991 on, Burmese politics became a focal issue in ASEAN-Western engagement, triggering criticism and diplomatic pressure (Ba, 2009; Beeson, 2008; Yen, 2011). The dispute over Myanmar's ASEAN role impacted ASEAN-European Union (EU) relations. At one point, the EU threatened to withdraw from Asia-Europe Meeting (ASEM) processes should Myanmar assume the ASEAN chair (Collins, 2000; Keva, 2008; Murray, 2008; Robles Jr., 2006). This crisis revealed internal ASEAN divisions. Cambodia, Laos, and Vietnam supported Myanmar as ASEAN chair, but the Philippines, Indonesia, and Thailand were opposed. Malaysia and Singapore remained neutral (Kraft, 2005, p. 19). ASEAN fault lines over Myanmar reflected broader disagreements over the scope of regional human rights institutions such as AICHR.

In 2008, Cyclone Nargis worsened the Myanmar crisis. Myanmar's military rulers initially resisted large-scale international aid until America's Bush administration world called for world condemnation of the Burmese state response to the disaster. The US also lobbied China, India, and Thailand to pressure on Burmese generals to accept international relief (Barber, 2009). France, through then-Foreign Minister Bernard Kouchner advocated intervention at the United Nations Security Council under the Responsibility to Protect (R2P) framework (Roberts, 2010; Roberts, 2012).

However, Western human rights advocacy was not confined to Myanmar. Washington's human rights agenda also targeted regional allies such as Indonesia during the East Timor crisis (Collins, 2000), and the Philippines during the Rodrigo Duterte administration, particularly over extrajudicial killings and democratic backsliding (Spinwall, 2020). Ongoing criticism and conditional engagement reinforced fears among ASEAN elites about foreign intrusion into domestic affairs.

Such concerns were articulated by former Thai Foreign Minister Kasit Piromya, who underlined ASEAN preference for resolving internal issues by consensus and diplomacy rather than external punitive mechanisms. Kasit stated that "there was no intention to seek out 'crime and punishment.' We [ASEAN] deal with it through good offices first [when problems crop up] and then arbitration. We do it in a civilized way—working together from inside out and not waiting for outsiders to punish us" (FPB Contributor, 2009; Sani & Hara, 2013, p. 389). This sentiment expresses ASEAN commitment to sovereignty and non-interference, even amidst rising international pressure to conform to liberal norms.

Kasit's statement highlights a rare convergence among traditionally authoritarian ASEAN states such as Cambodia, LPDR, and Vietnam in their collective stance toward Myanmar. The shared position shared two imperatives: advancing ASEAN's regional integration agenda and managing reputational risk associated with Burmese political conduct. Myanmar's internal crisis was a liability, eclipsing ASEAN credibility and jeopardizing regional self-governance. Discussions even addressed the possibility of Myanmar temporarily suspending its ASEAN membership to resolve internal challenges without undermining the bloc.

Notably, the Myanmar debate related to democracy more than elsewhere in the ASEAN community due to international scrutiny since the late 1980s and Myanmar's stated intention to democratize. By contrast, most ASEAN states have yet to publicly commit to democratic transition and maintain domestic political systems by allowing external scrutiny.

Thanh (2009) stresses this distinctive regional approach to human rights in which a “common understanding was agreed that ASEAN needs to establish its own standards for human rights protection and promotion, and that human rights should not be left as an excuse for outsiders to intervene into ASEAN’s own affairs” (Thanh, 2009 p. 103). Singaporean Foreign Minister Shunmugam Jayakumar also described Southeast Asian sensitivity to global power dynamics and external interference as “an acute awareness of how vulnerable Southeast Asian countries are to the exigencies of world politics. This includes a deep distrust of Great Powers and concerns about becoming a pawn and, hence, victim of their rivalries” (Rüland, 2019, p. 14).

For decades, the ASEAN community has opposed Western-style linkage of human rights conditions to trade, investment, and financial cooperation. During the 24th ASEAN-EU Ministerial Meeting in Brussels in 2024, Malaysian Prime Minister Mahathir Mohamad argued that such requirements were disguised trade barriers: “ASEAN cannot view it as added conditionality or protectionism by other means” (ASEAN, 1991). Since the arrival of post-Cold War unipolarity, ASEAN has resisted incorporating social clauses into economic agreements, seeking instead to split political and economic engagement (Thio, 1999).

This divide has also characterized ASEAN–EU interactions. In the 1990s, the EU decision to embed human rights standards into external trade policy exposed differences between the two regions (de Flers, 2010). The more compartmentalized ASEAN approach limits cooperation to commerce and investment. Singaporean Prime Minister Goh Chok Tong stated: “We don’t set out to change the world and our neighbours. We don’t believe in it. The culture of ASEAN is that we do not interfere” (Jones, 2008, p. 271).

Three factors underline ASEAN response to external human rights agendas: divergent political philosophy between Southeast Asia and Western liberal democracies; preference for non-interference and decoupling political conditions from economic ties; and divergent ASEAN national interests shaped by political regimes, development levels, and sovereignty concerns. ASEAN states interpret and prioritize human rights differently than Western counterparts; several maintain weak institutional capacities to implement human rights norms. These factors are aggravated by fear of foreign meddling in internal affairs (Suzuki, 2019).

This dynamic reflects what may be called a post-Cold War era external normative pressure. However, this is not the same as coercion. ASEAN states were not compelled to establish regional human rights mechanisms. Instead, the rise of liberal norms as global

standards, bolstered by dominant Western powers, made it strategically useful for ASEAN states to engage with some of these norms. Sundrijo (2020) clarifies that the creation of AICHR may be seen as strategic norm adoption, in which regional elites internalized elements of the global human rights framework, especially the International Bill of Rights, translated into regionally acceptable forms.

4. Spread of ASEAN Liberalism and Democratization

Many scholars agree that from 1991 to 2010, the most Southeast Asian liberal norms were diffused. The ascendancy of liberal internationalism, characterized by democratization, human rights, and rule of law, was seen to penetrate globally and regionally. Analysts foresaw that democratic transition in core ASEAN states would transform a sovereignty-centered bloc into a more norm-driven, participatory regional institution (Acharya, 1999; 2003; 2010). This perspective centered on the political liberalization of Indonesia, the Philippines, and Thailand, whose domestic openness would set a regional precedent for wider internalization of liberal values (Ryu & Ortuoste, 2014).

Acharya (2003) sees recalibrated ASEAN political culture of the late 1990s and 2000s as showing deeper conceptual change; democratic developments in Thailand under the prime ministership of Chatchai Choonhavan and post-crisis administrations as well as Indonesian political liberalization after the resignation of President Suharto, reflected a normative shift. These domestic changes, asymmetrically embraced in the ASEAN community, challenged the authoritarian consensus in Malaysia and Singapore.

Singling out the contested nature of ASEAN rights discourse, Eldridge (2002) and Jones (1996) note that institutionalizing human rights must occur in different political landscapes and governances of member states. Huxley (2008) adds that regional human rights promotion is shaped by domestic institutional capacity and political will. Stauffer (2011) identifies obstacles to national-level legal and bureaucratic rights institutionalization, suggesting that external inducements and sustained domestic pressure are needed for regional compliance.

Dosch (2008) also documents how non-state actors, especially think tanks and civil society organizations such as ASEAN-ISIS and democratic member state NGOs, lobby ASEAN policymaking bodies; the latter have included the High-Level Task Force (HLTF) and the erstwhile Eminent Persons Group (EPG). These actors became norm entrepreneurs, channeling

liberal human rights discourse into ASEAN institutional design, especially while the ASEAN Charter was drafted.

Thus, cross-ASEAN democratization was not linear or uncontested. Instead, it unfolded, often through elite manipulation and institutional inertia. Yet at the time, the liberal norm enabled political openness and new normative frameworks.

Manea (2009) calls the post-1998 era a time of normative realignment, during which discrediting the Asian values ideology, long used to justify authoritarian governance, coincided with new opportunities to integrate liberal principles such as individual rights and political freedoms into ASEAN discourse. The 1997 Asian Financial Crisis caused economic and legitimacy crises, further eroding the credibility of developmental authoritarianism and encouraging adjustment of the regional normative orientation. Human rights, previously sidelined, were now reformed in an evolving ASEAN identity and development agenda.

Tan suggest that this convergence of liberal norms and developmental needs created a watershed at which human rights were seen as integral to ASEAN modernization and global credibility, not mere external impositions (Tan, 2011).

However, Ryu and Ortuoste (2014) caution that while external actors such as the EU and the US incorporated human rights in foreign policy agendas, their pressure was inconsistent and shallow. So primary drivers of regional human rights development were internal, rooted in democratizing states and ASEAN ambition to project relevance and legitimacy in the international order. From this standpoint, the ASEAN emerging human rights regime was a strategic adaptation to shifting global expectations and internal political change, rather than a result of Western conditionality.

These regional developments must be contextualized amongst simultaneous geopolitical and theoretical change. Post-Cold War unipolarity, emphasizing liberal internationalism, nurtured human rights norm globalization. ASEAN states were not coerced into liberalization, but instead embedded in a global normative order where human rights gained new legitimacy.

Democratization remains a founding cause for the formation of AICHR, its effect is unstable. The viability of regional rights mechanisms like AICHR is tied to domestic democratization and institutional entrenchment of liberal norms in member states. However, over the past decade, democracy has regressed in Indonesia, Thailand, and the Philippines,

fragmenting consensus on rights-related issues and impeding the AICHR mandate (Kongkirati, 2018; Peou, 2014; Rüländ, 2012).

5. American Foreign Policy on Human Rights: From Liberal Internationalism to Trump's Realism

The United States has placed human rights at the core of its foreign policy, aligned with democratic movements and projecting liberal values globally. This normative stance has led to interventions, purportedly humanitarian, which weaken or displace sovereign regimes. Mearsheimer (2018) observes that in the post-Cold War era, US liberal foreign policy was motivated by a belief in the capacity for change in liberal-democratic governance. In this era, US political system's internal liberal character shaped engagement with the international system.

The liberal shift was most visible in the operationalization of democratic peace theory, which sees democratic regimes as intrinsically superior and necessary for achieving lasting global peace. Czempiel (1992) and Fukuyama (1992) assert that the end of the Cold War was an ideological triumph of liberal democracy in addition to a geopolitical realignment. Liberalism was seen as normatively and functionally superior, global diffusion of which would supposedly result in lasting stability.

Mearsheimer (2018, 2019) implies that unipolarity offered American foreign policy elites an opportunity for unrestrained hegemony with liberal foreign policy; critically, this liberal foreign policy made the US a revisionist power exporting liberal norms, often coercively, to achieve a global order like its own institutional architecture. US liberal foreign policy experimentation by imposing force cost many lives and over eight trillion dollars (USD). Walt (2018) submits that since the 1990s, American grand strategy of democratization, regime change, and humanitarian intervention, has been counterproductive; American foreign policy elites believed that liberal democratic values were universal and exportable. Nye (2019) argues that liberal interventionism as a strain of American foreign policy has its roots in Wilsonianism of the early 20th century and found its apotheosis in the early 21st century due to imperial overstretch. This liberal interventionism overestimated American ability to reshape complex foreign societies and negated sovereignty, balance of power, and regional dynamics. Interventions in Iraq, Libya, and Afghanistan, often morally justified, resulted in instability, backlash, and strategic overreach. These failures may be systemic consequences of liberal hegemonic ideology that prioritizes ideals over interests.

This expansive liberal project couched in universalist language led to strategic inconsistency. Choi and James (2016) show that the US has intervened internationally against its stated foreign policy interests, proving the normative weight of liberal ideology in shaping policy, even at the cost of strategic coherence.

Institutional embedding of human rights in American foreign relations began during the Carter administration and advanced by the end of the Cold War (Donnelly, 1984; Forsythe, 1990). In 2005, the United Nations General Assembly adopted the Responsibility to Protect (R2P) doctrine. Spearheaded by the US, Canada, and Australia, R2P institutionalized the concept that sovereignty depended a state's ability and willingness to protect its population from atrocities (Evans, 2004). Among the advocates, the US promoted humanitarian intervention as a legitimate, and sometimes necessary, part of global governance (Weiss, 2012).

The associated normative recalibration basically challenged traditional interpretations of state sovereignty. By prioritizing the defense of individual rights over inviolability of borders, the liberal international order restructured the hierarchy of international norms. American-led interventions through the 1990s and 2000s on humanitarian grounds reflected this reordering, displacing authoritarian regimes and promoting democratic governance (Junk, 2014; Lyon & Dolan, 2007; Mitkov, 2022). This marked the high point of liberal internationalism, with global diffusion of on democratic, human rights, and market liberalism norms.

The second regime of Donald Trump ensures that America's onetime liberal internationalist foreign policy is over, replaced by realism and power plays (Gvosdev, 2018; Popescu, 2019). The aggressive, unilateral foreign policy is seen in demands to purchase or annex Greenland (Erlanger & Smialek, 2025), control the Panama Canal as a strategic countermeasure to China's Belt and Road Initiative (BRI) (CNN, 2025), and impose tariffs on Canada, Mexico, the European Union and other allies (Waldenberg et al., 2025).

All US liberal funding and programming abroad has been cancelled in a basic American foreign policy reorientation. All Department of State democracy and human rights promotions abroad have been abolished (Roth, 2025). Over 3,000 State Department staff engaged in diversity, equity, and inclusion (DEI), human rights, and other programming associated with liberal values have been eliminated (Crowley, 2025; Sainato, 2025). State Department restructuring includes removal of the Under Secretary for Civilian Security, Democracy & Human Rights; the Office of Global Criminal Justice; the Office of Global Women's Issues; and the Office of Global Health Security & Diplomacy (Short, 2025). Annual executive branch

reports to Congress on international human rights (Smith, 2025), internationally monitoring human rights, corruption, refugee, asylum, democracy, and lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer (LGBTQ) policies have been curbed (Toosi, 2025).

Other government-linked agencies such as USAID have been shut down, with remaining budget and personnel transferred to the State Department. USAID previously had a budget of over 60 billion USD with worldwide programming to alleviate poverty while promoting liberal causes (Gedeon & Tait, 2025). The National Endowment for Democracy (NED), aiding democracy abroad, also experienced a budget freeze. NED has been criticized for foreign interference and engaging in regime change as a residual of Central Intelligence Agency (CIA) origins, but its now-uncertain status signals a shift in American foreign policy (Kurlantzick, 2025). Voice of America, Radio Free Asia, and Radio Free Europe have also been defunded, and their staffs discharged (Janjevic, 2025). The last-mentioned institution still exists due to emergency EU funding.

This assault on liberalism marks the end of an era of liberal internationalism. Instead, American foreign policy follows America First principles (Ettinger, 2018). Realism, in IR theory, is a theoretical framework suggesting that states are primary building blocks, discounting the influence and power of non or sub-state actors. Realism also posits that security and power centrally explain state behavior or accumulating and using power for security goals (Löfflmann, 2022; Taim, 2024). The centrality of state interest is defined by state leadership for security purposes and regardless of previous dispositions; states operate according to interest rather than value-based calculation for security (Jervis, 1998; Mearsheimer, 2009; Walt, 1997). These calculations are apparent in policy rhetoric and US government actions, with trade as a national security concern and jettisoning liberal programs.

After an era of liberal internationalism with democracy and human rights promotion, American foreign policy must be analyzed from a perspective of transactional state interest. Trump's so-called liberation day tariffs are designed to extract as much as possible from trade partners to benefit American national interests (Francis & Verde, 2025).

6. The Chinese Foreign Policy Position on Human Rights

However, the shift from a unipolar towards a multipolar or perhaps multilateral world order has challenged the liberal normative dominance. ASEAN, at the intersection of emerging global fault lines, navigates between the entrenched liberal paradigm led by the United States and a competing model advanced by a resurgent China. Unlike the US, China has never

incorporated human rights advocacy into foreign policy framework. Instead, Beijing promotes an alternative normative order grounded in sovereignty, non-interference, and multilateral dialogue (Zhimin, 2012). This model resonates with states that perceive liberal interventionism as a cover for Western domination and regime destabilization.

Chinese influence in multilateral institutions, particularly the United Nations (UN) Human Rights Council, has grown. Richardson (2020) remarks that China leverages its diplomatic and economic clout to obstruct resolutions critical of states' human rights practices, to protect authoritarian allies and dilute liberal norms. This strategic behavior reflects a wider redefinition of global human rights standards distinct from universal liberalism toward a relativist, state-centric model.

Dai and Lu (2025) discern that China's foreign policy is nominally associated with human rights through engagement with related UN bodies and reporting mechanisms such as the Human Rights Council (HRC) and Universal Periodic Review (UPR). However, China advocates for economic, social and cultural rights rather than civil and political rights. Thus, China's global human rights agenda revises Asian values, collectivizing economic wellbeing and social harmony over individual rights. In this way, China opposes the universalist sources of the liberal human rights regime (Chen & Hsu, 2020; Ginsburg, 2021; Larkin, 2022). This represents a normative challenge to the liberal order established during unipolarity.

Chaziza and Goldman (2014) link Chinese antipathy to liberal norms to the destabilization of US-led interventions in Iraq, Libya, and Syria. These were seen in Beijing as cautionary examples of how externally induced regime change may cause state collapse, humanitarian crises, and long-term regional instability. As such, China's emphasis on non-intervention and regime stability reflects normative convictions and strategic interests as a counterweight to Western liberalism.

China does not articulate any foreign policy mix inclusive of human rights. Its aforementioned human rights engagement through UN forums is limited to monitoring and reporting rather than past US-style enforcement and intervention. Chen and Hsu (2020) and Dai and Lu (2025) declare that Chinese UN foreign policy orientation has been active and revisionist, shifting monitoring and reporting in the HRC and Treaty bodies away from critical civil and political rights to development, peace-based socioeconomic policy orientation. This has been reinforced by Chinese overseas development funding through the BRI. This twinning of normative and material basis of human rights is seen as an attempt to restructure liberal

UN institutions. In the perspective of realism, China pursues international goals following state interests. China rejects the Western allegations of genocide against Uyghurs in Xinjiang (Sautman, 2025).

During the Gaza war, the PRC clashed with America and West European allies by opposed American vetoes for ceasefires and peace (China Daily, 2022). Tabled resolutions are couched in humanitarian narratives of food aid, adhering to UN frameworks (Palestine News and Info Agency, 2025). China has not denounced American foreign policy but its forceful rhetoric has been reinforced by fellow BRICS members such as Russia and Brazil in coordinated United Nations Security Council (UNSC) voting and lobbying for a ceasefire (Al Jazeera, 2024). The PRC offers an alternative approach to engagement in multilateral forums appealing to Global South sensibilities and rooted in Non-Aligned Movement (NAM) and ASEAN principles. For example, Islamic-majority Malaysia opposes Israel's actions in Gaza and Qatar (Ministry of Foreign Affairs Malaysia, 2025).

The UN human rights regime is based on aspiration and inclusion, rather than enforcement and coercion. The shift to multilateral forums may be seen as a way to re-institutionalize soft human rights diplomacy and shift global human rights norms from universality to particularity. ASEAN articulation of regional particularities dates from the 1993 World Conference on Human Rights to the ASEAN Human Rights Declaration (United Nations, 1993; ASEAN, 2012).

7. Global Order Shifts and ASEAN Human Rights

As the international order moves toward multipolarity, ASEAN member states have a complex dual engagement with great powers. Western nations are expected to normatively advocate for human rights. Yet strategic rivalry will likely prompt the US to shift its foreign policy from a values-based, liberal orientation to a more pragmatic, interest-driven realism. This pivot would signal a return to power-centric diplomacy, where geopolitical priorities outweigh moral imperatives.

Since its founding, ASEAN's justification has been to grow collective regional autonomy. This means enabling small and medium-sized member states to create and implement domestic and foreign policies without external interference. Heightened Sino-American rivalry will enhance ASEAN's agency, especially in human rights governance. As discussed above, this empowerment derives from heterogeneous economic and political entanglements as well as ASEAN strategic hedging between competing powers, to be examined below.

In this context, the search for regional autonomy in human rights becomes viable. ASEAN’s strategic position as a region of contested influence allows member states to balance external expectations while safeguarding domestic sovereignty. States maintaining formal defense agreements and institutional linkages with the US include Australia, New Zealand, Philippines, South Korea, Japan, Thailand, Taiwan, and Singapore. ASEAN states have historical security ties to the US, but also economic connections with China. Since the China–US trade war of 2018, ASEAN has become China’s leading trade partner in terms of volume (Huld, 2024).

ASEAN Countries Largest Export Markets (Ranked by Top 3)

	China	USA	Japan	Singapore	Thailand	Vietnam	Malaysia
Brunei	3		2	1			
Cambodia	2	1	3				
Indonesia	1	2	3				
Lao PDR	2				1	3	
Malaysia	1	3		2			
Myanmar	1		3		2		
Singapore	1	3					2
Thailand	2	1	3				
Philippines	2	1	3				
Vietnam	2	1	3				

Source: World Bank, 2021 (World Integrated Trade Solution Database)

ASEAN Top Trade Partner Percentage of Imports and Exports

Imports		Exports	
China	23.9%	China	15.9%
USA	7.4%	USA	14.9%
Republic of Korea	7.0%	European Union	8.6%
Japan	6.9%	Japan	6.7%

Source: ASEAN Statistical Highlights, 2024

The best regional gauge of opinion is the annual State of Southeast Asia Survey, which provides insights into public perceptions. In 2024 and 2025, the top challenge perceived was climate change. However, the second, third, and fourth were involved with the great powers. Second was unemployment and recession, followed by intensifying economic tensions

between the great powers and military flashpoints such as the South China Sea. The top two primary concerns were ASEAN slow reactions and potential irrelevance in the new world order, followed by ASEAN becoming an arena for great power proxies. Instead of choosing between the great powers, ASEAN residents would rather continue with the cooperative status quo.

China was seen as the most influential economic power by 56% of respondents, with the US in second place at 15%. However, 62% were concerned by Chinese influence, compared to 42% worried about the US. Fifty-seven percent were favorable to the US, but only 38% to China. Similarly, on political and strategic influence, 38%, ranked China as first followed by the US at 32%. On Chinese influence, 69% were concerned, with 31% approving, while 51% were positive and 49% negative about the US.

In 2025, China championed free trade for prosperity (21%) compared to the US (19%), reversing percentages from 2024. ASEAN did not side with either power (25%) but increased ASEAN-based resilience to fend them off (53%). However, if forced to choose, 52% preferred the US to China (48%), a switch from the 2024 survey (ISEAS, 2025).

These findings reflect ASEAN goodwill from the elite and public. Throughout, the US is seen more favorably and as less of a threat than China. However, the 2025 survey was conducted and published in early 2025, before the impact of new US tariff policies.

How Trump administration tactics, including posting letters to ASEAN leaders on Truth Social, will be perceived remains to be seen. In a region where face and honor are valued, publicly posted letters with provocative allegations will doubtless influence ASEAN perceptions of the US regional role (Bank Finance, 2025). Singapore Defense Minister Ng Eng Hen has already likened recent US actions to those of a landlord demanding rent (Heijmans, 2025).

Final trade deals with ASEAN states remain undetermined. US ambiguity persists over rules of origin content which the White House seeks to attach to new tariff lines (Jones, 2025). However, the tariffs may be placed in the context of America no longer abiding by the previously championed liberal trade order. This is sometimes referred to as a weaponization of trade or using US market access asymmetrically to benefit American producers against Chinese counterparts. Regardless of the final outcome of trade negotiations, human rights and liberal causes are no longer leading American foreign policies. Instead, materialist, state-centered approaches are used to achieve core American national interests.

8. Conclusion

This article argues that ASEAN human rights developed due to two interconnected phenomena: American hegemony during unipolarity and intra-regional domestic processes of liberalization and democratization. China prefers a non-confrontational foreign policy on human rights, instead focusing on multilateral UN forums. This is statist in effect and forefronts IR principles of sovereignty and non-intervention. The US has cast off liberal internationalism, formerly a core element of post-Cold War foreign policy. Instead, realism and a national interest-based foreign policy is estranged from liberal values and democratization. Since foreign policy tends to be durable, like US tariffs against China during different presidential administrations, realism should continue to animate American foreign policy. Indonesia is the sole ASEAN members which began, and continues to consolidate, a process of democratization. Malaysia, Thailand and Philippines have all regressed in political liberalization. Cambodia, Laos, Myanmar, and Vietnam (CLMV), which entered ASEAN in the 1990s, have not democratized. Cambodia started the process but returned to single party family rule.

Multipolar, multiplex, or multilateral world order structure may emerge from the vestiges of unipolarity. Instead, attention should be paid to the concept of ASEAN regional autonomy on human rights regionalism. No great power with significant leverage is linking, promoting, or enforcing liberal values-based foreign policy to ASEAN members. ASEAN structures, including the Intergovernmental Commission on Human Rights and the Commission on the Promotion and Protection of the Rights of Women and Children, are intergovernmental and operate according to the ASEAN Way, which is highly statist. By default, this means ASEAN states cannot and will not impose their values on other members. As such, human rights evolution, or the lack thereof, will depend on ASEAN member states and their domestic contexts. So analysis should be directed to ASEAN member states and their human rights practices rather than external partners or regional scrutiny.

References

- Acharya, A. (1999). Southeast Asia's democratic moment. *Asian Survey*, 39(3), 418–432.
<https://doi.org/10.2307/3021206>.
- Acharya, A. (2003). Democratisation and the prospects for participatory regionalism in Southeast Asia. *Third World Quarterly*, 24(2), 375–390.
<https://doi.org/10.1080/0143659032000074646>.
- Acharya, A. (2010). Democracy or death? Will democratisation bring greater regional instability to East Asia?. *The Pacific Review*, 23(3), 335–358.
<https://doi.org/10.1080/09512748.2010.481052>.
- Acharya, A. (2013). *The making of Southeast Asia: international relations of a region*. Cornell University Press.
- Al Jazeera. (2024, November 21). *How has the UNSC voted since the beginning of Israel's war on Gaza?*. <https://www.aljazeera.com/news/2024/11/21/how-has-the-uns-voted-since-the-beginning-of-israels-war-on-gaza>.
- Anderson, S. (2025, July 2). *USAID formally shut down - days after scientists warn closure will kill 2.4 million people every year - health policy watch*. Health Policy Watch.
<https://healthpolicy-watch.news/usaid-shut-down-lancet-millions-deaths/>.
- ASEAN (1991). *Joint communique of the twenty-fourth ASEAN ministerial meeting, Kuala Lumpur, Malaysia, 19-20 July 1991*. asean.org. <https://asean.org/book/table-of-contents-asean-documents-series-1991/>.
- ASEAN. (1993). *Joint communique of the twenty-sixth ASEAN ministerial meeting Singapore, 23-24 July 1993*. <https://asean.org/book/table-of-contents-asean-documents-series-1993>.
- ASEAN. (2012). *ASEAN Human Rights Declaration*. <https://asean.org/asean-human-rights-declaration/>
- ASEAN. (2021). *ASEAN Statistical Yearbook 2021*. https://asean.org/wp-content/uploads/2021/12/ASYB_2021_All_Final.pdf.
- ASEAN. (2024). *ASEAN Statistical Highlights 2024*. <https://www.aseanstats.org/wp-content/uploads/2025/09/ASH-2024-v1-1.pdf>.
- Ba, A. (2009). *(Re)Negotiating East and Southeast Asia*. Stanford University Press.
- Bank Finance. (2025). *Trump sends a letter to collect 36% Tariff from Thailand!* Moneyandbanking.co.th. <https://moneyandbanking.co.th/en/2025/183030/>

- Barber, R. (2009). The responsibility to protect the survivors of natural disaster: Cyclone Nargis, a case study. *Journal of Conflict and Security Law*, 14(1), 3–34.
<https://doi.org/10.1093/jcsl/krn026>
- Beeson, M. (2008). *Institutions of the Asia-Pacific*. Routledge.
- Chaziza, M., & Goldman, O. S. (2014). Revisiting China's non-interference policy towards intrastate wars. *The Chinese Journal of International Politics*, 7(1), 89–115.
<https://doi.org/10.1093/cjip/pot016>
- Chen, T. C., & Hsu, C. (2020). China's human rights foreign policy in the Xi Jinping era: Normative revisionism shrouded in discursive moderation. *The British Journal of Politics and International Relations*, 23(2), 228–247.
<https://doi.org/10.1177/1369148120957611>
- China Daily. (2022). *China condemns U.S. veto in UN of Gaza ceasefire resolution*. Chinanews.com.
<https://m.chinanews.com/wap/detail/ecnszw/hevsvpm7327186.shtml>.
- Choi, S.-W., & James, P. (2016). Why does the United States intervene abroad? democracy, human rights violations, and terrorism. *Journal of Conflict Resolution*, 60(5), 899–926.
<https://doi.org/10.1177/0022002714560350>
- CNN. (2025, February 3). *Trump makes new threat to take back the Panama Canal*. CNN.
<https://edition.cnn.com/2025/02/03/world/video/fast-trump-rubio-panama-canal-oppmann-lkl-digvid>
- Collins, A. (2000). *Security dilemmas of Southeast Asia*. Palgrave Macmillan.
- Congressional Research Service. (2010). *United States relations with the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)*. Congress.gov.
<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R40933/4>
- Crowley, M. (2025, July 11). Trump Administration Begins Mass Layoffs at U.S. State Department. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2025/07/11/us/politics/trump-state-department-layoffs.html>.
- Czempiel, E. O. (1992). Governance and democratization. In J. N. Rosenau & E. O. Czempiel (Eds.), *Governance without Government: Order and Change in World Politics* (pp. 250–271). Cambridge University Press.

- Dai, X., & Lu, L. (2025). Beyond liberal narratives: China and the international human rights order. *International Affairs*, 101(2), 459–482. <https://doi.org/10.1093/ia/iaae331>.
- Davies, M. (2021). How regional organizations respond to human rights: ASEAN's ritualism in comparative perspective. *Journal of Human Rights*, 20(2), 245–262. <https://doi.org/10.1080/14754835.2020.1841607>.
- de Flers, N.A. (2010). EU-ASEAN relations: The importance of values, norms and culture. *EUC Working Paper, No. 1*, 1–11. <https://dr.ntu.edu.sg/bitstream/10356/103827/1/EU-ASEAN%20Relations%20The%20Importance%20of%20Values%2C%20Norms%20and%20Culture.pdf>.
- Donnelly, J. (1984). Cultural relativism and universal human rights. *Human Rights Quarterly*, 6(4), 400–419. <https://doi.org/10.2307/762182>
- Dosch, J. (2008). ASEAN's reluctant liberal turn and the thorny road to democracy promotion. *The Pacific Review*, 21(4), 527–545. <https://doi.org/10.1080/09512740802294655>
- Eldridge, P. J. (2002). *Politics of human rights in Southeast Asia*. Routledge.
- Erlanger, S., & Smialek, J. (2025, January 26). Trump alarms Denmark in an icy exchange over greenland. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2025/01/26/world/europe/trump-greenland-denmark.html>
- Ettinger, A. (2018). Trump's National security strategy: "America First" meets the establishment. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*, 73(3), 474–483. <https://doi.org/10.1177/0020702018790274>
- Evans, P. M. (2004). Human Security and East Asia: In the Beginning. *Journal of East Asian Studies*, 4(2), 263–284. <https://doi.org/10.1017/s1598240800001831>
- Forsythe, D. P. (1990). Human Rights in U.S. Foreign Policy: Retrospect and Prospect. *Political Science Quarterly*, 105(3), 435. <https://doi.org/10.2307/2150826>
- FPB Contributor. (2009). *ASEAN integration: Human rights illusion - foreign policy blogs*. Foreign Policy Blogs. <https://foreignpolicyblogs.com/2009/07/22/asean-integration-human-rights/>
- Francis, E., & Verde, A. (2025, July 21). *Trump's tariffs could upend U.S. trade with E.U., a global export power*. The Washington Post. <https://www.washingtonpost.com/world/2025/07/21/trumps-tariffs-could-upend-us-trade-with-eu-global-export-power/>

- Fukuyama, F. (1992). *The end of history and the last man*. The Free Press.
- Gedeon, J., & Tait, R. (2025, June 11). *Trump administration to cut all USAID overseas roles in dramatic restructuring*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/us-news/2025/jun/10/trump-fires-usaid-overseas-employees>
- Ginsburg, T. (2021). THE BRI, non-interference, and democracy. *Harvard International Law Journal*, 62(Special Issue), 40–65. <https://journals.law.harvard.edu/ilj/wp-content/uploads/sites/84/BRI-Non-interference-and-Democracy-Ginsburg.pdf>
- Gvosdev, N. K. (2018). Realist perspectives on the Trump administration’s foreign policy. *Orbis*, 62(3), 378–394.
- Heijmans, P. J. (2025, February 17). *Singapore says Asia now views U.S. as a “landlord seeking rent.”* The Japan Times. <https://www.japantimes.co.jp/news/2025/02/17/asia-pacific/politics/singapore-asia-us-landlord/>
- Huld, A. (2024, August 9). *China-ASEAN trade and investment relations*. China Briefing News. <https://www.china-briefing.com/news/china-asean-trade-and-investment-relations/>
- Huxley, T. (2008). Southeast Asia in 2007: Domestic concerns, delicate bilateral relations, and patchy regionalism. *Southeast Asian Affairs*, 2008(1), 3–27. <https://doi.org/10.1355/seaa08a>
- Ikenberry, J. G., & Mastanduno, M. (2003). International relations theory and the search for regional stability. In J. G. Ikenberry & M. Mastanduno (Eds.), *International Relations Theory and the Asia-Pacific* (pp. 1–22). Columbia University Press.
- ISEAS. (2025). *The state of Southeast Asia: 2025 survey report*. ISEAS - Yusof Ishak Institute. <https://www.iseas.edu.sg/centres/asean-studies-centre/state-of-southeast-asia-survey/the-state-of-southeast-asia-2025-survey-report/>
- Janjevic, D. (2025, March 15). *Trump’s cuts hit Voice of America, Radio Free Europe*. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/en/trumps-cuts-hit-voice-of-america-radio-free-europe/a-71933686>
- Jervis, R. (1998). Realism in the study of world politics. *International Organization*, 52(4), 971–991. <https://doi.org/10.1162/002081898550707>
- Johnston, A. I. (2003). Socialization in International Institutions: The ASEAN Way and International Relations Theory. In J. G. Ikenberry & M. Mastanduno (Eds.), *International Relations Theory and the Asia-Pacific* (pp. 107–162). Columbia University Press.

- Jones, D. M. (2008). Security and democracy: the ASEAN charter and the dilemmas of regionalism in South-East Asia. *International Affairs*, 84(4), 735–756.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2008.00735.x>
- Jones, D. M., & Jenne, N. (2015). Weak states' regionalism: ASEAN and the limits of security cooperation in Pacific Asia. *International Relations of the Asia-Pacific*, 16(2), 209–240.
<https://doi.org/10.1093/irap/lcv015>
- Jones, S. (1996). Regional institutions for protecting human rights in Asia. *Australian Journal of International Affairs*, 50(3), 269–277. <https://doi.org/10.1080/10357719608445186>
- Jones, W. J. (2025, August 12). *ASEAN and Trump's tariffs: Regional calamity, rent seeking, or return to the status quo?*. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2025/08/asean-and-trumps-tariffs-regional-calamity-rent-seeking-or-return-to-the-status-quo/>
- Junk, J. (2014). The two-level politics of support—US foreign policy and the responsibility to protect. *Conflict, Security & Development*, 14(4), 535–564.
<https://doi.org/10.1080/14678802.2014.930588>
- Katsumata, H. (2009). ASEAN and human rights: Resisting Western pressure or emulating the West? *The Pacific Review*, 22(5), 619–637.
<https://doi.org/10.1080/09512740903329731>
- Keva, S. (2008). Human Rights and Burma/Myanmar in the ASEM dialouge. In B. Gaens, (Ed.), *Europe-Asia Interregional Relations: A Decade of ASEM* (pp.69–84). Ashgate.
- Kongkirati, P. (2018). From illiberal democracy to military authoritarianism: Intra-Elite struggle and mass-based conflict in deeply polarized Thailand. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 681(1), 24–40.
<https://doi.org/10.1177/0002716218806912>
- Kraft, H. J. S. (2005). *Human rights in Southeast Asia: The search for regional norms*. East-West Center Working Paper No. 4.
https://www.files.ethz.ch/isn/35288/EWC_WP_04.pdf
- Krauthammer, C. (1990, July 1). The Unipolar moment. *The Washington Post*.
<https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1990/07/20/the-unipolar-moment/62867add-2fe9-493f-a0c9-4bfba1ec23bd/>
- Kurlantzick, J. (2025). *Trump's cuts to democracy promotion like the NED already hit Asian organizations hard*. Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/blog/trumps-cuts-democracy-promotion-ned-already-hit-asian-organizations-hard>

- Larkin, T. (2022). China's normfare and the threat to human rights. *Columbia Law Review*, 122(8), 2285–2321. <https://www.columbialawreview.org/content/chinas-normfare-and-the-threat-to-human-rights/>
- Löfflmann, G. (2022). "Enemies of the people": Donald Trump and the security imaginary of America first. *The British Journal of Politics and International Relations*, 24(3), 543–560. <https://doi.org/10.1177/13691481211048499>
- Lyon, A. J., & Dolan, C. J. (2007). American humanitarian intervention: Toward a theory of coevolution. *Foreign Policy Analysis*, 3(1), 46–78. <https://doi.org/10.1111/j.1743-8594.2007.00041.x>
- Manea, M.-G. (2008). Human rights and the interregional dialogue between Asia and Europe: ASEAN–EU relations and ASEM. *The Pacific Review*, 21(3), 369–396. <https://doi.org/10.1080/09512740802134257>
- Manea, M.-G. (2009). How and Why interaction matters. *Cooperation and Conflict*, 44(1), 27–49. <https://doi.org/10.1177/0010836708099720>
- Mearsheimer, J. J. (2009). Reckless states and realism. *International Relations*, 23(2), 241–256. <https://doi.org/10.1177/0047117809104637>
- Mearsheimer, J. J. (2018). *The great delusion: Liberal dreams and international realities*. Yale University Press.
- Mearsheimer, J. J. (2019). Bound to fail: The rise and fall of the liberal international order. *International Security*, 43(4), 7–50. https://doi.org/10.1162/isec_a_00342
- Ministry of Foreign Affairs Malaysia. (2025). *Malaysia strongly condemns the israeli airstrike on the State of Qatar - Press Releases - Portal*. Kln.gov.my. <https://www.kln.gov.my/web/guest/-/malaysia-strongly-condemns-the-israeli-airstrike-on-the-state-of-qatar>
- Mitkov, Z. (2022). Determining support for humanitarian interventions: Prospect theory versus cues. *Foreign Policy Analysis*, 19(1). <https://doi.org/10.1093/fpa/orac035>
- Murray, D. (1994). "From battlefield to market place" – Regional economic co-operation in the Mekong zone. *Geography*, 79(4), 350–353. <https://doi.org/10.1080/20436564.1994.12452463>
- Murray, P. (2008). *Europe and Asia: Regions in Flux*. England: Palgrave.

- Muntarbhorn, V. (2003). Roadmap for an ASEAN human rights mechanism. *Thailand Human Rights Journal*, 1(1), 158–168.
<http://library.nhrc.or.th/ser/document/Fulltext/F00065.pdf>
- Muntarbhorn, V. (2005). Towards a human rights system in the Asian region?. In *Human rights in Asia*. Strasbourg: International Institute of Human Rights. http://www.waseda-giari.jp/sysimg/imgs/200908_si_munterbhorn_summary.pdf
- National Archives. (2025, January 30). *Reevaluating and realigning United States foreign aid*. Federal Register. <https://www.federalregister.gov/documents/2025/01/30/2025-02091/reevaluating-and-realigning-united-states-foreign-aid>
- Nye, J. S. (2019). The rise and fall of American hegemony from Wilson to Trump. *International Affairs*, 95(1), 63–80.
<https://academic.oup.com/ia/article/95/1/63/5273551>
- Owen, J. M. (1994). How liberalism produces democratic peace. *International Security*, 19(2), 87–125.
- Palestine News and Info Agency. (2025). *China calls for safe delivery of humanitarian aid to Gaza*. WAFA Agency. <https://english.wafa.ps/Pages/Details/161993>
- Petcharamesree, S. (2013). The ASEAN human rights architecture: Its development and challenges. *The Equal Rights Review*, 11, 46–60.
<https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/Sriprapha%20Petcharamesree%20ERR11.pdf>
- Peou, S. (2014). The limits and potential of liberal democratisation in Southeast Asia. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 33(3), 19–47.
<https://doi.org/10.1177/186810341403300302>
- Phan, H. D. (2008). The evolution towards an Asean human rights body. *Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law*, 9(1), 1–12.
<https://doi.org/10.1163/157181508785822804>
- Poole, A. (2015). The world is outraged: Legitimacy in the Making of the ASEAN human rights body. *Contemporary Southeast Asia*, 37(3), 355–380. <https://doi.org/10.1355/cs37-3b>
- Popescu, I. (2019). American grand strategy and the rise of offensive realism. *Political Science Quarterly*, 134(3), 375–405. <https://doi.org/10.1002/polq.12960>
- Richardson, M. (1993, November 18). For the planners, a time to decide 18 November 1993. *International Herald Tribune*.

- Richardson, S. (2020, January 14). China's Influence on the Global Human Rights System. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/news/2020/09/14/chinas-influence-global-human-rights-system>.
- Roberts, C. (2010). *ASEAN's Myanmar crisis*. Institute of Southeast Asian.
- Roberts, C. B. (2012). *ASEAN Regionalism*. Routledge.
- Robles Jr., A.C. (2006). The association of Southeast Asian Nations (ASEAN) and the European Union: Limited interregionalism. In H. Hänggi, R. Roloff & J. Rüland, (Eds.), *Interregionalism and International Relations* (pp. 97–112). Routledge.
- Roth, A. (2025, June 26). *US state department told to end nearly all its overseas pro-democracy programs*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/us-news/2025/jun/26/us-state-department-overseas-pro-democracy-programs>
- Rüland, J. (2012). The limits of democratizing interest representation: ASEAN's regional corporatism and normative challenges. *European Journal of International Relations*, 20(1), 237–261. <https://doi.org/10.1177/1354066112445289>
- Rüland, J. (2019). Good global citizen? ASEAN's image building in the United Nations. *Asia Pacific Business Review*, 25(5), 751–771. <https://doi.org/10.1080/13602381.2019.1652983>
- Ryu, Y., & Ortuoste, M. (2014). Democratization, regional integration, and human rights: The case of the ASEAN intergovernmental commission on human rights. *The Pacific Review*, 27(3), 357–382. <https://doi.org/10.1080/09512748.2014.909521>
- Sainato, M. (2025, July 21). *"It's a madhouse": US state department workers reeling after Trump's firings*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/us-news/2025/jul/21/us-state-department-trump-firings-cuts>
- Sani, M. A. M., & Hara, A. E. (2013). ASEAN paradigm shift from a state to people-oriented organization: A neo-communitarian perspective. *Japanese Journal of Political Science*, 14(3), 379–394. <https://doi.org/10.1017/s1468109913000157>
- Sautman, B. (2025). "Creating something from nothing": Xinjiang genocide as a political stratagem. *Science & Society: A Journal of Marxist Thought and Analysis*, 89(4), 514–534. <https://doi.org/10.1177/00368237251359248>
- Shaik, S. A. (2013). *From aversion to acceptance: Evolution of the ASEAN human rights agenda*. Singapore Management University. https://ink.library.smu.edu.sg/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=sol_aprl

- Short, K. (2025, April 29). *The Trump administration's restructuring and cuts to the U.S. State department benefit war criminals and perpetrators of mass atrocities: PHR - PHR*. Physicians for Human Rights. <https://phr.org/news/the-trump-administrations-restructuring-and-cuts-to-the-u-s-state-department-benefit-war-criminals-and-perpetrators-of-mass-atrocities-phr/>
- Smith, G. (2025, April 18). *The State department is changing its mind about what it calls human rights*. NPR. <https://www.npr.org/2025/04/18/nx-s1-5357511/state-department-human-rights-report-cuts>
- Spinwall, N. (2020, October 4). *US human rights bill risks pushing Duterte closer to China*. Nikkei Asia. <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/US-human-rights-bill-risks-pushing-Duterte-closer-to-China>
- Stauffer, H. (2011). ASEAN and the evolving state of human rights. *Social Space*, 68–75. https://ink.library.smu.edu.sg/lien_research/90
- Stokes, D. (2018). Trump, American hegemony and the future of the liberal international order. *International Affairs*, 94(1), 133–150.
- Sundrijo, D. A. (2020). *Interpreting global norms in Southeast Asia: The Case of the ASEAN intergovernmental commission on human rights (AICHR)* [PhD Thesis]. University of Warwick. <https://wrap.warwick.ac.uk/150613/>
- Suzuki, S. (2019). Why is ASEAN not intrusive? Non-interference meets state strength. *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 8(2), 157–176.
- Suzuki, K. (2025, October 7). *Trump weaponizes American trade policy*. The Japan Times. <https://www.japantimes.co.jp/commentary/2025/10/07/japan/trump-weaponizes-trade-policy/>
- Taim, A. (2024). The impact of realism on U.S. foreign policy during the Trump presidency. *Journal of International Relations*, 4(2), 14–29. <https://doi.org/10.47604/jir.2552>
- Tan, H.-L. (2011). *The ASEAN intergovernmental commission on human rights*. Cambridge University Press.
- Thanh, T. N. (2009). The making of the ASEAN charter in my fresh memories. In T. Koh, R. G. Manalo, & W. Woon, (Eds.), *The Making of the ASEAN Charter* (pp. 95–105). World Scientific.
- Thio, L. (1999). Implementing human rights in ASEAN countries: “Promises to keep and miles to go before I sleep.” *Yale Human Rights and Development Law Journal*, 2(1), 1–86.

- Toosi, N. (2025, March 19). *Trump drastically cutting back annual human rights report*. Politico. <https://www.politico.com/news/2025/03/19/trump-human-rights-report-00238581>
- United Nations. (1993). *World conference on human rights, Vienna*. OHCHR. <https://www.ohchr.org/en/about-us/history/vienna-declaration>
- Waldenberg, S., Liptak, K., Treene, A., & Goldman, D. (2025, February). *Trump announces significant new tariffs on Mexico, Canada and China, sparking retaliatory actions*. CNN. <https://edition.cnn.com/2025/02/01/politics/mexico-canada-china-tariffs-trump/index.html>
- Walt, S. M. (1997). The progressive power of realism. *American Political Science Review*, 91(4), 931–935. <https://doi.org/10.2307/2952177>
- Walt, S. M. (2018). *The hell of good intentions: America's foreign Policy elite and the decline of U.S. primacy*. Farrar, Straus and Giroux.
- Weiss, T. G. (2012). On R2P, America takes the lead. *Current History*, 111(748), 322–324. <https://doi.org/10.1525/curh.2012.111.748.322>
- Wittes, T. (2017, June 2). *Trump's "America First" is America the small*. Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/trumps-america-first-is-america-the-small/>
- World Trade Integrated Solution. (2021). World Integrated Trade Solution (WITS) Data on Export, Import, Tariff, NTM. Worldbank.org. <https://wits.worldbank.org/>.
- Yao, S. (2024). China's economic evolution: From WTO accession to global leadership. *Pacific International Journal*, 7(1), 67–72. <https://doi.org/10.55014/pij.v7i1.521>
- Yen, Y.-M. (2011). The Formation of the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: A Protracted Journey. *Journal of Human Rights*, 10(3), 393–413. <https://doi.org/10.1080/14754835.2011.596070>.
- Zhimin, C. (2012). International responsibility, multilateralism, and China's foreign policy. In state, globalization and multilateralism: *The challenges of institutionalizing regionalism* (pp. 79–95). Springer.

Deciphering the Scarcity of Innovative Talent in China: Insights from the Structure-Agency-Culture Framework

Yi Zhang

School of Information and electromechanical engineering,
Hunan International Economics University

Corresponding Author:

Yi Zhang

School of Information and electromechanical engineering,
Hunan International Economics University

No. 822, Fenglin Road (the 3rd.), Changsha, 410205, China

E-mail: scholarzhangyi@163.com

Received: December 20, 2024 **Revised:** June 30, 2025 **Accepted:** September 15, 2025

Deciphering the Scarcity of Innovative Talent in China: Insights from the Structure-Agency-Culture Framework

Abstract

China has emerged as an economic superpower that rivals the United States in many ways, but challenges persist, especially a paucity of innovative talent. The question reportedly posed by the Chinese aerospace engineer and cyberneticist Qian Xuesen about why Chinese schools fail to produce outstanding science and technology talent became more urgent after the Coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic. The percentage of graduates with higher education degrees continues to rise, yet their contributions to national development, such as industrial innovation and upgrading, have not increased proportionally. This hinders progress across diverse social strata and leads to social issues, such as a heightened structural unemployment rate. This article uses the structure-agency-culture (SAC) framework, a literature review, qualitative research, and comparative analysis to analyze the impact of factors contributing to this issue. The goal is to create guidelines for other nations, including Thailand, to address comparable social challenges.

Keywords: scarcity of innovative talent, China, Structure-Agency-Culture (SAC) framework, developmental challenges

1. Introduction

In 2005, the Chinese aerospace engineer and cyberneticist Qian Xuesen pointed to a noteworthy impediment in national development: the university system's insufficient emphasis on fostering innovation. He argued that the current education model suppresses creativity, resulting in a shortage of outstanding talent and a lack of significant innovative breakthroughs (Li, 2005). The Coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic has refocused attention on this issue. China's industrial upgrading is constrained by a shortage of skilled professionals, while those with degrees in higher education are unwilling to engage in physical labor, or abandon white collar work.

Chinese President Xi Jinping (2017, pp. 203-204) has stated that 'innovation is the soul of development' as a key policy focus. However, the results of these measures remain unsatisfactory. Disparities in the research environment contribute to talent outflow, as some workers choose careers overseas for better opportunities or a more conducive environment to leverage top talent (Cao et al., 2020). The Chinese government describes the current situation as a bottleneck in several professions. A prominent example is the Chinese company Huawei, which faces sanctions partly because of its inability to manufacture advanced chips domestically.

Over the past two decades, scholars from China and other countries have investigated the reasons for a shortage of innovative talent. The resulting viewpoints may be categorized into six groups:

- a) Silver (2011): insufficient human capital investment;
- b) Liu et al. (2023): inadequate endogenous growth momentum;
- c) Liu et al. (2022): lack of an innovation ecosystem;
- d) Mullen (2019): a suppressive educational environment;
- e) Farrell and Grant (2005): a disconnect between the talent and industrial chains; and
- f) Song (2018): an absence of effective mechanisms for knowledge production and application.

These diagnoses focus specific individual factors and their impacts, without discussing mechanisms of relevant processes. However, they all try to find institutional, cultural, and social reasons. Therefore, relevant discussion should correspondingly develop a framework for examining diverse factors and their interrelationships, rather than a single cause.

This article is based on the structure-agency-culture (SAC) framework to clarify constituents of this dilemma and how and why they interact. The goal is to formulate guidelines for other nations, including Thailand, to create appropriate response strategies for local contexts.

2. The SAC framework

Hays (1994) recommended conducting social surveys from three different, but interrelated, perspectives: structural, including macro level factors such as social systems, organizations, and power dynamics; agency, individual or collective actions and their environmental impact; and cultural, cognitive and behavioral norms shared in social groups. Archer (1995; 1996; 2003) supplemented agency's reflective mediating role between structure and culture, facilitating inclusion of factors between these dimensions. Overall, the framework emphasizes social actors and their interactions, explaining behaviors that occur in a specific social structure and cultural context.

The SAC framework may be appropriate for investigating a scarcity of innovative talents. Willmott (2000) note that the framework is universally applicable to discussions on any social institutional structure comprising material conditions, interests, and ideas. Shortage of innovative talent reflects this aspect, including resource gaps, intense vying for interests, and ideological rivalry. This framework has been widely applied in social surveys; Van et al. (2023) showed that it can conceptualize and systematically explore structural and cultural conditions to facilitate realist evaluation. The SAC framework used in this article follows Figure 1.

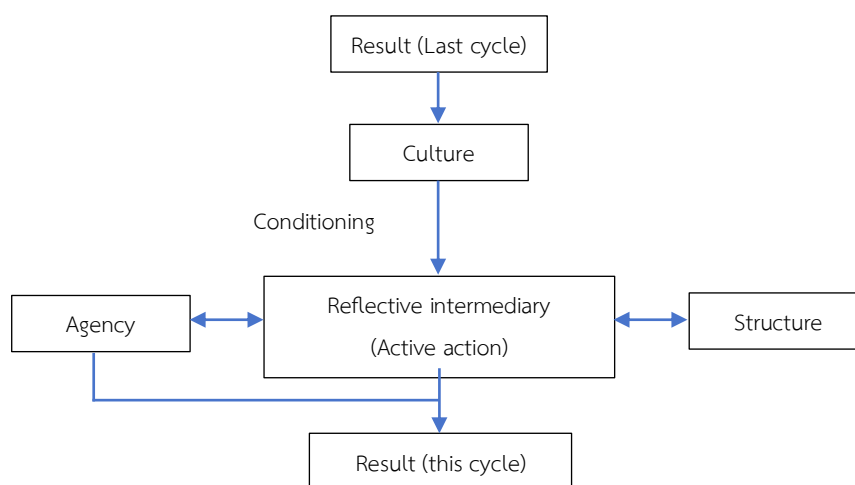

Figure 1 SAC framework diagram

3. Structural factors

3.1 Closed conservative attitude

Innovation deficiency is often linked to complacency with the status quo and a absence of motivation to explore potential problems. Isolation and conservatism are widespread in China's academic community, with reverence for outdated concepts and poor understanding of their limitations. For example, with knowledge classification, Chinese scholars follow established frameworks, directly hindering academic production (Song, 2018). Yet paradigm shifts may cause significant breakthroughs. In business, BYD Company Limited, a Chinese multinational manufacturing conglomerate, is dissatisfied with traditional fuel vehicle technology and invests resources in new energy vehicle manufacturing for industrial innovation.

3.2 Rigid academic achievement evaluation mechanisms

China's current academic achievement evaluation mechanism is inflexible, relying on quantitative indicators such as impact factors and citation rates to pinpoint research achievements and scholarly accomplishment. In this achievement-oriented culture (Parsons, 1951), academic production is not valued for individuality or creativity but transformed into a model resembling industrial production. The most blatant aspect of this schema is simplifying academic achievements into performance evaluations, without any profound understanding of scholarly research.

The Chinese method of quantifying academic achievements derives from the West, including bibliometrics, informatics, and scientometrics. In science policy, these are instruments for policymakers and researchers to measure impact and provide information for governmental and societal decision making on scientific governance (NSTC, 2008, p. 5). Instead, the Chinese academic community regards them as academic evaluation quantifiers; comparably, the Chinese state considered certain indicators as absolute measures of industrial and economic systemic growth during planned growth intervals.

So only articles published in journals listed on the Science Citation Index (SCI); Social Sciences Citation Index (SSCI); Advanced Host Controller Interface (AHCI); Engineering Index (EI); Chinese Social Sciences Citation Index (CSSCI); and academic conference proceedings are considered high-quality research. Drawbacks in this criterion include a heterogeneity of research output indicators and subjective biases potentially affecting the peer review process. Rendered less objective, these publications should form only part of evaluative data.

Performance evaluation reform in American academia tries to evaluate more comprehensively and objectively by diversifying quantitative indicators and reducing the weight of individual measures. Namely, the H-index enumerates the papers and citations of researchers as an indicator of the quantity and impact of academic output. Although limitations remain, a balanced approach results. China's academic evaluation system has not adopted such strategies, and has mainly regressed to a pre-1978 evaluation model, gauging academic achievements by publication administrative level.

Hence, in China innovative talents are pressured to prioritize publications with the best quantitative indicators, sometimes sacrificing inherent research goals. Additionally, overstressing core publications may perpetuate the aforementioned exclusionary practice. Historically, the London physician John Snow's water-borne theory of cholera transmission (1849) was erroneously opposed by core publications during outbreaks in Britain which privileged the miasma (bad air) theory (Mao, 2012). Opposition to emerging findings and researchers further hinders innovative talent development, as mentioned in terms of isolated, conservative academic attitudes.

3.3 Research climate impetuosity

The aforementioned rigid achievement evaluation mechanism has bolstered an impetuous research climate with scholarship conducted rapidly due to a sense of urgency. Fang (2022) emphasized that excessive reliance on specific quantitative indicators has led to much hastily superficial research. This current indicator-based evaluation of quantity and speed of academic output is self-contradictory; academic work should be evaluated based on quality rather than quantity or rapidity. Instead, thorough, meticulous scholarship is not ideally incentivized in an impactful research climate.

In the present environment, innovative or revolutionary work is unlikely to be produced. Researchers unable to conquer the evaluation system usually dare not propose high-risk disruptive innovation. This discourages academic output efficiency and may lead to downgrading career rankings. Similar phenomena exist in the business world, where with forced innovation, Baofeng Magic Mirror virtual reality (VR) products disregarded market competition and consumer demand, leading to competitive failure. Dismissing academic production that is inapplicable to evaluation systems, especially for innovative quality, impedes innovative development. Florida (2002) deemed tolerance, talent, and technology as equally important for cultivating creativity.

3.4 Unpublishable achievements due to author status

A common problem in Chinese academic publishing is that articles are accepted based on authorial status rather than inherent merit of new research.

Academic publications in China, especially journals and conference proceedings, often shift the focus of evaluation from a paper's content to the author's identity, including educational background, affiliations, professional rank, and project associations. Despite understandable reputational concerns, this myopic evaluation method diminishes the integrity of academic publishing.

Outstanding Chinese academics such as the mathematician Hua Luogeng, lacking a formal university education, and the historian and linguist Chen Yinke, persecuted during the Cultural Revolution, might well have had articles rejected according to today's personal identity criteria. By contrast, authors rated as personally acceptable may publish work irrespective of quality. They are even credited for publications in which they contribute no work. Regularly, Chinese students seeking to publish research articles must include bylines by established instructors to increase the probability of acceptance. This practice leads to insufficient academic mobility and fixed academic levels, which is un conducive to developing innovative talent. This tradition may have other negative consequences; suppressing potentially valuable academic work because of authorial unpopularity obstructs academic progress.

3.5 Excessive administrative intervention

Excessive administrative intervention in academia harmfully introduces executive power into academic discussions, creating power conflicts that damage academic integrity. This limits the autonomy of innovative talents, who must concentrate on survival in an administrative system rather pursuing research. Administrative intervention has also intensified a trend towards pragmatism and utilitarianism, leading to a focus on research with direct practical applications and benefits. And authoritarian administration turns the academic environment, especially administrative grading and a corresponding reward system for research, into a battleground for competing interests.

With excessive administrative intervention, authorities try to align academic research with their own interests, making academia into a decision-making device rather than one that pursues truth. As Boden and Epstein (2006) stated, governments attempting to control the knowledge production process, particularly in policy-based evidence, may distort research.

3.6 Decayed international exchange environment

Debates over lack of innovative talent in China usually overlook the decayed international academic exchange environment. Yet in addition to internal factors, the global context in which they operate should be considered. As Cao (2008) demonstrated, compared to the innovation atmosphere internationally, China's research environment is disadvantageous for producing high-quality publications.

Considering the transnational nature of academia, international academic exchanges provide a platform for Chinese innovative talents to showcase their achievements. This contact can help to dispel current limitations hindering growth and development. In mathematics, Wang Xiaowei, an undergraduate affiliated with Shanghai University, contributed to a number theory conjecture proposed by Richard K. Guy on the minimum number of crossings in planar drawings of complete graphs. The student's paper was initially rejected by a Chinese journal, but accepted by a *Journal of Number Theory* published abroad. (Anonymous, 2012) Similarly, Liu Lu, an undergraduate at Central South University, announced his solution of the so-called Seetapun Enigma, a mathematical puzzle proposed by the English logician David Seetapun, in the *Journal of Symbolic Logic*, published overseas, instead of a Chinese periodical.

4. Agency factors

Jiang (2011) described characteristics of an "innovative personality": independence; confidence; responsibility; foresight; ambition, skepticism towards dogma and consistency; affinity for novelty; appreciation of art and aesthetics; as well as a broad range of interests and focused abilities. In China today, few possess these qualities. Authors are influenced by social background, especially considerable peer pressure in the collective society of China, where individuals are easily shaped. Thus, this section focuses on how talent development and evaluation mechanisms form personalities.

4.1 The talent training system problem

The answer to Qian Xuesen's question is in China's flawed higher education system, where inherent problems are revealed by critical reflection. Chinese university education adopts standardized, closed training methods (Gao, 2016). These are cost-effective and can quickly prepare masses of professionals to meet societal needs. They are akin to the last man described by the philosopher Friedrich Nietzsche in "Thus Spoke Zarathustra," passive nihilists

who are tired of life, take no risks, and seek only comfort and security. Naturally, these are the antithesis of independent, visionary, and innovative talents.

Recent attempts to improve this situation, such as experimental undergraduate elite colleges, are only temporary solutions, not addressing the root cause (Chen, 2010). Additionally, the uneven quality of university teachers, a lack of enthusiasm for self-directed learning among students, and inadequate support infrastructure worsen contemporary Chinese higher education.

Cultivation of innovative talents cannot be limited to higher education; these issues stem from primary schooling. Primary and secondary education systems in China are exam-oriented, with schools like factories training students who pass exams. Motivated by indicators such as enrollment rates, student educational goals are limited to improving proficiency in standardized junior and senior high school as well as college entrance exams.

Parents continue this educational paradigm, considering exams as the sole route for social mobility and class progress. In traditional Chinese culture, parental “face” depends on academic performance of offspring. Consequently, the comprehensive development that students should experience, including moral, intellectual, physical, aesthetic, and labor education, has been overshadowed by rote learning. The latter approach ignores student interests and talents, leading to a lack of intrinsic student motivation to explore knowledge. Without such motivation, the innovative spark is extinguished. Test-oriented education fails to pay due attention to truly innovative talents due to its limitations as an educational model. These harmful effects extend to future academic research. Luo (2011, p. 169) observed that China’s exam-oriented education cultivates mediocrity and timidity, and scientific research is influenced accordingly. Which leads to the question of inherent flaws in China’s talent evaluation system.

4.2 Evaluation system issues

China’s talent evaluation system relies on a single evaluation standard, which has led to problems caused by Campbell’s law, according to which the more important a quantitative measure is for decision-making, the more likely it is to be manipulated and distorted, leading to negative consequences and undermining the original goal. A single evaluation method ignores independent thinking and exploratory interest needed to cultivate innovative talent. Current entrance exams require rote memorization and standardized responses. This undermines

any critical spirit or skepticism, rewarding mastery of test-taking techniques instead of knowledge. Extant exam preparation skills instills resistance to innovation. Originally intended to represent a spirit of ambition and progress, exam preparation as a basis for an education system, became a conservative ritual. Nan (2018, p. 766) described the system as “erasing the heroic spirit of several generations and limiting poetry to the conventions of the imperial examination”.

4.3 Talent selection problems

The imperial examination system suppression of independent thinking and exploration is reflected in the current Chinese evaluation system. Needham (2016, p. 319) observed that traditional Chinese imperial exams eliminated curiosity about natural law. In addition to methodic flaws, talent evaluation in China today is inefficient in recognizing creativity. Entrance exams fail to measure innovation potential and standards are unsuitable for evaluating innovation.

Allocating resources based on these standards has allowed unoriginal aspirants to waste budgets, while innovators go underfunded. Gresham’s law applies; when a resource’s value is determined by a flawed standard, inferior individuals or practices may drive out superior ones, discourage innovative talent, and strain the research environment.

5. Cultural factors

5.1 Pragmatic and utilitarian traditions

Rowland (1883) suggested that the ultimate human pursuit is wisdom, with pure science as a significant constituent. He observed that Chinese progress was hindered by contentment with mere application, without inquiring into underlying principles.

The traditional Chinese cultural stance towards knowledge involves introspection, focusing on utilitarian, pragmatic traditions. A disdain for useless things leads to opposition to rational, logical thinking. Rowland noted that basic or pure science struggles for recognition in China. A resulting modest demand for related talent favors conservators over innovators or pioneers.

Alternatively, Chinese cultural pragmatism and utilitarianism have shaped a key educational characteristic, the focus on transmitting knowledge and skills. In the present talent selection system, ruled by rote memorization, this feature is expressed by extreme reverence for established knowledge. Yet this worshipful attitude contradicts modern innovative

education in which talent must diverge from deliberate instruction of facts and techniques (Zhu & Zhu, 2011).

Pragmatism and utilitarianism become a form of anti-intellectualism prioritizing knowledge acquisition for personal material benefit. This notion has produced two opposing extremes: veneration of academic degrees as a means to personal advantage, and the counterview that such diplomas are futile. The latter perspective is gaining popularity in Chinese society, but still fails to challenge the dominance of the former in mainstream thought.

Given the divergence in their impact on social ideology, this article will confine itself to the damage to developing innovative talent of pursuing degrees entirely from self-interest. Students in China's talent cultivation and evaluation system have shown a self-serving ambition for academic credentials. As Yu (2019) noted, throughout history Chinese literati have comprised a significant group in the imperial examination system, seeing knowledge acquisition mainly as a means for personal profit.

However, unlike the past, the expected trajectory for this group in China has evolved beyond studying to enter the civil service. The paradigm of prestigious schools leading to superior employment, high salaries, and class mobility remains at play. Choices have now diversified, but the underlying rationale is the same. To answer the Qian Xuesen question, the recent trend of undergraduates pursuing university graduate degrees and governmental or state affiliated jobs reflects dissociated career paths.

High scorers on standardized tests, an estranged group, mainly benefit from China's talent cultivation and evaluation system. A media survey indicated that top scorers choose popular major fields of study because of their competitive advantages in job hunting and earning potential (Zhu, 2016). As Figure 2 shows, over the past two decades, universities have expanded enrollment. University elitism and academic integrity have been vanquished, but at the cost of educational quality.

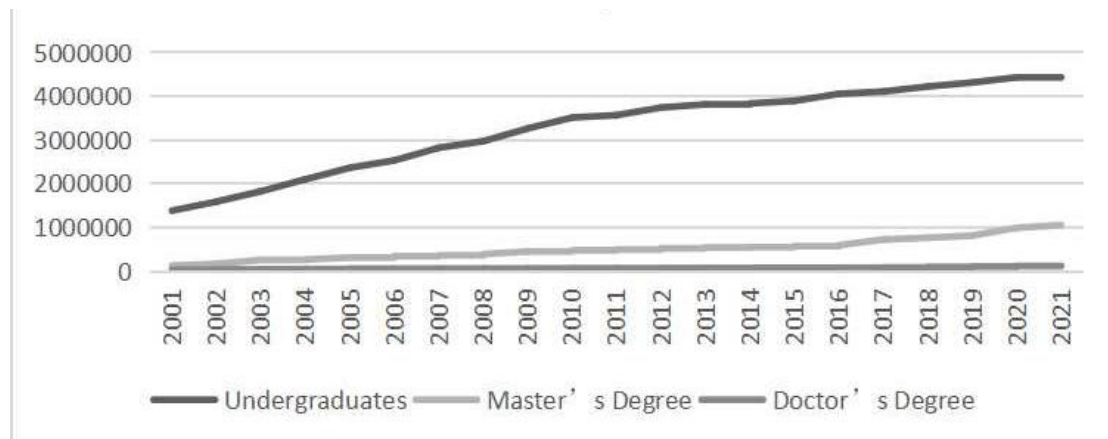

Figure 2 comparative numbers of entrants to Chinese formal education by type: undergraduate, master's degree and doctoral degree from 2001 to 2021

Sources: Ministry of Education of the People's Republic of China (26 August 2024) Education Statistics. Ministry of Education of the People's Republic of China (http://www.moe.gov.cn/jyb_sjzl/moe_560)

The Chinese government expanded university enrollment to accommodate economic system development, rather than to benefit universities or research. This is evident from a policy of promoting domestic demand, consumption, and economic growth, while alleviating employment pressure (Tang, 2017) as outlined in the university expansion plan.

As a result, an intense academic rivalry is unfolding in the context of Richard B. Freeman's controversial concept (1976) of overeducation. This escalating internal competition has prompted leading universities to focus mainly on entrance exam preparation as the central teaching objective. The basic purpose of cultivating university talent should be to nurture innovative talent, providing students with resources to develop freely and comprehensively. However, societal pressures such as employment rates and graduate exam success metrics have moved universities to standardize curricula to increasingly mirror the exam-oriented approach of primary and secondary education. This shift deprives innovative talents who previously avoided exam-centric learning to pursue aspirations and explore knowledge at university. Educational institutions, families, and society impose on innovative talents the paradigm of prestigious schools leading to superior, well-paid jobs and class mobility at their own risk.

By comparison, education in the United States emphasizes positivity and autonomy, encouraging exploration of interests rather than exclusively practical and utilitarian subjects; in this way, innovative talents may cultivate new individual approaches (Zhu et al., 2024). The Japanese model aims to transform similar traditions into modern technological development and market demand, turning cultural barriers into motivating forces (Wang & Yu, 2019).

5.2 No academic ethics

The Chinese cultural contempt for carelessness epitomized by the term Mr. Almost (*chabuduo xiansheng*; Hu, 2016) combined with East Asian shame culture (He, 2021), produces a lack of rigor and neglect of ethics and integrity in academia.

Academic misconduct is rife, comprising plagiarism; ghostwriting; forged research materials, simultaneous submission of articles to multiple publications; peer review evasion; false resumes, embezzlement, and counterfeiting. In 2023, three-quarters of global retractions due to academic misconduct occurred in China. The Chinese government was obliged to mandate ethical reviews by research institutions of authors of retracted articles (Mallapaty, 2024).

Academic corruption in China is formidable not just numerically, but in the complex technology employed. This ranges from directly stealing others' work; disassembling and reassembling; using pseudonyms; and preemptive publishing to difficult-to-detect indirect plagiarism (Yang, 2001, pp. 46-69).

Additionally, the Chinese academic community punishment mechanisms malfunction, resulting in few sanctions associated with academic misconduct. Development of innovative talent is hindered because discouragingly, intellectual property rights cannot protect achievement.

5.3 Circular culture

Fei (2022) observed that Chinese society operates in a differential mode of concentric circles of relationships (*Chaxu geju*). This paradigm has led to two significant phenomena for the academic community: nepotism and exclusivity towards non-mainstream academia.

The circular culture has caused nepotism to the point where administrative authority intervention became necessary. The state proclamation *Opinions on Further Advancing the Spirit of Scientists and Strengthening the Construction of Work Style and Study Style* is one example.

With nepotism, research depends on extra-academic interactions with recognized figures in a field. Its prevalence, along with favoritism, has stagnated development and encouraged conservatism. Innovative talents lacking social connections are often marginalized or excluded by the circles in their professional fields.

When who, instead of what, is known becomes the basis for evaluation of work, exclusivity of non-mainstream academia results. To this extent, the requirements of circular logic and academic discourse are inconsistent. The dominant circle harms the autonomy of the academic community, weakening individual autonomy and collective effectiveness of scholars. Anonymous (2019) deemed circular logic inconsistent with requirements of academic discourse. Obstacles created have promoted isolated schools of thought and a lack of knowledge exchange. In this environment stifling individual autonomy, independent innovative talent is scarce. Researchers must master complex social relationships instead of focusing on knowledge.

Globalized internet culture is an opportunity to dissolve circular culture by widening platforms and eliminating its closed, exclusive nature. However, Chinese closed Internet policy and the aforementioned anti-globalization deterioration of international exchange counteract this possibility.

5.4 Absolute collective culture

Chinese traditional culture prizes the collective over the individual, with three key tenets: minority deference to the majority; social cohesion achieved by suppressing individual difference for collective advances; and expecting unquestioning obedience to power from underlings. This collectivist ethos in traditional culture has obstructed the nurturing of innovative talent.

For instance, training and evaluation mechanisms for talent represent an unconscious cultural reflex. Innovative talents are often a dissenting minority, denied a voice in Chinese society where conformity is paramount. By suppressing individuality, assimilating individual thought to collectivity pressures innovative talents to meet societal norms, trading uniqueness for a collective identity. In such a society, innovative talents forfeit freedom to develop independently and face peer expectations of conformism. A risk of creative decline ensues.

Furthermore, the societal tradition of lower class deference to upper classes fosters inequality and authoritarianism. In an unequal society, innovative talents may become reliant on the powerful, who are more concerned with preserving their dominance than scholarship.

Moreover, authority often demands reverence that may be opposed to the quest for knowledge.

Innovative talent might try to leverage social norms to augment their influence and amplify their voice but this is usually impossible, given China's ineffective talent cultivation and evaluation mechanisms.

5.5 Ignoring the concept of vocational education

The phrase “Those who labor with their minds rule others; those who labor with their strength are ruled by others” (*laoxinzhe zhiren, laolizhe zhiyu ren*) is a maxim from the ancient Chinese philosopher Mencius, expressing a traditional view of social hierarchy where intellectual workers hold authority over manual laborers (Mencius, 1922, p. 11b). This viewpoint has perpetuated a hierarchy where manual laborers and their associated skills and knowledge are relatively misesteemed. So vocational education occupies a low tier in the educational hierarchy, often seen as an option for academic failures.

Practical issues, such as inadequate protection of labor rights and low wages for manual workers in China, further disincentivize choosing vocational education. Despite legal provisions for workers' rights, including the right to rest, manual laborers often lack safeguards (Mu, 2020). The wage issue is twofold: the disparity between long working hours and low earnings, and the income gap when compared to mental laborers (Anonymous, 2022). Thus, Chinese vocational education fails to equip students with skills demanded by society for relevant positions, while those in conventional high schools and higher education often graduate without practical skills, despite aspiring to high-income mental labor based on academic credentials.

The disdain for manual work disrupts the relationship between technology and science, preventing scientific advancement. Moreover, the resulting lack of hands-on experience, operational knowledge, and skills can impose cognitive limitations, constraining innovation capacity.

5.6 Absence of critical atmosphere

In contemporary society, China's dearth of innovative talents has not been accorded full attention. The Communist Party of China (CPC) and its government have implemented measures to address the issue, with limited success, especially after college entrance examination reform in 2008. Such measures failed to identify and address the causes of this social dilemma, leading to stopgap experimental policies. Even ideologically, the core issue has

not been identified. For instance, Chinese nationalist thinking labels as traitors any innovative talents who accept opportunities abroad, an extremely biased perspective.

Wide social understanding and active engagement may resolve the predicament. The English historian Arnold Toynbee (2010, pp. 82, 247) suggested that a civilization's decline is rooted in a loss of creativity among a few innovative groups. Historical discourse on the impact of civilization by a few innovative talents underscores their role in the vitality, survival, and progress of a civilization, nation, or collective. However, in a culture without criticism, people see purveyors of new ideas as outsiders.

So China faces a critical impasse, managing crises worsened by a paucity of innovative talent. Paradoxically, these issues are often sidestepped or become taboo because societal criticism is typically seen as a form of attack.

6. Further discussion

The dimensions of causes and their interactions are shown in Figure 3.

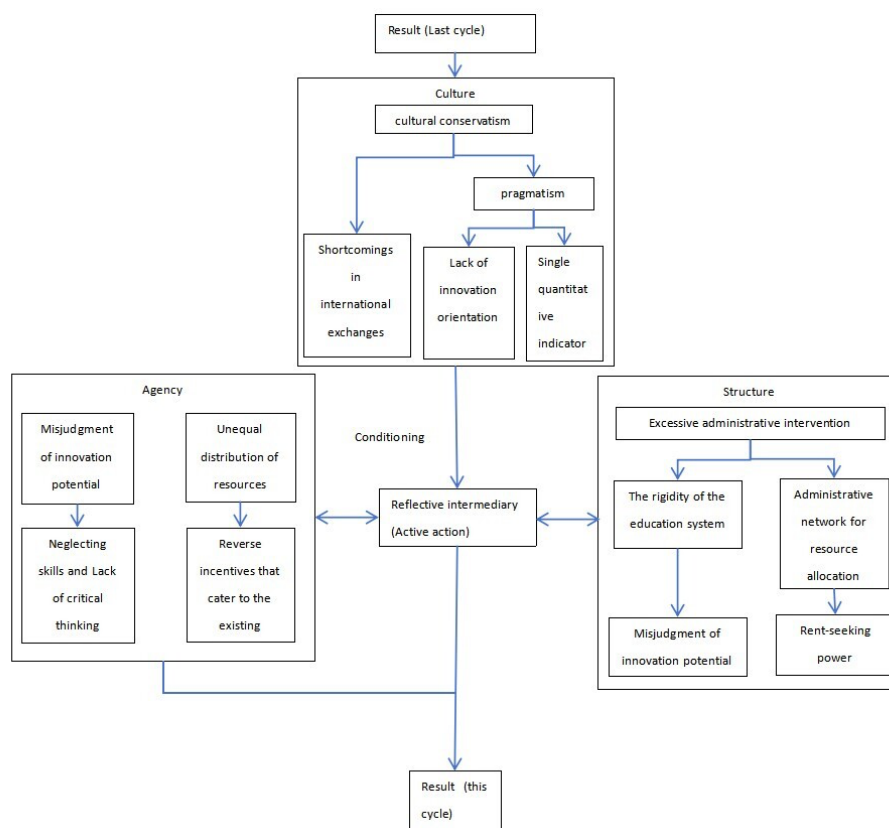

Figure 3 The relationship between diverse factors

Note: some words are replaced to facilitate logical expression in the diagram. The significance of color continues from Figure 1.

These factors and their interactions are due to a logic of excessive control and administrative intervention caused by power dominating political achievement in bureaucracy. This derives from pre-modern society's pursuit of controllable outcomes to achieve planned effects of innovative activities. However, in pre-modern and modern society, innovation may be spontaneous, leaving the logic of excessive control logic unproductive due to its limitations on open free environments.

7. Conclusion

This article uses the SAC framework to analyze and re-evaluate factors leading to innovative talent shortages in China. The Qian Xuesen question is answered, linked to China's social structure, institutions, and culture that have aggravated this situation. Efforts for change should focus on resolving the logic of excessive control. Therefore, specific reform measures may be proposed, such as implementing Finland's project-based learning to counteract a rigid basic education system. This approach cultivates students' innovative thinking and problem-solving abilities through active thinking and exploration, more effectively than force-feeding knowledge of use solely during exams. This is confirmed by Petrytsa's (2024) comparison of project-based learning outcomes in primary education internationally.

These findings reflect the policy-oriented role of academic exploration in addressing real-world challenges and offer guidelines for other nations, including Thailand, to address social conditions and formulate strategies in the context of comparable social development issues.

Acknowledgment

I would like to express my gratitude to the editorial team of the Thai Journal of East Asian Studies. Their effective and patient communication significantly improved the language expression of this article and made it more accessible to readers from non-Chinese backgrounds. Additionally, I extend my thanks to the three reviewers who read the manuscript. Their suggestions enabled me to refine my research and enhance its presentation in the article.

References

- Anonymous. (2012). 大四生破数学难题, 国际著名期刊发表. *高等数学研究*, 15(6), 1.
- Anonymous. (2019, December 13). 莫让“圈子”文化侵蚀科技界. *科技日报*, 1.
- Anonymous. (2022, August 6). 再见东莞: 20 年工龄的中年人离场, 九块钱时薪的年轻人入场. *经济观察*. <http://m.eeo.com.cn/2022/0806/547195.shtml>
- Archer, M. S. (1995). *Realist social theory: The morphogenetic approach*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511557675>
- Archer, M. S. (1996). *Culture and agency: The place of culture in social theory*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511557668>
- Archer, M. S. (2003). *Structure, agency and the internal conversation*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139087315>
- Boden, R., & Epstein, D. (2006). Managing the research imagination? Globalisation and research in higher education. *Globalisation, Societies and Education*, 4(2), 223-226. <https://doi.org/10.1080/14767720600752619>
- Cao, C. (2008). China's Brain Drain and Brain Gain: Why government policies have failed to attract first-rate talent to return? *Asian Population Studies*, 4(3), 331-345. <https://doi.org/10.1080/17441730802496532>
- Cao, C., Baas, J., Wagner, C. S., & Jonkers, K. (2020). Returning Scientists and the Emergence of China's Science System. *Science and Public Policy*, 47(2), 172-183. <https://doi.org/10.1093/scipol/scz056>
- Chen, J. J. (2010). 中国大学本科精英学院运行模式研究: 基于多案例的分析. *高等教育研究*, 32(9), 102.
- Fang, D. F. (2022, March 16). 他山之石: 科研浮夸风敲响“钱学森之问”的警钟. *新安晚报*, A02.
- Farrell, D., & Grant, A. (2005). China's looming talent shortage. *McKinsey Quarterly*, 4(56), 70-79.
- Fei, X. T. (2022). *乡土中国*. 湖南人民出版社.
- Florida, R. L. (2002). *The rise of creative class, and how it's transforming work, leisure and everyday Life*. Basic Books.
- Gao, Y. (2016). *中美高校创新人才培养模式的比较分析: 基于“钱学森之问”的思考* (MEd, diss.). 武汉理工大学.
- Hays, S. (1994). Structure and agency and the sticky problem of culture. *Sociological Theory*, 12(1), 52-72. <https://doi.org/10.2307/202035>
- He, J. (2021). “罪感”与“耻感”: 东西方道德底线差异探析. *贵州社会科学*, 38(6), 18-25.

- Hu, S. (2016). 差不多先生传. In J. H. Jia (Ed.), *中国现代名家散文佳译赏析* (pp. 13-14). 西安交通大学出版社.
- Jiang, W. (2011). 困境与思路：“钱学森之问”引发创新人才培养的思考. *中国成人教育*, 20(1), 80-83.
- Li, B. (2005, July 31). 亲切的交谈：温家宝看望季羡林、钱学森侧记. *人民日报*, 31.
- Liu, F., Nan, T., & Wang, X. (2022). Causes and evolution characteristics of green innovation efficiency loss: The perspective of factor mismatch under local government competition. *Sustainability*, 14(14), 8338. <https://doi.org/10.3390/su14148338>
- Liu, L., Si, S., & Li, J. (2023). Research on the effect of regional talent allocation on high-quality economic development—based on the perspective of innovation-driven growth. *Sustainability*, 15(7), 6315. <https://doi.org/10.3390/su15076315>
- Luo, L. J. (2011). 答钱学森之问. 中国经济出版社.
- Mallapaty, S. (2024). China conducts first nationwide review of retractions and research misconduct. *Nature*, 627(8002), 22.
- Mao, L.X. (2012). 19 世纪中叶英国霍乱病因之争. *大庆师范学院学报*, 32(5), 124-129.
- Mullen, C. A. (2019). Do Chinese learners have a creativity deficit? *Kappa Delta Pi Record*, 55(3), 100-105. <https://doi.org/10.1080/00228958.2019.1622373>
- Mencius. (1922). 宋槧大字本孟子. 商務印書館.
- Mu, Z.C. (2020). 劳动者休息权的劳动法保障研究 (MSC, Diss.). 兰州大学.
- Nan, H.J. (2018). 论语别裁. 复旦大学出版社.
- Needham, J. (2016). 文明的滴定：东西方的科学与社会 (Zhang, B.T., Trans.). 商务印书馆. (Original work published 1969)
- Nation Science and Technology Council (NSTC). (2008). *The science of science policy: A federal research roadmap*. Nation Science and Technology Council.
- Parsons, T. (1951). *The Social System*. Free Press.
- Petrytsa, Y. (2024). Development of creative abilities of primary school students by means of project-based technologies in foreign countries. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series “Pedagogy and Psychology”*, 10(2), 51-61. <https://doi.org/10.52534/msu-pp2.2024.51>
- Silver, A. (2011). Human resources: National talent safari. *China Economic Quarterly*, 15(2), 15-19.
- Song, D. Z. (2018). 从“钱学森之问”到“李约瑟难题”：以知识的分类到生产机制为视角. *卷宗*, 8(5), 279-280.

- Rowland, H. A. (1883). A plea for pure science. *Science*, 2(29), 242-250.
<https://doi.org/10.1126/science.207.4432.751.c>
- Tang, S.J. (2017). 高校扩招政策对高校毕业生就业产生负面影响的原因探究. *科技导报 (下旬)*, 38(18), 22-24.
- Toynbee, A.J. (2010). *历史研究* (Trans. by 郭小凌). 上海人民出版社.
- Van Belle, S., Abejirinde, I.-O., Ssenyonjo, A., Srinivas, P. N., Hebbbar, P., & Marchal, B. (2023). How to develop a realist programme theory using Margaret Archer's structure–agency–culture framework: The case of adolescent accountability for sexual and reproductive health in urban resource-constrained settings. *Evaluation*, 29(3), 259-275. <https://doi.org/10.1177/13563890231185167>
- Wang, G. H. & Yu, L. Y. (2019). Characteristic and enlightenment on universities: Collaborative innovation mode of Japan Shikoku area. *Education Sciences*, 9(4), 257.
<https://doi.org/10.3390/educsci9040257>
- Willmott, R. (2000). Structure, culture and agency: rejecting the current orthodoxy of organisation theory. In *Realist Perspectives on Management and Organisations* (p. 63-83). Cambridge University Press.
- Xi, J. P. (2017). *习近平治国理政 (第二卷)*. 外文出版社.
- Yang, S. J. (2001). *中国学术腐败批判*. 天津人民出版社.
- Yu, Q. Y. (2019). 十万进士. In National Memory Editorial Committee. *国家记忆* (pp. 82-83). 《国家记忆》编委会.
- Zhu, Q., & Zhu, Z.W. (2011). 对中国高等教育模式的重新审视. In ICEA 2011 Conference Organizing Committee (Ed.), *Proceedings of the International Conference on Information, Communication and Education Application (ICEA 2011)* (pp.334-338). IERI Publisher.
- Zhu, S. J. (2016, June 28). 《2016 年高考状元》调查报告发布, 看看“状元”们都选啥专业. *济南日报*, 3.
- Zhu, W., Ding, L., & Yu, F. (2024). A comparison of educational models under cultural differences between collectivism and individualism in China and the West. *International Journal of Scientific Research and Management (IJSRM)*, 12(4), 3320-3331. <http://dx.doi.org/10.18535/ijssrm/v12i04.el03>

ความกลมกลืนด้วยความเชื่อทางศาสนาฮินดู-พุทธ กับวัฒนธรรมพื้นเมืองในบาหลี

Harmonizing Hindu and Buddhist Beliefs with Indigenous Culture in Bali

สุรัตน์ คำโสภา¹

Surat Khamsopha

พระมหาจิรวัดน์ กนตวณโณ¹

Phra Maha Jirawat Kantawanno

เสนาะ ผดุงฉัตร²

Sanoh Phadungchat

¹ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ASEAN Studies Centre, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author:

Surat Khamsopha

ASEAN Studies Centre, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

79 M.1 Lamsai Sub-district, Wang noi District Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand.

E-mail: surat.kham@mcu.ac.th

Received: July 15, 2025

Revised: November 30, 2025

Accepted: December 12, 2025

ความกลมกลืนด้วยความเชื่อทางศาสนาฮินดู-พุทธกับวัฒนธรรมพื้นเมืองในบาห์ลี

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความกลมกลืนด้วยความเชื่อทางศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นเมืองในบาห์ลี โดยศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธในเกาะบาห์ลีมีความกลมกลืนกันอย่างลึกซึ้ง ผ่านความเชื่อและวัฒนธรรมพื้นเมืองที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน ชาวบาห์ลีส่วนใหญ่นับถือศาสนาฮินดูในรูปแบบพิเศษที่เรียกว่า “ฮินดูบาห์ลี” ซึ่งผสมผสานทั้งความเชื่อดั้งเดิมแบบชาวโบริก ความศรัทธาต่อเทพเจ้าฮินดู และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวิญญาณ ในขณะเดียวกันศาสนาพุทธแม้จะมีจำนวนผู้นับถือน้อย แต่ก็ยังคงหลงเหลืออิทธิพลในแง่ของคติ ความคิด และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในวัดหรือในพิธีกรรม เช่น แนวคิดเรื่องกรรม ความเมตตา และการแสวงหาความหลุดพ้น พระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียมีส่วนผสมของฮินดูจนบางครั้งแยกกันไม่ออก คนที่นับถือฮินดูและพุทธจึงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จนมีผู้มองว่า “ศาสนาพุทธแตกกิ่งก้านมาจากฮินดู แต่มีความอ่อนโยนและลึกซึ้งกว่า” วัฒนธรรมพื้นเมืองของบาห์ลีจึงมีบทบาทสำคัญในการผสมผสานศาสนาเข้ากับวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญ การเซ่นไหว้ การจัดเทศกาล หรือศิลปะการแสดง ล้วนแสดงออกถึงความศรัทธาและความเคารพต่อธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบรรพบุรุษอย่างลึกซึ้ง จึงถือได้ว่าศาสนาฮินดูและพุทธในบาห์ลีมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด แต่กลับอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนภายใต้รากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นเดียวกัน

คำสำคัญ : เกาะบาห์ลี, ความกลมกลืน, ความเชื่อทางศาสนา, วัฒนธรรมพื้นเมือง, ศาสนาฮินดูแบบบาห์ลี

Harmonizing Hindu and Buddhist Beliefs with Indigenous Culture in Bali

Abstract

This article studies harmonization of Hindu and Buddhist beliefs and indigenous culture in Bali, where the two religions are intertwined by long-held indigenous belief and culture. Agama Hindu Dharma, the unique form of Hinduism practiced primarily in Bali, Indonesia, is the majority religion, combining ancient Javanese beliefs, faith in Hindu gods, and nature and spirit rituals. Buddhism, with a minority of followers, retains influence through temple and ritual concepts and symbols, including karma, compassion, and Nirvana.

In Indonesia, Hindus and Buddhists coexist peacefully. Balinese indigenous culture participates in integrating religion in lifestyles, through merit making, almsgiving, festivals and performing arts which express faith and with respect for nature, the sacred, and ancestors.

Keywords: Bali, harmony, religious beliefs, indigenous culture, Agama Hindu Dharma

1. บทนำ

เกาะบาหลิ ประเทศอินโดนีเซียเป็นเกาะที่ตั้งอยู่ปลายตะวันออกสุดของเกาะชวา มีประชากร 4.317 ล้านคน (Badan Pusat Statistik, 2020) ชาวบาหลิส่วนใหญ่นับถือศาสนาฮินดู (ประมาณร้อยละ 90) ภาษาที่ใช้สื่อสารคือภาษาบาหลิ (Balinese) และภาษาอินโดนีเซีย (Bahasa Indonesia) ซึ่งเป็นภาษาราชการและภาษากลางของประเทศ เกาะบาหลิเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบรับความต้องการได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางทะเลอย่างดำน้ำลึก (scuba diving) ดำผิวน้ำ (snorkeling) ดูปะการัง กระดานโต้คลื่น ล่องเรือใบ หรือการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น เดินป่า ปีนเขา เทียวชมภูเขาไฟ ไปจนถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการเลือกชมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองต่าง ๆ ในแต่ละปีจึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังเกาะบาหลิเป็นจำนวนมาก เกาะบาหลิยังมีประเพณีทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะอีกด้วย นั่นคือประเพณีฮินดูบาหลิที่ประกอบด้วยศิลปะและพิธีกรรมเป็นหลัก (Balinese Hinduism, 2018, p. 1) ศาสนานี้ค่อนข้างแตกต่างจากศาสนาฮินดูที่ปฏิบัติกันในอินเดีย เนื่องจากก่อนที่ศาสนาฮินดูจะเข้ามาในบาหลิ ศาสนาฮินดูได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่บนเกาะชวา ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงนี้คือการรวมกันของศาสนาฮินดู (หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือศาสนาไควะ) และศาสนาพุทธ ลักษณะนี้ยังคงปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน เช่น พระคัมภีร์ทางพุทธศาสนาบางเล่มยังคงมีบทบาทสำคัญในศาสนาฮินดูบาหลิ และเกาะแห่งนี้มีนักบวชที่ประกอบด้วยทั้งชาวฮินดูและชาวพุทธ

วัฒนธรรมพื้นเมืองของบาหลิก่อนการเข้ามาของวัฒนธรรมอินเดียมีรากฐานจากสังคมออสโตรนีเซียน ซึ่งอพยพเข้ามาบนเกาะบาหลิราว 2,000 ปีก่อนคริสตกาล ชุมชนเหล่านี้มีความเชื่อทางวิญญาณนิยม (Animism) การนับถือผีบรรพบุรุษ เทพธรรมชาติ และพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับดิน น้ำ หรือภูเขา ซึ่งมีหลักฐานทางโบราณคดี เช่น เครื่องมือหินอายุหลายพันปี หลุมฝังศพยุคหินและยุคสำริดที่ขุดพบในบาหลิ วัฒนธรรมพื้นเมืองนี้มีลักษณะเอื้อเพื่อและเน้นสมดุลระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และจิตวิญญาณ (Barski et al., 2007) การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นระหว่างศตวรรษที่ 5 และ 6 ในช่วงเวลานี้ พ่อค้าและผู้คนอพยพมายังบาหลิ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากอินเดีย ได้นำความเชื่อในศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธมาด้วย อย่างไรก็ตาม จักรวรรดิมัชปาหิตเป็นผู้เปลี่ยนแปลงสถานการณ์ ในราวศตวรรษที่ 14 อาณาจักรที่มีอำนาจจากเกาะชวาแห่งนี้ได้นำศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธมาสู่บาหลิ การจาริกภาพคลื่นวัฒนธรรมขนาดใหญ่ที่ซัดเข้ามาบนเกาะ ทั้งร่องรอยอันอุดมสมบูรณ์ของประเพณี การปฏิบัติ และความเชื่อไว้ นั่นคือผลกระทบที่จักรวรรดิมัชปาหิตมีต่อบาหลิ ยิ่งไปกว่านั้น แม้ว่าจักรวรรดิจะล่มสลายแล้ว ศิลปิน นักบวช และปัญญาชนจำนวนมากของบาหลิก็ได้ค้นพบบ้านใหม่ในบาหลิ ทำให้ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของบาหลิสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Onayaresorts, 2025)

พระพุทธศาสนาเริ่มได้รับการพัฒนาในราวศตวรรษที่ 5 หรืออาจจะก่อนหน้านั้น ข้อสันนิษฐานนี้มีพื้นฐานจากการค้นพบพระพุทธรูปขนาดเล็กที่ทำด้วยสัมฤทธิ์ในหมู่บ้านเซ็มปากา (Sempaga) ในสุลาเวสีใต้ (Ardhana & Wijaya, 2017) นอกจากนี้ ยังพบรูปปั้นพระพุทธรูป 3 องค์ในบริเวณภูิกิต เซกุนตัง (Bukit Sequntang) ใกล้เมืองปาเล็มบัง ซึ่งคล้ายกับรูปปั้นพระพุทธรูปที่พบในเมืองเซ็มปากา พระพุทธรูปที่ค้นพบมี

ลักษณะเป็นพระพุทธรูปเจ้าเมตเตยยะ (พระศรีอารยเมตไตรย) และพระอวโลกิเตศวรในรูปแบบของโมฆปาตะ จากลักษณะศิลปะที่ค้นพบสามารถกล่าวได้ว่า พระพุทธรูปเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกับพระพุทธรูปในภาคกลางของชวา (Astawa, 2014, p. 13)

ตามบันทึกของแหล่งข้อมูลจีน พระภิกษุชื่อฟาเหียน (Fa Hsien) เคยติดค้างอยู่บนเกาะที่เรียกว่า เย่-โปตี้ (Yeh-p'oti) (คาดว่าอาจเป็นเกาะชวา) ขณะเดินทางจากเกาะลังกา (ศรีลังกา) กลับจีนใน ค.ศ. 414 ซึ่งในขณะนั้นมีการระบุว่า ศาสนาฮินดูหรือพราหมณ์ได้รับการพัฒนาอย่างแพร่หลายแล้ว ขณะที่พระพุทธศาสนา ยังไม่ค่อยแพร่หลายมากนัก (Astawa, 2014, pp. 13–14) จากความพยายามของฟาเหียน ศาสนาพุทธจึงเริ่มมีการพัฒนาอย่างเข้มแข็งขึ้น ซึ่งเห็นได้จากข้อมูลที่มีการบันทึกเกี่ยวกับพระคุณวรมัน (Gunawarman) ซึ่งเดินทางจากลังกามายังชวา แต่ได้ออกจากชวาใน ค.ศ. 414 งานเขียนทางพุทธศาสนาฉบับแรกได้รับการบันทึกโดย พระอึ้งจิง (I Tsing หรือ Yijing) ที่เกาะสุมาตรา (ศรีวิชัย) ในช่วงปลายศตวรรษที่ 7 (ค.ศ. 689–692) พุทธศาสนานิกายมหายานได้รับการพัฒนาแล้วในสุมาตราในช่วงเวลานั้น (Astawa, 2014, pp. 14–15) โดยอ้างอิงจากการค้นพบพระพุทธรูปบางองค์ในพื้นที่ดังกล่าว พระอึ้งจิงยังได้บันทึกประสบการณ์ของตนเองระหว่างการเดินทางจากจีน และการพำนักอยู่หลายเดือนในอาณาจักรศรีวิชัย ก่อนเดินทางต่อไปยังนาลันทา ประเทศอินเดีย เพื่อเรียนภาษาสันสกฤต ซึ่งจะช่วยให้ท่านสามารถศึกษาพุทธธรรมได้สะดวกขึ้น หลังจากศึกษาอยู่ที่นาลันทานานถึงสิบปี พระอึ้งจิงได้เดินทางกลับมายังศรีวิชัยเพื่อแปลพระคัมภีร์พุทธศาสนาเป็นภาษาจีน กล่าวได้ว่าศรีวิชัยและมลายูเป็นสองอาณาจักรพุทธในภูมิภาคสุมาตราตอนใต้ที่ปรากฏขึ้นแล้วในศตวรรษที่ 7

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าเกาะบาหลิเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในการศึกษาทางวัฒนธรรมและศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำความเข้าใจความกลมกลืนด้วยความเชื่อทางศาสนาฮินดู-พุทธกับวัฒนธรรมพื้นเมืองในบาหลิ ซึ่งศาสนาฮินดูมีชาวบาหลินับถือกว่าร้อยละ 90 มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ต่างจากรูปแบบในอินเดียอย่างชัดเจน เนื่องจากการหลอมรวมเข้ากับศาสนาพุทธ และความเชื่อแบบวิญญาณนิยมดั้งเดิมของชาวออสโตรนีเซียน การศึกษาประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า การเข้ามาของจักรวรรดิมาฆปาหิตในศตวรรษที่ 14 คือจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เกิดการถ่ายทอดศิลป นักรบ และปัญญาชนจากชวามายังบาหลิ ทำให้เกิดมรดกทางวัฒนธรรมที่อุดมสมบูรณ์นี้ ดังนั้น การวิเคราะห์รากฐานดั้งเดิมที่เน้นความสมดุลระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และจิตวิญญาณ ควบคู่ไปกับพิธีกรรมฮินดู-พุทธที่เข้มข้น จึงเป็นประเด็นสำคัญสำหรับนักวิจัยที่ต้องการศึกษาเข้าใจความกลมกลืนด้วยความเชื่อทางศาสนาฮินดู-พุทธกับวัฒนธรรมพื้นเมืองในบาหลิ

2. เกาะบาหลิกับการนับถือศาสนาฮินดู

ช่วงพุทธศักราช 1200 - 1740 ยุคนั้นศาสนาพราหมณ์ซึ่งได้เปลี่ยนเป็นศาสนาฮินดูมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก ขณะเดียวกันพระพุทธศาสนากลับยิ่งเสื่อมลง ถ้าพิจารณาศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) ที่นับถือปฏิบัติกันมาแม้ว่าจะเจริญก็จริงแต่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากเพราะเกิดมีลัทธิวิธีแปลก ๆ เกิดขึ้น ส่วนพิธีบูชาของศาสนาพราหมณ์แบบดั้งเดิมก็หายไป และหันไปประกอบพิธีแบบของชนชาติแบบดั้งเดิมอีก เช่น การฆ่าสัตว์บูชาโยถ นำโลหิตสัตว์ที่ฆ่าแล้วไปบูชาเทพเจ้าที่ตนเคารพบูชา แม้ภาษาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

แต่เดิมใช้ภาษาสันสกฤตก็มีการเปลี่ยนเป็นการใช้ภาษาพื้นเมืองแทน รวมถึงมีการแห่เทวรูป และการแสดง ลัทธิเหมือนการเล่นละครในทวารวดี ทำให้มีตำแหน่งหญิงแพศยาประจำอยู่ในทวารวดี เพื่อแสดงละครเรียกว่า “ทาสี” และมีพิธีกรรมที่ทำกันในทวารวดีด้วยอาการอันหยาบช้า ส่วนนักบวชชั้นเดิมไม่ได้มีบทบาทและความ เกี่ยวข้องในพิธีกรรมอย่างเช่นที่นิยมปฏิบัติกันมาแต่นักบวชชั้นใหม่เกิดขึ้นเรียกว่า “สาธุ” เป็นนักบวชประจำ นิิกายโดยเฉพาะที่บูชารูปเคารพ ซึ่งเป็นปฏิมากรของพระศิวะหรือพระวิษณุอวตารมา และในเวลาเดียวกันนี้ พระพุทธศาสนาที่ตกอยู่ในอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) ไปด้วย ได้เกิดมีพิธีสัทธิธรรมปฏิรูปโดยการ นับถืออย่างพิสดาร และมีการศึกษาในลัทธิสัทธิธรรมปฏิรูปใหม่เรียกว่า ตันตระ นี้นั้นที่เมืองวิกรมศีล (ปัจจุบันคือประเทศปากีสถาน) และแผ่อิทธิพลได้รับลัทธิสัทธิธรรมปฏิรูปพิสดารนี้ไปนับถือ และสืบลัทธินี้ มาจนปัจจุบัน (จรัส ลีกา และคณะ, 2564, น. 185)

นอกจากนี้ลัทธิในกายต่าง ๆ ที่ประชาชนพลเมืองนิยมนับถือคือการบูชาพระวิษณุหรือพระศิวะโดย อาศัยเหตุในตำนานต่าง ๆ ของมหาเทพทั้งสองซึ่งมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์มหาภายัมมหาภารตะและรามายณะ หรือในคัมภีร์ปุราณะและยังมีความเข้าใจอย่างใหม่ที่เกิดขึ้นในลัทธิคือเห็นว่า “เทวี” ซึ่งเป็นชายาของมหาเทพ เช่น พระอุมาหรือพระลักษมียอมส่งกำลังของเทพสามีไว้เรียกว่า “ศักดิ์” (จรัส ลีกา และคณะ, 2564, น. 187) องค์พระวิษณุหรือพระศิวะ มนุษย์จะเข้าถึงได้โดยยาก จะต้องอาศัยวิธีการบูชาศักดิ์จึงจะได้สมความปรารถนา ดังนั้น ศักดิ์จึงหมายถึงชายาของเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง เป็นอำนาจของเทพผู้เป็นสามีในนิยายไศวะซึ่งนับถือ พระศิวะมีพระอุมาเป็นศักดิ์ ในนิยายไวษณพมีพระลักษมีหรือนางราชาเป็นศักดิ์ของพระกฤษณะ และในนิยาย พระพรหมมีพระสรัสวดีเป็นศักดิ์ของพระพรหม แต่โดยปกติย่อมเล็งเอาเฉพาะพระอุมาผู้เป็นชายาของ พระศิวะ ซึ่งมีนามต่าง ๆ กัน เช่น เทวีทุรคา และกาลิ นิยายศักดิ์เป็นลัทธิผิดจากนิยายอื่น ๆ ของศาสนา พราหมณ์ (ฮินดู) เพราะไม่มีศาสนาในนิยายนี้เป็นแต่เพียงการอ้างว่าพระศิวะทรงบันดาลให้ด้วยพระองค์เอง (พระยาอนุমানราชธน (เสฐียรโกเศศ), 2507, น. 174)

ชาวบาหลีนับถือศาสนาฮินดูตั้งแต่ศตวรรษที่ 7 หลังคริสต์ศักราช โดยได้รับอิทธิพลจากพ่อค้าชาวจีน และนักปราชญ์ชาวอินเดีย มีเจ้าหญิงมเหศวราตตะ (Mahendratta) ซึ่งเป็นมารดาของเจ้าผู้ครองเมืองชื่อเจ้า แอร์ลังกา หรือ เจ้าชายแอร์ลังกา (Airlangga) (ผู้ครองเกาะชวา) ได้อภิเษกสมรสกับพระเจ้าอุทัยนะ กษัตริย์ แห่งบาหลีนในช่วงนั้น ขณะเดียวกันชาวชวาที่นับถือศาสนาฮินดูจำนวนมากก็อพยพมายังบาหลี ในปี ค.ศ. 1284 เจ้าชายแอร์ลังกา เมื่อพระองค์พระชันษาได้ 16 ปี ทรงหนีไปยังชวาตะวันตกและทรงได้รับการสนับสนุนจาก ชาวชวาในเวลาต่อมา เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์ชวา จึงทรงรวมบาหลีและชวาให้เป็นปึกแผ่น จนกระทั่งเสด็จสวรรคต เมื่อ ค.ศ. 1049 (ทรงครองเกาะชวาระหว่าง ค.ศ. 1019 ถึงประมาณ 1049) (Vickers, 1990)

ใน ค.ศ. 1343 บาหลีตกอยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดิมัชปาหิตแห่งชวาตะวันออก และอยู่ ภายใต้อำนาจของมัชปาหิตเรื่อยมาจนถึง ค.ศ. 1478 ซึ่งจักรวรรดิถูกโค่นล้มโดยชาวมุสลิม ชาวดัตช์เดินทาง มาถึงบาหลีเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 1597 ขณะนั้นเกาะบาหลีถูกแบ่งออกเป็นรัฐมุสลิมหลายรัฐที่ทำสงคราม กันเอง ต่อมาใน ค.ศ. 1882 ชาวดัตช์ได้ผนวกดินแดนของรัฐบาหลีทางตอนเหนือ ได้แก่ บูเลเล็งและเจมบรานา

และในการรุกรานเกาะลอมบอกที่อยู่ใกล้เคียงใน ค.ศ. 1894 เจ้าชายบาหลิ พระองค์อานัก อากรุง เกอตุต ก็ถูกสังหาร ใน ค.ศ. 1906 ชาวดัตช์ได้บุกโจมตีเมืองเดนปาซาร์ สังหารชาวบาหลิประมาณ 3,600 คน และยึดครองเกาะทั้งเกาะไว้ได้สำเร็จ (Editors of Encyclopaedia Britannica, 2025)

3. ความเชื่อทางศาสนาฮินดูของชาวบาหลิ

ผู้คนในเกาะบาหลิยังคงไม่เปลี่ยนไปอย่างชาวชาวส่วนใหญ่ ยังยึดมั่นกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดูมานับพันปี อากามา ฮินดู ธรรมะ คือ นิยายในศาสนาฮินดูที่ชาวบาหลินับถือ และยังคงกล่าวได้ว่าบาหลิเป็นชุมชนวัฒนธรรมฮินดูที่เข้มแข็งที่สุดของโลกแห่งหนึ่งแม้จะอยู่ท่ามกลางประเทศที่ร้อยละ 90 ของประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม เกาะบาหลิเป็นฐานที่มั่นแห่งเดียวที่ยังคงเหลืออยู่ของศาสนาฮินดูในหมู่เกาะนี้ และชีวิตของชาวบาหลิมีศูนย์กลางอยู่ที่ศาสนา ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างศาสนาฮินดู (โดยเฉพาะนิกายไศวะ) ศาสนาพุทธ ลัทธิบูชาบรรพบุรุษของชาวมาเลย์ ความเชื่อและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิญญาณนิยมและเวทมนตร์ สถานที่บูชามีอยู่มากมายและแพร่หลาย และยังคงมีความเชื่ออย่างมั่นคงเกี่ยวกับการกลับมาเกิดอีกด้วย มีการปฏิบัติตามวรรณะ แม้ว่าจะไม่เคร่งครัดเท่ากับในอินเดีย เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาฮินดูวรรณะศุทรเป็นวรรณะที่ต่ำที่สุด ชนชั้นขุนนางแบ่งออกเป็นนักบวช (พราหมณ์) ทหารและราชวงศ์ปกครอง (กษัตริย์) และพ่อค้า (ไวศยะ) ชาวมุสลิมและชาวจีนบางส่วนอาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันตกของบาหลิ และมีคริสเตียนอยู่บ้าง ภาษาบาหลิแตกต่างจากภาษาชวาตะวันออก แต่รูปแบบชนชั้นสูง มีคำศัพท์ภาษาชวาและสันสกฤตจำนวนมาก (Vickers, 1990)

ชาวบาหลิที่นับถือศาสนาฮินดูมีรูปแบบหนึ่งที่ผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่น การบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ เช่น พระวิษณุ พระศิวะ พระพรหม และเทพีต่าง ๆ ได้รับการบูชาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันในบาหลิ และเต็มไปด้วยความศรัทธาที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่การถวายเครื่องบูชา “คานัง สารี” (Canang sari) (Bali Daily, 2025) (Canang Sari คือสัญลักษณ์ในการเคารพและบูชาของชาวบาหลิ เป็นกระทงดอกไม้ใส่เครื่องบูชา ทุกเช้าจะมีการทำกระทงเครื่องหมูปูชา ซึ่งกระทงนี้เรียกกันว่า Canang ผู้หญิงทุกบ้านมักจะทำกระทงเป็นกันทุกคน และใช้เวลาทำกระทงหนึ่งราว ๆ 2-3 นาทีเท่านั้น) ในการเดินทางจะได้พบเห็นทั่วทุกที่หรือแม้แต่ในหน้ารถ เพื่อแสดงความขอบคุณต่อเทพเจ้าไปจนถึงเทศกาลต่าง ๆ มากมายที่เฉลิมฉลองความศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นชุมชน และธรรมชาติ แสดงถึงความศรัทธาในบาหลิที่ยังคงสดใสและคงอยู่ดังได้พบเห็นในปัจจุบัน ศาสนาฮินดูในเกาะบาหลิ ยังคงยืนหยัดอย่างมั่นคงในโลกปัจจุบัน แม้ในทุกแห่งของอินโดนีเซียดำเนินไปอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงในสถานที่ต่าง ๆ เช่น เกาะบาหลิถือเป็นอัญมณีหายากที่มีประเพณีวัฒนธรรม และความศรัทธา แม้มีความทันสมัยที่เปลี่ยนไป ชาวเกาะบาหลิก็ไม่ได้ขัดแย้งกัน แต่กลับผสมผสานกันอย่างกลมกลืน แม้จะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศอินโดนีเซียที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม แต่ชาวบาหลิยังคงยึดมั่นศรัทธาในศาสนาฮินดู ซึ่งเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความอดทนและความรักความศรัทธาของชาวเกาะที่มีต่อมรดกและบรรพบุรุษของพวกเขา (Bali Daily, 2025)

ศาสนาฮินดูแบบบาหลี (Agama Hindu Dharma) หรือที่เรียกว่า “ลัทธิตรีถะ” เป็นศาสนาฮินดูที่ผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับหลักการจากอินเดีย มีเอกลักษณ์เฉพาะโดดเด่น คือ การเคารพผีบรรพบุรุษ ผีธรรมชาติร่วมกับเทวะอินเดีย เช่น พระพรหม พระศิวะ พระวิษณุ เทพเจ้าสูงสุดของบาหลีคือ Sanghyang Widi Wasa มีความหมายว่า “องค์พระผู้เป็นเจ้าสูงสุดผู้ทรงไว้ซึ่งกฎระเบียบและอำนาจทั้งปวง” ถือเป็นองค์เดียวกับปรมาตมหรือพระเจ้าองค์สูงสุดของฮินดู ฮินดูบาหลียังผสมผสานแนวคิดทางพุทธ เช่น การเคารพพระโพธิสัตว์เข้าไว้ในระบบความเชื่อของตน ความเชื่อพื้นเมืองของชาวบาหลีเป็นแกนหลักของพิธีกรรม ส่วนรากฐานทางเทววิทยาของศาสนาฮินดูในเกาะบาหลีมีที่มาจากปรัชญาอินเดีย ความเชื่อที่สำคัญของชาวฮินดูบาหลีก็คือ องค์ประกอบของธรรมชาติได้รับอิทธิพลจากวิญญาณ ดังนั้น เครื่องบูชา (sesajen) (Indonesia Investments, 2025) ที่ทำจากผลผลิตทางการเกษตรจึงถูกนำมาถวายให้กับวิญญาณ ชาวบาหลียังได้ไปทำบุญอย่างสม่ำเสมอ สะท้อนให้เห็นความหนักแน่นในศรัทธาของชาวบาหลีที่ยึดมั่นต่อเทพเจ้าของพวกเขา ผู้คนเชื่อในเรื่องของจิตวิญญาณ และนับถือดวงวิญญาณของบรรพบุรุษและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย บาหลีจึงเป็นเกาะที่มีวัดเล็กวัดน้อยกระจายอยู่กว่า 1,000 วัด ที่เราจะเห็นภาพผู้คนเดินไปทำบุญที่วัดได้แทบทุกวัน ฝ่ายหญิงจะใส่เสื้อและผ้าถุงแบบตัว เทินลาดพานดอกไม้ ผลไม้ และของทำบุญไว้บนศีรษะ ส่วนฝ่ายชายก็นุ่งโสร่งใส่เสื้อเชิ้ตสวมสบาย มีผ้าโพกศีรษะ ทำแบบนี้กันเป็นประจำทุกวัน (กาญจนา หงส์ทอง, 2566, น. 3)

ศาสนาในบาหลีไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในวัดแต่แทรกซึมอยู่ในทุกอณูของชีวิต ตั้งแต่การตื่นนอน การทำอาหาร การทำงาน ไปจนถึงการพักผ่อน จะมีพิธีกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ประกอบอยู่เสมอ ชาวบาหลีเรียกศาสนาของตนว่า “อามา ตีร์ทา” ซึ่งแปลว่า “ศาสนาแห่งน้ำศักดิ์สิทธิ์” สะท้อนความเชื่อเรื่องการชำระล้างและความศักดิ์สิทธิ์ที่ไหลเวียนเชื่อมโยงทุกสิ่งเข้าด้วยกัน การจัดการของชุมชนในสังคมบาหลีมีหน่วยย่อยที่สำคัญและแข็งแกร่งมากคือ “บันจาร์” (Banjar) ซึ่งเป็นสภาชุมชนหมู่บ้าน ทุกครอบครัวจะต้องเป็นสมาชิกของบันจาร์ บันจาร์ทำหน้าที่ดูแลทุกอย่าง ตั้งแต่เรื่องทางโลก เช่น การจัดการขยะ ความปลอดภัย ไปจนถึงเรื่องทางศาสนา เช่น การจัดงานวัด งานศพ งานแต่งงาน ระบบนี้สร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นในสังคม ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด (WhatsNewIndonesia.com, 2024)

4. ความเชื่อทางศาสนาพุทธของชาวบาหลี

อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีชาวมุสลิมมากที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีศาสนาที่ได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญแห่งชาติ 6 ศาสนา ได้แก่ อิสลาม คริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ คริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ฮินดู พุทธ และลัทธิขงจื๊อ (อรอนงค์ ทิพย์พิมล, 2557) มีสัดส่วนของผู้นับถือศาสนาอิสลามถึงร้อยละ 88.22 รองลงมาเป็นศาสนาคริสต์ร้อยละ 8.92 ศาสนาฮินดูร้อยละ 1.81 ศาสนาพุทธร้อยละ 0.84 ลัทธิขงจื๊อและศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.20 (Athyal, 2015)

พระพุทธศาสนาเข้าสู่หมู่เกาะอินโดนีเซียในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 4 ได้รับการเผยแพร่จากพ่อค้าชาวอินเดียในเกาะสุมาตรา ชาว และสุลาเวสี ราว ค.ศ. 423 มีพระภิกษุนามว่า Gunawarman เข้ามาเผยแผ่

พระพุทธศาสนาในชาว มีอาณาจักร Kaling หรือ Ho Ling ยอมรับนับถือและเลื่อมใสศรัทธา โดยขณะนั้นมีผู้ปกครองเป็นราชินีนามว่า ราชู ซิมา (Ratu Sima) (Athyal, 2015, p. 118) แม้ว่ามีประชากรที่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 0.84 ในประเทศอินโดนีเซีย นิภายในพระพุทธศาสนาที่พบเห็น คือ (1) นิภายในเถรวาท เน้นคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้าตามที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎกบาลี ปฏิบัติโดยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในภูมิภาคบาหลี สุมาตรา และกาลิมันตัน (2) พุทธศาสนามหายาน ประกอบด้วยนิภายในต่าง ๆ เช่น สุชาวดี เซน หัวยาน เทียนไถ และนิชิเรน พุทธศาสนามหายานได้รับการนับถือโดยชุมชนชาวอินโดนีเซียและกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มในชาวและสุมาตรา และ (3) นิภายในวัชรยาน หรือที่เรียกอีกอย่างว่า พุทธศาสนาแบบทิเบต มีผู้นับถือจำนวนไม่มากนักในอินโดนีเซีย แต่พบบางชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ลี้ภัยชาวทิเบตและลูกหลานของพวกเขา เนื่องจากพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ดังนั้น มหายานจึงได้รับการนับถืออย่างแพร่หลายกว่านิภายในอื่น ส่วนนิภายในเถรวาทเพิ่งเริ่มเป็นที่ยอมรับนับถือจากพุทธศาสนิกชนในอินโดนีเซีย เนื่องจากหลักปฏิบัติของฝ่ายเถรวาทเน้นการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบันขณะที่ฝ่ายมหายานเน้นพิธีกรรมและสังคมสงเคราะห์ ส่วนวัชรยานเน้นในรูปแบบของพิธีกรรม (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2556, น. 222-228)

ศาสนสถานสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ได้รับการยกย่องให้เป็น 1 ใน 7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลกคือ บوروبุดูร์ (Borobudur) ในเขตชวากลาง ถูกสร้างขึ้นในช่วง ค.ศ. 750-850 โดยราชวงศ์ไศเลนทร แปลว่า “กษัตริย์แห่งภูเขา” ศาสนสถานดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับจักรวาลจากภาพถ่ายทางอากาศแสดงให้เห็นเป็นรูปโดมใหญ่มีสถูปรอบ ๆ เป็นสัญลักษณ์ของจักรวาล ภาพแกะสลักรอบระเบียงทั้งสี่ด้านล้วนเป็นภาพพุทธประวัติ ส่วนใต้ฐานเจดีย์เป็นรูปแกะสลักภาพนูนแสดงให้เห็นโลกของ ความใคร่และตัณหา คนดีจะได้รับรางวัลด้วยการไปเกิดใหม่ในชีวิตที่ดีกว่าส่วนคนชั่วจะได้รับโทษในที่ที่ต่ำกว่า (เอลซา ไชนดิง, 2552)

พระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียมีส่วนผสมของฮินดูจนบางครั้งแยกกันไม่ออก คนที่นับถือฮินดูและพุทธจึงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จนมีผู้มองว่า “ศาสนาพุทธแตกกิ่งก้านมาจากฮินดู แต่มีความอ่อนโยนและลึกซึ้งกว่า” การเผยแผ่ของศาสนาพุทธขยายสู่จีนและผ่านทาง การออกธุดงค์ของพระสงฆ์ ก่อนเข้าสู่ชาวและสุมาตรา โดยพื้นฐานแล้วศาสนาพุทธแตกสาขามาจากฮินดูก็จริง แต่ละทั้งแนวคิดเรื่องวรรณะเช่นเดียวกับความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าหลายองค์ และเสนอแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ชาวพุทธในอินโดนีเซียส่วนใหญ่เป็นคนจีน แม้จะเป็นพุทธที่ผสมผสานกับความเชื่อของบรรพบุรุษคือลัทธิเต๋าและขงจื้อ แต่คนจีนส่วนใหญ่ชอบบอกว่าตนเป็นคนพุทธ (ศิริพร โตทองคำ, 2549, น. 63)

พระมหานิกั ฐานุตตโร (2558, น. 75) ได้กล่าวไว้ว่า แนวโน้มพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียจะดำรงอยู่ได้นานต้องมีการสังคายนาพระไตรปิฎกเพื่อรังสรรค์หรือเรียบเรียงพระไตรปิฎกซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุด จำต้องอาศัยพุทธบริษัท 4 ได้แก่ พระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งปัจจุบันประเทศอินโดนีเซียแทบไม่มีให้เห็นแล้ว จึงต้องอาศัยผู้นำในการนำพุทธทางพระพุทธศาสนา มาช่วยในการเผยแผ่พุทธศาสนาและมาบวช เพื่อดำรงพระพุทธศาสนาโดยได้รับการสนับสนุนจากผู้นำประเทศ หรือการร่วมมือของคณะสงฆ์จากประเทศไทย ถึงแม้อินโดนีเซียจะมีศาสนสถานหรือศาสนวัตถุทางพุทธศาสนา

ที่เป็นที่สักการบูชาของชาวพุทธที่สำคัญ จนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกโลก” ก็ตามที่ จะไม่สามารถ สืบทอดพระพุทธศาสนาได้หากไม่มีผู้สืบทอดโดยตรง ก็มีแนวโน้มที่จะโดนกลืนโดยศาสนาอื่นเป็นแน่แท้

แม้ว่าในปัจจุบันอินโดนีเซียจะเป็นประเทศนับถือศาสนาอิสลาม แต่อดีตเคยมีพระพุทธศาสนาแบบ มหายานเข้ามาประดิษฐานอยู่ การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาได้เริ่มขึ้นใหม่ไม่นานมานี้ เป็นการริเริ่มโดยพระสงฆ์ ชาวลัทธิและพระสงฆ์ชาวพื้นเมืองที่ได้รับการอุปสมบทไปจากวัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรใน ประเทศไทยและคณะสงฆ์ไทยได้ส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ปัจจุบันมีวัด พระพุทธศาสนาอยู่ประมาณ 150 วัด (Andaya & Andaya, 2015) สะท้อนให้เห็นว่าพุทธศาสนิกชนชาว อินโดนีเซียได้ใช้ความเสียสละอย่างสูงเพื่อพิทักษ์รักษาพระพุทธศาสนาไว้มิให้สูญสิ้นไป มหาสถูปบุโรพุทโธ หรือโบโรบูดูร์และพุทธศาสนสถานสำคัญ ๆ เหล่านี้จึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการทำให้พุทธศาสนาใน อินโดนีเซียสูงเด่นเป็นสง่าขึ้น และเป็นแรงบันดาลใจให้ชาวพุทธหันมาฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป

นอกจากนั้น ศาสนวัตถุอย่างมหาสถูปบุโรพุทโธหรือโบโรบูดูร์และพุทธศาสนสถานต่าง ๆ ที่สำคัญ ก็ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกของประเทศอินโดนีเซีย ที่ถ่ายทอดความคิดในศาสนาพุทธว่าด้วย พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับจักรวาลที่ปรากฏภาพลักษณ์ขนาดใหญ่รอบระเบียงทั้งสี่ด้านว่าด้วยเรื่องพุทธประวัติ แต่เมื่อเข้าสู่ยุคของอิทธิพลศาสนาอิสลามของเกาะชวา บุโรพุทโธอันยิ่งใหญ่ก็ถูกปล่อยทิ้งร้างเอาไว้ถูกปิดทับ ด้วยต้นไม้ขนาดมหึมาและชี้นำจากภูเขไฟ และถูกค้นพบอีกครั้งโดยทหารของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ และ บูรณะด้วยความร่วมมือของนักโบราณคดีจากฮอลันดา (ทวีศักดิ์ เผือกสม, 2555)

5. ความกลมกลืนด้วยความเชื่อทางศาสนาฮินดู-พุทธกับวัฒนธรรมพื้นเมืองในบาหลิ

ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมถึง ปรากฏการณ์ทั้งหลายที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีวัฒนธรรมต่างกัน มีการติดต่อกันโดยตรงเป็น ระยะต่อเนื่องกัน อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มหนึ่งหรือ ทั้งสองกลุ่ม ชาวฮินดูบาหลิถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มผู้ไม่มีศาสนาตั้งแต่แรก อย่างไรก็ตาม ใน ค.ศ. 1958 ชาวฮินดู ในบาหลิพยายามอย่างจริงจังที่จะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์นี้และยื่นคำร้องเพื่อให้มีการยอมรับความเชื่อของ พวกเขาว่าเป็นเทวนิยม โดยเน้นย้ำถึง “ความเชื่อที่ไม่แบ่งแยก” บาหลิยึดมั่นในค่านิยมทางจริยธรรม เช่นเดียวกับศาสนาฮินดูในอินเดีย โดยถ่ายทอดผ่านประเพณีของครอบครัวมากกว่าสถาบันศาสนาอย่างเป็นทางการ ตามความเชื่อของพวกเขา ทารกแรกเกิดมีวิญญาณของบรรพบุรุษ และแนวคิดเรื่องการกลับชาติมาเกิดมี บทบาทสำคัญในความเข้าใจชีวิตของพวกเขา เช่นเดียวกับศาสนาฮินดูในอินเดีย ระบบวรรณะได้รับการปฏิบัติ ตามมาช้านาน โดยมีความคาดหวังที่แตกต่างสำหรับพฤติกรรมตามชนชั้นทางสังคม

วัฒนธรรมพื้นเมืองที่สอดคล้องทางศาสนาในเกาะบาหลิ เช่น “ยัดนยะ” (Yadnya) การบูชาหรือ พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาฮินดู และพิธีบูชาด้วยไฟหรือ “ยัญญะ” (Yagya) คือ “เครื่องบูชาศักดิ์สิทธิ์” ในศาสนาฮินดู หมายถึง พิธีบูชาและการบวงสรวงอย่างศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นการกระทำที่ทำเพื่ออุทิศตนต่อเทพเจ้า หรือเพื่อวัตถุประสงค์ทางจิตวิญญาณอื่น ๆ โดยทั่วไปแล้วจะเกี่ยวข้องกับการสวดมนต์ การทำพิธีบูชาด้วยไฟ

(Havan) และการถวายเครื่องบูชาต่าง ๆ ประกอบด้วยการปฏิบัติที่เป็นเอกลักษณ์ของบาทลี 5 ประการ (Hinduloka, 2025; Suastika, 2021) คือ

1. ในศาสนาฮินดูของบาทลี แหล่งจิตวิญญาณสูงสุดที่เรียกว่า “อจินตยา” (Acintya) แทนที่จะเป็นพรหมณ์ และระหว่างพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ของเทวียตนะ/เทวียตยา ศาลเจ้าและวัดต่าง ๆ จะได้รับการตกแต่งอย่างมีสีสัน และมีการถวายผลไม้ ดอกไม้ และเนื้อสัตว์แก่อจินตยาในรูปแบบต่าง ๆ พิธีกรรมเทวียตยาถือเป็นวิธีเชื่อมโยงกับอจินตยาโดยแสดงความจงรักภักดีและความกตัญญูต่อเวทผ่านการสวดมนต์ การเต้นรำ และการบูชา พิธีกรรมนี้จัดขึ้นในวันหยุดสำคัญและมักจะตรงกับปีศักดิ์สิทธิ์ของบาทลีคือ “ปีปาวกอน”

2. พิธีกรรมมะนุสะยัตนยะ (Manusa Yadnya) เป็นที่รู้จักในฐานะพิธีกรรมแห่งวัฏจักรชีวิตและมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับแนวคิดเรื่อง Samsara เนื่องจากศาสนาฮินดูสอนว่าการกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นจะทิ้งรอยประทับไว้ในจิตใจของคุณ หากต้องการบรรลุความสมบูรณ์แบบในชาตินี้ บุคคลนั้นจะต้องได้รับ “อาหาร” ทางจิตวิญญาณเพื่อให้แน่ใจว่าจิตใจยังคงแข็งแรงและมีสุขภาพดี สิ่งสำคัญคือพิธีกรรมนี้เกี่ยวกับการชำระล้างจิตใจและจิตวิญญาณและการรักษาความบริสุทธิ์ของตนเอง

3. พิธีกรรมการเผาศพ ชาวฮินดูในบาทลีเชื่อในพิธีกรรมหลังความตาย เช่น การเผาศพ เช่นเดียวกับชาวฮินดูในอินเดีย พิธีกรรมการเผาศพมีความสำคัญเนื่องจากชาวฮินดูเชื่อในการช่วยให้ผู้เสียชีวิตละทิ้งโลกวัตถุเพื่อที่พวกเขาจะได้หลุดพ้นจากโลกภายนอก ในบาทลี พิธีกรรมนี้มีลักษณะเฉพาะของตัวเองและเรียกว่า Pitra Yadnya ขบวนแห่ที่มีสีสันและยิ่งใหญ่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปบนเกาะ

4. ภูฏาน ยัตนยะ (Bhuta Yadnya) ถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมประจำวันที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาวฮินดูบาทลี เนื่องจากพิธีกรรมนี้ช่วยรักษาสมดุลและความสามัคคีในโลกแห่งวัตถุ โดยการปลอบประโลมและปลอบวิญญาณชั่วร้าย ชาวฮินดูบาทลีเชื่อว่าวิญญาณเป็นทั้งเทพและปีศาจขึ้นอยู่กับปฏิบัติต่อพวกเขา และเมื่อปลอบประโลมวิญญาณชั่วร้ายได้แล้ว วิญญาณเหล่านั้นก็จะกลายมาเป็นเทพและผู้พิทักษ์ได้

5. พิธีฤสียัตนยะ (Rsi Yadnya) พิธีแสดงความกตัญญูต่อครูหรือนักบวชถือเป็นเทศกาลสำคัญสำหรับชาวบาทลี เนื่องจากเทศกาลนี้ให้เกียรตินักบวชและผู้นำศาสนา และแสดงความขอบคุณต่อคำแนะนำทางจิตวิญญาณที่พวกเขาให้มา ชาวบาทลีจะคอยให้การสนับสนุนพวกเขาด้วยการจัดหาอาหารและเงินบริจาค แม้ว่าชาวฮินดูบาทลีจะยึดมั่นในความเชื่อหลายอย่างที่คล้ายคลึงกับเพื่อนบ้านในอนุทวีปของพวกเขา แต่พวกเขาก็ยังคงมีความแตกต่างที่เป็นเอกลักษณ์หลายประการ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างศาสนาฮินดูในบาทลีกับความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยมแบบบาทลีดั้งเดิมตลอดหลายศตวรรษ ส่งผลให้เกิดแนวคิดทางศาสนาฮินดูที่หลากหลายและลึกซึ้ง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความจำเป็นในการรักษาสมดุลและความกลมกลืนในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เทพเจ้า และธรรมชาติ

จากวัฒนธรรมพื้นเมืองที่สอดคล้องทางศาสนาในเกาะบาทลี อาจกล่าวได้ว่าเป็นการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในเกาะบาทลี ชาวบาทลีมีความเชื่อทางจิตวิญญาณยึดโยงกับแหล่งพลังสูงสุดที่เรียกว่า “อจินตยา” ซึ่งเป็นสิ่งสูงสุดเหนือการหยั่งรู้และเป็นศูนย์กลางแห่งศรัทธา พิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวฮินดูในบาทลีสะท้อนวัฏจักรชีวิตและการให้เกียรติแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พิธีมะนุสะยัตนยะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับช่วงชีวิตของ

มนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย พิธีกรรมเผาศพ ที่เน้นการส่งวิญญาณกลับสู่จักรวาลอย่างสมบูรณ์ พิธีภูฏาน ยัตนยะ ที่จัดขึ้นเป็นประจำเพื่อสื่อสารและบูชาเหล่าภูตผีวิญญาณในธรรมชาติ และ พิธีฤสี ยัตนยะ ซึ่งเป็นเทศกาลสำคัญในการแสดงความเคารพต่อนักบวชหรือฤๅษีผู้สืบทอดธรรมะ ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาอันลึกซึ้งและการดำเนินชีวิตอย่างกลมกลืนกับจักรวาลตามหลักศาสนาฮินดูแบบบาหลิ

ในเกาะบาหลิยังมีพระพุทธศาสนาที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สอดแทรกอยู่ อาจจะมีเพียงเล็กน้อยแต่ชาวบาหลิยังมีความเชื่อและประเพณีท้องถิ่น ซึ่งมีรากฐานมาจากการผสมผสานศาสนาฮินดูและพุทธตั้งแต่สมัยโบราณ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะตัวที่โดดเด่น แม้ว่าคนบาหลิส่วนใหญ่จะนับถือฮินดูบาหลิเป็นหลัก แต่ยังคงมีวัดพุทธเก่าแก่ เช่น วัด Brahmavihara-Arama ที่เป็นศูนย์กลางแนวทางปฏิบัติธรรมและกิจกรรมทางพุทธซึ่งสะท้อนมรดกทางศาสนาอันหลากหลาย

ในด้านปรัชญาศาสนาและความเชื่อ คนบาหลินำหลักกรรม โมกษะ และวัฏสงสารของฮินดูมาผสมกับหลักเมตตาและสมาธิในพระพุทธศาสนา เกิดเป็นความศรัทธาที่ยึดโยงกับธรรมชาติและจิตวิญญาณ ปรัชญาตรี ฮิตะ กระณะ (Tri Hita Karana) (Warriors Divine, 2024) ที่สะท้อนความสมดุลระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสรรพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ยังได้รับอิทธิพลแนวคิดพุทธในเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลเช่นกัน ประเพณีสำคัญของบาหลิ เช่น การถวายเป็นพุทธบูชา canang sari พิธี Nyepi Melasti และ Ngaben ล้วนขับเคลื่อนด้วยความเชื่อเรื่องจักรวาลและการหลุดพ้น (Bali Abode Museum, 2008) ซึ่งสะท้อนแนวคิดทางศาสนาพุทธที่ถูกหลอมรวมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ดังนั้น ศาสนาพุทธจึงยังดำรงบทบาทสำคัญในฐานะองค์ความรู้และคตินิยมที่นำไปใช้ในสังคมบาหลิอย่างต่อเนื่อง

6. บทสรุป

ศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธในเกาะบาหลิไม่ได้มีการแบ่งแยกชัดเจน แต่เป็นความกลมกลืนระหว่างศาสนาฮินดูแบบบาหลิ (Agama Hindu Dharma) กับองค์ประกอบจากศาสนาพุทธและวัฒนธรรมพื้นเมือง ชาวบาหลิบูชาเทพเจ้าฮินดู ฝับริพบุรุษ และพระโพธิสัตว์ รวมถึงมีพิธีกรรมและประเพณีที่ผสมผสานกัน การผสมผสานระหว่างศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธในบาหลิทำให้เกิดวัฒนธรรมและศาสนาที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์ บาหลิถือเป็นอณูภูมิภาคที่มีประเพณีและความทันสมัยไม่ได้ขัดแย้งกัน แต่กลับผสมผสานกันอย่างกลมกลืน แม้จะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม แต่บาหลิยังคงยึดมั่นในศรัทธาในแบบศาสนาฮินดูที่ได้พบเห็นทุกที่ในเกาะบาหลิ ซึ่งเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความอดทนและความรักของชาวเกาะที่มีต่อมรดกของพวกเขามาจนถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรมฮินดูบาหลิเป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการผสมผสานอย่างกลมกลืนระหว่างศาสนาฮินดูจากอินเดียกับความเชื่อดั้งเดิมของชาวบาหลิในอินโดนีเซีย เดิมชาวบาหลิมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ บรรพบุรุษ และเทพเจ้าธรรมชาติ แต่เมื่อศาสนาฮินดูแพร่เข้ามา ชาวบาหลิก็ไม่ได้ละทิ้งความเชื่อเดิม หากแต่ได้นำหลักคำสอนของศาสนาฮินดูมาผสมผสานเข้ากับพิธีกรรมและวิถีชีวิตประจำวัน จนเกิดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะตัว การบูชาเทพเจ้าฮินดู เช่น พระศิวะ พระวิษณุ และพระพรหม ถูกลำนำรวมกับการเคารพบูชาเทพ

ท้องถิ่นและวิญญาณธรรมชาติ พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การถวายเครื่องสังเวย “คานัง สารี” สะท้อนถึงการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งแนวคิด “ตรี อิตะ กระณะ” ที่มุ่งเน้นความสมดุลระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และเทพเจ้า สถาปัตยกรรมวัดบาหลีหรือ “ปูรา” ก็ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและความเชื่อทางจิตวิญญาณ วัฒนธรรมฮินดูบาหลีจึงเป็นตัวอย่างอันงดงามของการกลมกลืนระหว่างศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิต จนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้นศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธในเกาะบาหลีมีความกลมกลืนกันอย่างลึกซึ้ง ผ่านความเชื่อและวัฒนธรรมพื้นเมืองที่สืบทอดมายาวนาน ชาวเกาะบาหลีส่วส่วนใหญ่นับถือศาสนาฮินดูในรูปแบบพิเศษที่เรียกว่า “ฮินดูบาหลี” ซึ่งผสานทั้งความเชื่อดั้งเดิมแบบชาวโบราณ ความศรัทธาต่อเทพเจ้าฮินดู และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวิญญาณ ในขณะเดียวกัน ศาสนาพุทธแม้จะมีจำนวนผู้นับถือน้อยกว่า แต่ก็ยังคงหลงเหลืออิทธิพลในแง่คติ ความคิด และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในวัดหรือในพิธีกรรมบางอย่าง เช่น แนวคิดเรื่องกรรม ความเมตตา และการแสวงหาความหลุดพ้น วัฒนธรรมพื้นเมืองของบาหลี มีบทบาทสำคัญในการผสมผสานศาสนาเข้ากับวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญ การเซ่นไหว้ การจัดเทศกาล หรือศิลปะการแสดง ล้วนแสดงออกถึงความศรัทธาและความเคารพต่อธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบรรพบุรุษอย่างลึกซึ้ง จึงถือได้ว่าศาสนาฮินดูและพุทธในบาหลีมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด แต่กลับอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนภายใต้รากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นเดียวกัน

รายการอ้างอิง

- กาญจนา หงส์ทอง. (2566, 11 พฤษภาคม). *ความเชื่อ & ศรัทธา แห่งบาหลี*. นิตยสารอนูรักษ์ ฉบับที่ 67.
<https://anurakmag.com/travel/belief-faith-of-bali/>
- จรัส ลีกา, สุมิตรา ไอยรา และ ดาริกาญจน์ วิชาเดช. (2564). ศักติ ศักตะ: พลังอำนาจ. *วารสารสถาบันวิจัย
พินลธรรม*, 8(2), 185-196.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. (2556). *พระพุทธศาสนาเถรวาทในอินโดนีเซีย*. เรือนแก้วการพิมพ์.
- ทวีศักดิ์ เพื่อกสม. (2555). *ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย รัฐจารีตบนหมู่เกาะ ความเป็นสมัยใหม่แบบ อาณานิคม
และสาธารณรัฐแห่งความหลากหลาย*. เมืองโบราณ.
- พระยาอนุমানราชธน (เสฐียรโกเศศ). (2507). *วิวัฒนาการแห่งวัฒนธรรม*. กรมศิลปากร.
- พระมหานิกธ ฐานุตโร. (2558). ความเชื่อและแนวโน้มพระพุทธศาสนาในอนาคตของประเทศอินโดนีเซีย.
วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 1(2), 75-87.
- ศิริพร โตทองคำ. (2549). *อินโดนีเซีย*. สำนักพิมพ์สุโลกกว้าง.
- อรอนงค์ ทิพย์พิมล. (2557). *สถาบันการเมืองในประเทศอาเซียนบวกสาม: สาธารณรัฐอินโดนีเซีย*. ศูนย์วิจัย
ดิเรกชัยนาม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอลซา ไชนูดิน. (2552). *ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย*. มูลนิธิโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- Andaya, B. W., & Andaya, L. Y. (2015). *A history of early modern Southeast Asia, 1400-1830*.
Cambridge University Press.
- Ardhana, I. K., & Wijaya, I. N. (2017). Indian influences on Balinese culture: The role of
Hinduism and Buddhism in present day Bali. *International Research Journal of
Management, IT and Social Sciences*, 4(1), 88–105.
- Astawa, A. A. G. O. (2014). “รูปเคารพและภาพสลักพระพุทธรูปเจ้าชายณีในจังหวัดเกียนยาร์ (Dhyani
Buddha Statuette and Relief in Gianyar Regency)”. *Forum Arkeologi*. สำนักโบราณคดี
กระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม.
- Athyal, J. M. (Ed.). (2015). *Religion in Southeast Asia. California. Indonesia: Urban Population
of Cities*. <https://www.citypopulation.de/en/indonesia/cities/>
- Badan Pusat Statistik. (2020). *Indonesia: Urban population of cities*. [https://www.bps.go.
id/publication/2020/12/28/population-of-indonesia-by-province-and-regency-city-
2020.html](https://www.bps.go.id/publication/2020/12/28/population-of-indonesia-by-province-and-regency-city-2020.html)
- Bali Abode Museum. (2008, November 21). *Rituals of life*.
<https://baliabode.org/exhibits/rituals-of-life/>

- Bali Daily, (2025). *Simple and meaningful offerings are enough: Religious leader*.
<http://www.thejakartapost.com/bali-daily/2012-09-01/simple-and-meaningful-offerings-are-enough-religious-leader.html>.
- Balinese Hinduism. (2018). *About Bali*. Asosiasi Conference Makers in Tourism and Sustainable Environment. <https://acmtse.gci.or.id/p/about-bali>.
- Barski, A., Beaucort, A., & Carpenter, B. (2007). *Bali: The ultimate guide to the world's most famous tropical island*. Tuttle Publishing.
- Editors of Encyclopaedia Britannica. (2025). *Bali: History of the island*. In Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/place/Bali-island-and-province-Indonesia>
- Hinduloka. (2025, October 15). *Panca Yadnya – Pengorbanan & pengabdian untuk*.
<https://www.hinduloka.com/2025/10/panca-yadnya-lima-persembahan-suci.html>
- Indonesia Investments. (2025, November 29). *Hinduism in Indonesia*.
<https://www.indonesiainvestments.Com/culture/religion/hinduism/item250/>
- Onayaresorts. (2025). *Balinese Hinduism: Why are Balinese People Hindu*.
<https://www.onayaresorts.com/posts/2024/03/balinese-hinduism-why-are-balinese-people-hindu/>
- Suastika, I. N. (2021). The process and meaning of the Manusa Yadnya ceremony for the Hindu Bali community. *International Journal of Social Science and Business*, 5(1), 155–160.
- Vickers, A. (1990). *Bali: A paradise created*. Tuttle Publishing.
- Warriors of the Divine. (2024, February 25). *The Balinese philosophy of Tri Hita Karana: Harmony with God, humanity, and nature*. <https://warriorsdivine.com/blogs/the-path/the-balinese-philosophy-of-tri-hita-karana-harmony-with-god-humanity-and-nature>.
- WhatsNewIndonesia.com. (2024, October 10). *Bali's 'Banjar': Where tradition, culture, and community thrive*. <https://whatsnewindonesia.com/bali-banjar-tradition-culture-community/>

Research Articles

Strategic Defense Cooperation: The Evolving United States-Singapore Partnership from 2004 to 2024

Truong Thi Hue

Cultural Relations in Performing Arts of Thailand and Cambodia: A Case Study of Lakhon Nai and Lakhon Preah Reach Troap

Noppadon Kanokmanuttumrong

Geopolitical Impacts of the Belt and Road Initiative on the Gulf of Thailand

Chawapon Changklang and Suriyasai Katasila

Academic Articles

Return to Realism: Declining American Hegemony, Rising China, and the Future of ASEAN Human Rights

William J. Jones

Deciphering the Scarcity of Innovative Talent in China: Insights from the Structure-Agency-Culture Framework

Yi Zhang

Harmonizing Hindu and Buddhist Beliefs with Indigenous Culture in Bali

Surat Khamsoha, Phra Maha Jirawat Kantawanno and Sanoh Phadungchat